

3 | rodna

marec 1970

revija Slovenske izseljenske matice

KOMPAS

**YUGOSLAV TRAVEL AGENCY
LJUBLJANA**

RENT A CAR V JUGOSLAVIJI
NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU VAŠE STARE DOMOVINE
UPORABITE ZA PREVOZE OSEBNE
AVTOMOBILE

KOMPAS — RENT A CAR

Na razpolago so vam naslednja vozila:
Renault 8 — GM Opel Kadett — AUDI 60
in Mercedes 200 — Mercedes 200 Automatic

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS —
MED NASLEDNJIMI KLJUČNIMI MESTI
V JUGOSLAVIJI:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik, Split,
Opatija, Skopje

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
osebnega avtomobila,
razen v neključnih mestih.

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
na letališčih, železniških postajah
ali v lukah

Cene zmerne — zahtevajte ponudbe!

Vse informacije in naročila
dostavite na naslov:

KOMPAS
RENT A CAR — LJUBLJANA
Miklošičeva 17

Naš poslovni partner v KANADI je
ADRIA TRAVEL SERVICE
4159 St. Lawrence Blvd.
MONTREAL 131, P. Q. — CANADA
Tel. 844-5292, 844-5662

POSLUŽUJTE SE NJEGOVIH USLUG!

Prireja

SKUPINSKA POTOVANJA V JUGOSLAVIJO 1970
Za člane U. C. z JET letalom

Montreal—Ljubljana—Montreal
22. junija do 25. avgusta 284,00 \$
Montreal—Ljubljana—Montreal
6. julija do 4. avgusta 284,00 \$
Montreal—Ljubljana—Montreal
13. julija do 3. avgusta 308,00 \$

KOMPAS

rodna gruda 3

Iz vsebine

Pozdrav domače pomladi

N. Isajevič: Dežela, ki je odprta v vse smeri

Po domačih krajih

Iz naših tovarn

Janez Zrnec: Starine, ki niso v muzejih

Bogdan Pogačnik: Žajdelov tumor

Zaposlovanje ugodno

Filatelija

English Section

Naša beseda

Dr. Jože Toporišič: Breznik in njegova dediščina

Mira Mihelič: Rainbow Over the City

Partie française

Paginá en español

Naši po svetu

Naši pomenki

A. K.: Ljubezen za denar

Kulturni razgledi

J. P.: Prešernova podoba

Ivo Pirkovič: V dolini pokopanih mest

Otroci berite

Tone Pavček: Najlepše na svetu

Srečko Kosovel: Prošnja

Branka Jurca: Velika novica

Mira Mihelič: Silvina zgodba (odlomek iz romana Stolpnica osamelih žensk)

Za razvedrilo

izdaja Slovenska izseljenska matica

izhaja sedemnajsto leto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik),
Jože Prešeren (odgovorni urednik),
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Šetinc

oblikovalka Judita Skalar

prevajalci Miha Cerar (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Albert Gregorič (za španščino),

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,5,0 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: Banque de Credit et Caisse
d'Epargne, Ljubljana
501-620-7-32002-10-575
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja dvanajst številčk na leto — v poletnem
času izideta dve številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

Slika na naslovni strani:

Srednji vrh nad Martuljkom. Foto: V. Dariš

tisk tiskarna »Toneta Tomšiča«, Ljubljana

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

Prosveta

je najbolj razširjen slovenski časopis v Združenih državah Amerike!

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Rojaki v Ameriki, naročite svoj dnevnik!

Pri PROSVETI dobite tudi SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR!

Pišite na naslov:

Prosveta 2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632, USA

Andrew and Jo TURKMAN

6419 St. Clair Avenue
CLEVELAND, Ohio 44103

431-5296

IMPORTS FROM SLOVENIA, YUGOSLAVIA

Uvoz iz Slovenije, Jugoslavija

TIVOLI | *Enterprises, Inc.*

HANDCRAFT — BOOKS — TEAS — RECORDS — SHEET MUSIC
TRAVEL INFORMATION

Ročna dela — Knjige — Caji — Plošče — Note

Informacije o potovanjih

Sprejemamo tudi naročila za SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR, ilustrirano revijo **RODNO GRUDO** in tečaj za učenje slovenskega jezika na gramofonskih ploščah **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT**

METHOD

TRGOVSKO PODJETJE

Cvetličarne

Export-Import

LJUBLJANA, Titova 38, Telefon 315 197

Glavno skladiše: Ljubljana, Cigaletova 13, Telefon 313 382

Cvetlični aranžmaji iz naravnega in umetnega cvetja, semensko blago, umetna gnojila in sredstva za varstvo rastlin, vrtnarsko orodje, parafinske in voščene sveče, parfumerijsko in kozmetično blago, drogerijsko blago, okraski iz stekla, porcelana, keramike, gline. Snack-bar, Teleflora — mednarodno posredovanje cvetja.

Podjetje nudi usluge v svojih lokalih v Ljubljani:

ORHIDEJA, pasaža Nebotičnik, tel.: 20 897

CVETLICA, Titova 3, tel.: 22 337

TELEFLORA, Wolfova 10, tel.: 22 513

MIRTA, Čopova 24, tel.: 20 142

CIKLAMA, Titova 38, tel.: 315 197

SANOFLORA, Tugomerjeva 2, tel.: 55 940

VIJOLICA, Rozmanova 6, tel.: 323 236

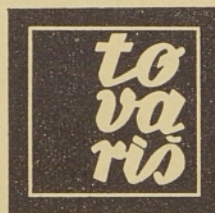
IRIS, Železniška postaja

ROŽA, Nazorjeva 3, tel.: 23 194

ZVONČEK, Tromostovje

CVETLIČNI BAR JULIJA, Stari trg 9, tel.: 20 555

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

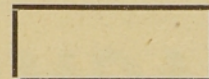
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu

Pozdrav domače pomladi

Z marčevo številko Rodne grude vam pošiljamo pozdrav domače pomladi. To je topel, prisrčen, vesel pozdrav, kakršna je pač pomlad. Prav gotovo vsi in vsak zase nosimo v svojem srcu kak poseben spomin nanjo. Naj ta spomin, čeprav je morda že nekje globoko v srcu, kamor so ga potisnila leta, spet zaživi v pomladanskem cvetju in soncu.

Osmi dan v marcu praznujemo pri nas dan žena. Na ta dan počastimo žene v podjetjih in ustanovah, pa tudi doma v družinah. K temu prazniku čestita tudi Rodna gruda svojim naročnicam in bralkam po svetu. Morda bo ta praznik že za vami, ko pride revija do vas, pa naj voščilo velja za nazaj! V Jugoslaviji smo letos praznovali 8. marec pod geslom: Vsaka ženska dinar za novo porodnišnico v Banjaluki! Zvezna konferenca za družbeno aktivnost žensk, ki je za to plemenito akcijo dala pobudo, je založila posebne znamke v vrednosti po en novi dinar. S tem dinarjem bodo jugoslovanske žene pomagale zgraditi novo porodnišnico v Banjaluki, ker je bila prejšnja tako poškodovana ob potresu, da je ne smejo več uporabljati.

Pomlad pomeni za nas na Matici tudi stopnjevane priprave za sezono vaših obiskov. Za čas, ko se bomo spet srečevali ob prihodih vaših skupin na letališču Brnik, na železniških postajah in seveda v našem uradu v Ljubljani. Spet si bomo segali v roke in obujali spomine na pretekla srečanja ali pa se bomo prvokrat osebno spoznali. Zdaj teko tudi razgovori o letošnjih posebnih izseljenskih prireditvah. Kje vse bodo, bomo več povedali v naslednjih številkah. Za piknik 4. julija je pa tako že znano, da bo letos na splošno željo spet — v

Škofji Loki. Novogoriška podružnica pa se je odločila, da bo izseljensko srečanje zadnjo soboto v juliju v Ilirski Bistrici.

Tudi v naših izseljenskih naselbinah po svetu so v teku razgovori in priprave za počitniška potovanja. Mnogi ste se že odločili za obisk starega kraja. V ameriških slovenskih listih beremo prikupno napisana vabila raznih organizacij za skupinska potovanja v Slovenijo. V zvezi s tem je tudi Slovenska izseljenska matica že prejela nekaj prvih obvestil. Iz Holandije so sporočili že konec preteklega leta, da že imajo prve prijavitelce za skupinski obisk. Prihod so napovedali za 15. julij. Kollandrova potniška agencija v Clevelandu je že v začetku leta predvidela, da bo letos posredovala skupinske obiske 26 večjim skupinam ameriških Slovencev. Te bodo prihajale od začetka junija do konca avgusta. Med njimi bomo spet pozdravili skupino »Polka Tour«, ki jo bo spet pripeljal Tony Petkovšek. Za skupinske obiske se pripravljajo tudi drugod. Slovenski potovalni agenciji v Kanadi World Travel Service v Torontu in Adria Travel Service v Montrealu predvidevata šest skupin. Prva je napovedala obisk že za konec marca. To so vsekakor spodbudne napovedi, ki smo jih iz srca veseli.

O vsebini marčeve Rodne grude vam ne bomo posebej govorili. Kar prelistajte jo in preberite, saj zato prihaja k vam. Če vam bo kaj posebej všeč, pa nam sporočite, da si bomo zapomnili za v bodoče. Prav gotovo boste vsi veseli slik domačih krajev, ki jih je v tej številki precej. Marsikdo bo morda med njimi našel kraj, ki mu je še posebej drag in domač.

Uredništvo

Iz srca hvaležni

Sprejmite vsi pri Matici najlepša božična in novoletna voščila. Da bi vsem sonček v novem letu še lepše sijal, Izseljenska matica pa da bi nadaljevala s svojim iskrenim plemenitim delom za dobrobit našim izseljencem širom sveta. Vedite, da smo vam iz srca hvaležni za to, kar nam nudite z Rodno grudo, Koledarjem in z vsem vašim delom za nas.

Leo in Viki Poljšakova
iz Clevelanda

Vračamo vam voščila in iskrene želje za srečno in zadovoljstvo v tem letu, ki nas vodi v novo desetletje. Hvala za priznanje našemu delu.

Tudi Žužemberk

Srečno sem prirajžala spet domov, kovčki pa šele čez sedem tednov. Sporočila sem pozdrave vsem. Koledar sem tudi že prejela. Vsebinska je zelo zanimiva. Rada pa bi v Koledarju, kjer piše o Dolenjski, videla tudi Žužemberk. Pa drugič. Ljubljana je postala res lepo mesto. Vsakokrat, ko pridem, je lepša. Srečno novo leto vsem pri Matici.

Kati Bernik
Claredon Hills

Zahvaljujemo se vam za voščila in priznanje letošnjemu koledarju. O Žužemberku pa boste brali tudi v Rodni grudi že enkrat v prihodnjih mesecih.

Tako lepa revija

Pošiljam ček za naročnino na Rodno grudo, katero redno prejemam in se vam zanj prav prisrčno zahvaljujem. To je tako lepa revija. Oh, kako me razveseli, ko berem tako zanimive vesti, posebno novice iz mojega kraja. Tudi objavljene slike so tako lepe! Vsem v uredništvu in uslužbenecem matice prisrčna hvala.

Angela Desnica
Chicago

Hvala za priznanje. Potrudili se bomo, da vam bo Rodna gruda letos prinesla še več veselja, novic in lepih slik.

Naročnika zgubim, če ga smrt pobere

Kar se tiče Rodne grude, nam je vsem všeč. Iz mojega rajona nimam nobenih reklamacij. Če izgubim naročnika, je največkrat vzrok v tem, da ga smrt pobere. Zato še v naprej tako lepo urejajte naš iz-

seljenski časopis. V imenu vseh mojih naročnikov se vam za to iskreno zahvaljujem. Obenem pa vam voščim srečno novo leto 1970 in želim vsem rojakom po svetu, da bi jim Rodna gruda kakor doslej vsak mesec prinašala pozdrave iz domovine in nas spominjali, da smo sinovi dobre in lepe matere Slovenije.

Martin Blatnik
Merlebach, Francija

Tudi vam, dragi rojak Blatnik, srčna hvala za vašo zvestobo in požrtvovalno pomoč naši reviji Rodni grudi. Že dolgo vrsto let ste njen zastopnik in si pritrugujete svoj skopo odmerjeni prosti čas. Vam in družinici želimo v novem domu mnogo zadovoljstva in sreče!

V spomin na umrlega moža

Pošiljam po čeku nakazilo za dveletno naročnino na Rodno grudo in 3 dolarje za tiskovni sklad v spomin na mojega moža Franka Marolta, ki je umrl lani 29. avgusta. Imel je raka na pljučih. V Kanado je prišel leta 1927 in je bil zaposlen pri Inco Company 29 let. Leta 1959 je bil upokojen. Zadnja leta je stalno bolehal. Rad je prebiral Rodno grudo, Pavliho in Prosveto, da mu je čas hitreje mineval. Pokopan je bil 1. septembra lani ob veliki udeležbi njegovih znancev in prijateljev.

Rose Marolt
Sudbury, Kanada

Zahvaljujemo se vam za poslano dveletno naročnino za Rodno grudo, katero imate zdaj plačano za leti 1970 in 1971. Posebej še hvala za ček 3 dolarjev za tiskovni sklad v spomin na vašega umrlega moža, ki je bil naročen na Rodno grudo odkar je začela izhajati. V zadoščenje nam je, če mu je Rodna gruda prinašala razvedrilo v letih njegovega bolehanja. Ohranili bomo nanj lep spomin! Pozdravljamo vas z željo, da bi naša revija tudi vam z novicami in slikami iz domačih krajev prinašala razvedrila in veselja.

Dragi prijatelji in prijateljice

Najprej: oprostite moji pisavi! Krivda je v tem, da sem že preblizu 90. leta. Še leto in pol, pa jih bom dočakal, če me ne bodo prej potrebovali v nebesih. V pekel ne grem. Pekel sem imel tukaj na zemlji čez sedemdeset let. Pa oprostite! Pozabil sem vam, lepi fantje in lepe deklice, voščiti zdravo in srečno novo leto 1970. Moram nehati, oprostite. Če bi lahko še pisal, bi vam napisal svojo zgodovino. Žal mi pisanje ne gre več. Leta so pretežka. Veste, v svojih mladih letih sem veliko pisal za list Proletarec in Prosveto, zdaj pa se noge kakor glava ruši in krivi kot drevje v gozdu. Naj zadostuje, če mi bo kaj bolje,

pa se bomo drugič več pomenili. Bodite pozdravljeni lepi moji rojaki in deklice. Vsa sreča naj vas spremlja skozi leto 1970 in skozi to naše življenje!

Frank Boltežar
Pueblo, Colorado

Dragi rojak Boltežar! Hvala za vaše priznajno pismo in nakazilo naročnine za Rodno grudo za letnik 1970. Prisrčna zahvala tudi za vaše toplo novoletno voščilo. Tudi mi vam želimo zdravja in vsega dobrega in lepega. Prav gotovo imate v kakšnem predalu svojo fotografijo. Pošljite nam jo, da vas v Rodni grudi predstavimo našim rojakom po vseh deželah sveta, saj ste med našimi pionirji, ki so svoje krvave žulje vkovali v temelje današnje moderne Amerike. Ob vaši devetdesetletnici pa si bomo nazdravili čez devet dolin in devet gora in prek širokega morja.

Za tiskovni sklad

Obnavljam naročnino za Rodno grudo. Vesel sem, da jo tako redno prejemam, da bi le tudi Prosveto, ki izhaja pri nas, dobival tako v redu. Prejel sem tudi Slovenski izseljenski koledar in vam po čeku pošiljam deset dolarjev. Kar ostane naj bo za tiskovni sklad. Pozdravljeni in zdravo in srečno novo leto 1970.

Ignatz Resetich
East Molino, Illinois

Hvala za vaše nakazilo in še posebej za darilo tiskovnemu skladu. V novem letu vam želimo mnogo sreče in zadovoljstva, predvsem pa zdravja.

Čez pet let upamo na vrnitev

Končno sem se pripravil, da vam napišem par vrstic in da poravnam naročnino za Rodno grudo. Imamo se po stari navadi, zdravi smo še kar. Mojca je pa že precej zrastle in bo čez dve leti in pol šla že v šolo. Zdaj že tudi kar precej čeblja po slovensko. Angleško se bo pa morala že potem bolj naučiti, ko bo hodila v šolo. Odkar se je priselil k nam še ženin brat Silvo Podpečnik, nam je čas krajši. V gozdu skupaj delava. Pri vas leži zdaj bela zimska odeja, mi tukaj pa imamo poletje in včasih kar precej vroče. Nedavno smo dobili od doma žalostno novico: ženi je umrla mama. Zelo nam je hudo, ker se ne bomo več videli.

Upamo, da se bomo čez kakšnih pet let že lahko vrnili domov v Slovenijo. Malo bo nerodno, ker se bo Mojca že tukaj šolala v angleščini, in bo imela težave v slovenski šoli. Pa bo že kako. Malo bomo mi pomagali, malo pa bodo, upam, potrpevoli v šoli. Želimo vsem srečno in uspešno novo leto!

Tony Resnik
Wundovia, Avstralija

Kar zavidamo vam vaše tople dneve, o katerih nam pišete. Pri nas v Sloveniji letošnji januar ni nič kaj prijazen: malo snega, veliko dežja. Vsaj v prvi polovici, ko to pišemo, je bilo tako. No, pa saj bo tudi pri nas kmalu pomlad. Za Rodno grudo že izbiramo lepe pomladanske slike s cvetočim drevjem za pomladansko številko, ki bo šla kmalu v tisk. Vaša družinica je zdrava in Mojca raste. To so dobre novice. In čez pet let se nameravate vrniti. Kar hitro bo minilo. Mojca bo takrat že velik deklič. Pa nikar nič ne imejte skrbi glede težav v šoli. Saj se boste potrudili, da bo poleg angleščine v šoli slišala doma slovensko besedo. Angleščina pa ji bo prišla čisto prav. Saj je pri nas v šolah obvezen pouk tujega jezika in v večini šol je to angleščina. Kar se pa slovenščine tiče, si bo Mojca morala svoje znanje kvečjemu malo obrusiti. To bo pa šlo kar mimogrede. Vso srečo v novem letu 1970, draga družinica Resnikova.

Že prijave za skupni obisk Slovenije

Oprostite, ker se vam še do danes nisem zahvalil za vašo pomoč pri povratku naše skupine v Holandijo. Vse je potekalo v najlepšem redu, kar me res veseli in daje poguma za bodoče. Moram vam sporočiti, da se je veliko družin že prijavilo za skupinski obisk Slovenije v letošnjem letu. Tudi datum smo že določili: 15. julija pridemo spet na oddih v lepe domače kraje.

**Franc Grill
Herlerheide, Holandija**

Tako je prav. Zgodaj se je treba odločiti, pa se potem vse da počasi, lepo in prav urediti. Datum prihoda vaše skupine smo si že z rdečim svinčnikom občrtali v koledarju. Ostalo s tem v zvezi boste pa še sporočili. Iz srca smo veseli, da so bili rojaki na obisku pri nas zadovoljni. Upamo in želimo, da bo tudi letos tako. Na svidenje! Vam in vsem ostalim članom društva sv. Barbare srečno in zadovoljno novo leto!

Da bi nam še dolgo pošiljali Rodno grudo

Želim vam veselo in zdravja polno novo leto 1970. Da bi nam še mnogo let pošiljali lepo Rodno grudo, ki se mi zdi vedno bolj zanimiva. V njej je veliko lepega branja in tudi slike so zelo lepe. Tudi koledar je zelo lep, poln zanimivega branja in lepih slik. Vidimo, da v Jugoslaviji kar lepo napredujete. A vseeno odhaja veliko vaših ljudi v druge dežele za boljšim zaslužkom, mi pa smo šli včasih za skorjo kruha. Mi dva z možem sva šla tako daleč, da nisva mogla nikoli več nazaj.

**Anna Florjančič
Grand Junction, Kolorado**

N. Isajević

Dežela, ki je odprta v vse smeri

Turistični tokovi današnjega časa so ponovno potrdili pomen Slovenije za mednarodni promet in že to dejstvo je narekovalo, da mora biti ta pokrajina čimbolj odprta na vse strani. Sodobni turizem pa je dal Sloveniji še drugo vlogo. Zaradi njenih naravnih lepote, vseh vrst privlačnosti in zanimivosti, prihaja v Slovenijo čedalje več turistov z namenom, da obišejo in si ogledajo vse tisto, kar je dala narava in kar je ustvarila zgodovina. Vendar pa smo nenehno poudarjali, da si nobena dežela ne more privoščiti turističnega prometa samo v eni smeri; nevzdržno je namreč, če prihajajo turisti samo k nam, medtem ko naši državljani ne bi imeli možnosti, da pod enakimi pogoji obiskujejo druge dežele. Ta problem smo v Jugoslaviji odpravili s tem, da smo ukinili vizume za potovanja v skoraj vse evropske države in tudi v mnoge države na drugih kontinentih. Jugoslovani danes lahko potujejo brez vizumov med drugim v vse sosednje države, razen v Albanijo in Grčijo. Zatorej tudi Slovenci lahko potujejo brez kakršnihkoli večjih ovir v Avstrijo, Italijo in Madžarsko, se pravi

v tiste države, s katerimi ima Slovenija neposredno mejo.

Promet tujih potnikov v Slovenijo neprestano narašča. Pred dobrimi petnajstimi leti skoraj še ni bilo vredno o njem govoriti. Leta 1968 pa je pripeljalo čez mejne prehode v Sloveniji več kot 9 milijonov inozemskih motornih vozil, lani pa že nad 10 milijonov ali za 12 % več kot predlanskim. S temi motornimi vozili je prispelo leta 1968 k nam 25,7 milijona potnikov, lani pa že nekaj več kot 30 milijonov ali za 17 % več kot predlanskim. Vendar je treba te številke razdeliti na dve kategoriji. Posebej namreč štejemo redni promet in tako imenovani maloobmejni promet. V rednem prometu potujejo tisti, ki prestopijo državno mejo s potnimi listi, v maloobmejnem prometu pa potujejo potniki z maloobmejnimi izkaznicami. Tako je na primer prispelo k nam v rednem prometu lani 6,6 milijona motornih vozil, v maloobmejnem prometu pa 3,5 milijona. Potnikov, ki so v rednem prometu prestopili državno mejo, je bilo lani v rednem pro-

metu 20,3 milijona, v maloobmejnem prometu pa 9,7 milijona.

Znano je, da imajo izkaznice za prestop meje v maloobmejnem prometu tisti državljani, ki stanujejo v mejnem pasu bodisi na naši, bodisi na oni strani meje. Sporazum o maloobmejnem prometu je bil sklenjen že pred leti v italijanskem mestu Vidmu tako, da so prebivalci obmejnih pokrajin lahko več ali manj neovirano potovali čez državno mejo že takrat, ko Jugoslavija še ni odpravila vizumov za potovanje v druge države. Jugoslavija je edina socialistična država, ki je odprla svoje meje tako proti vzhodu, kot proti zahodu. Ta položaj daje Sloveniji še posebno vlogo, saj pomeni Slovenija v bistvu vstopna vrata v Jugoslavijo za vse tiste, ki pridejo k nam iz zahodnoevropskih držav. Čez mejne prehode v Sloveniji pride v Jugoslavijo 95 % vseh tistih potnikov, ki potujejo v našo državo.

Mnogi izmed potnikov, ki prestopijo mejne prehode v Sloveniji, tudi ostanejo v tej deželi. Mogoče je le 30 % takih, ki nadaljujejo potovanje proti vzhodu in proti jugu.

Vhod v Logarsko dolino, najlepšo planinsko dolino Slovenije

Med edinstvene turistične zanimivosti Slovenije spada tudi Predjamski grad (10 km od Postojne pri vasi Predjama). Sedanji grad je sezidal baron Kobenzel pred štiri sto leti — l. 1570. Zgrajen je bil na ruševinah prvega gradu, ki je bil nekoč last slovitega Erazma Predjamskega, ki je od tod napadal in ropal potujoče trgovce. Danes je grad preurejen v muzej

Vsi tisti, ki ostanejo v Sloveniji, pa se večinoma zadržujejo pri nas le malo časa. Nekateri sicer res obiščejo naše turistične kraje, kot so na primer Bled, Portorož in drugi. Pretežna večina pa pride le na enodnevne izlete, saj jim Slovenija s svojimi naravnimi lepotami in zgodovinskim znamenitostmi lahko nudi veliko izbiro krajev za dnevni počitek. Najbrž je malo pokrajin na svetu, kjer bi bilo na majhnem koščku zemlje zbranih toliko raznolikih lepote, Iz Ljubljane, ki leži v osrčju Slovenije, potrebujemo le poldrugo uro vožnje z avtomobilom do visokih planin in nič več nam ni potrebno, če želimo potovati na jug do morja. Štajerski hribi in dolensko gričevje s svojo umirjeno romantiko so spet povsem svojevrstna naravna lepota, do katere pa iz Ljubljane spet ne potrebujemo več kot poldrugo uro vožnje. Turist, ki pride v Slovenijo, si lahko torej po mili volji izbira bodisi kopanje v morju ali v enem od planinskih jezer, izlete v planine ali sprehode po senčnih gozdovih. Zgodovinske znamenitosti, kot so na primer Ptuj s svojim znamenitim gradom, Predjamski grad pri Postojni in številne druge, najbrž ne bodo razočarale nikogar. Med znanimi naravnimi znamenitostmi naj omenimo poleg Postojnske jame še znameniti Rakov Škocjan, Škocjanske jame, lepe gorske doline, npr. Logarska dolina in druge. Za ogled vseh teh naravnih lepote in zgodovinskih znamenitosti in za udobno biva-

nje v naši deželi pa so kajpada potrebni še nekateri objekti, kot so hoteli, gostilne ipd. Tega imamo v Sloveniji sicer še vedno premalo, tako da včasih ne moremo zadovoljiti vseh tistih številnih gostov, ki iščejo tudi takšne objekte za svoj počitek. Vsa Slovenija danes lahko ponudi gostom le 50.000 postelj v hotelih, kar je odločno premalo. Sosednja dežela Koroška na avstrijski strani jih ima npr. 180.000, italijanska dežela Furlanija-Julijska Benečija jih ima 100.000. Zaradi tega smo v Sloveniji izdelali program o nadaljnjem razvoju turizma, na osnovi katerega naj bi v naslednjih petih letih zgradili toliko hotelov, da bi pridobili 25.000 novih postelj za turiste.

Uvodoma smo že povedali, da bi bilo zelo narobe, če bi bila Slovenija odprta samo za tujce, ki prihajajo k nam na obisk. Turizma si ne moremo zamisliti, če ne potekajo turistični tokovi v obe smeri. Zatorej je potrebno dati možnost tudi našim državljanom, da potujejo v tujino. Z ukinitvijo vizumov je bila ta možnost več ali manj odprta in zdaj je čedalje več Jugoslovanov, zlasti Slovencev, ki potujejo prek meje svoje domovine. Mnogi odhajajo v tujino na svoj letni odih, mnogi pa z namenom, da nakupijo tisto blago, ki ga pri nas ni. S tem sicer nočemo trditi, da bi bilo pri nas kakršnokoli pomanjkanje. Naši državljani v glavnem nabavljajo v tujini blago zaradi tega, da dobijo na primer

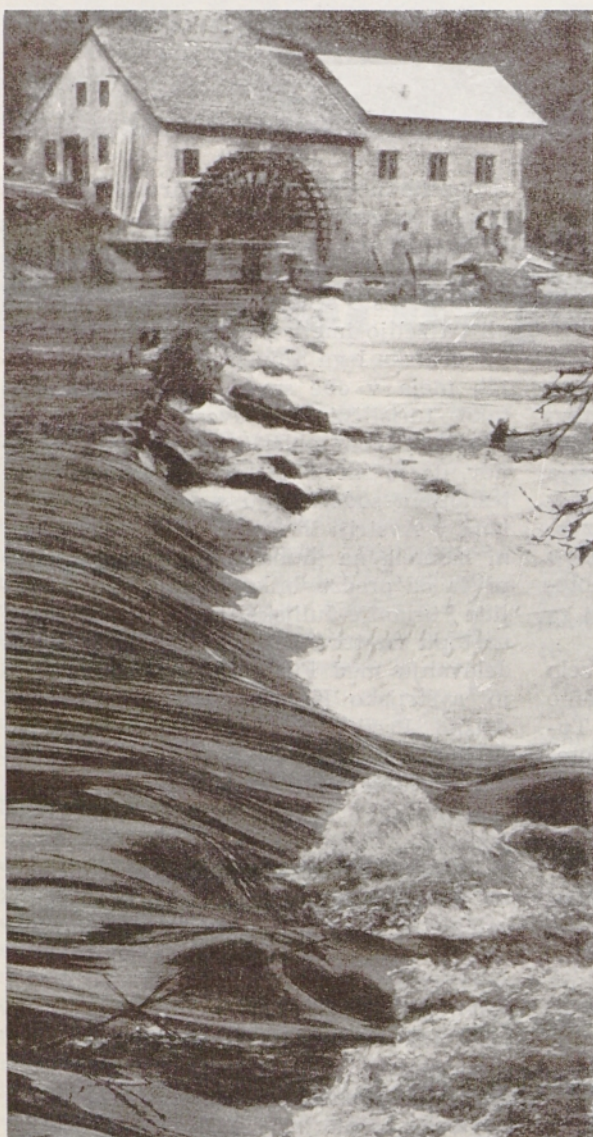
drugačne modele oblek ali drugih predmetov, ki so različni od tistega, kar lahko nabavijo pri nas. Isto delajo tudi državljani iz Avstrije in Italije, ki hodijo k nam nakupovat tiste stvari, kakršnih pri njih ni ali pa želijo imeti drugačno kvaliteto.

Geografska lega Slovenije in odprtost njenih meja v obe smeri pa je narekovala tako turističnim delavcem, kakor tudi predstavnikom oblasti in upravnih organov, da so začeli misliti o povezovanju in tesnejšem sodelovanju s sosednjimi deželami v Avstriji in Italiji. Prav zaradi tega ni naletela na gluha ušesa pobuda, ki je prišla od predstavnikov italijanske pokrajine Furlanije-Julijske Benečije o skupnem nastopu na turističnem področju in o sodelovanju med Furlanijo-Julijsko Benečijo, avstrijsko Koroško, Slovenijo in Hrvaško. Predstavniki vseh štirih dežel so se konec oktobra lanskega leta sestali v italijanskem mestu Vidmu (Udine), kjer so razpravljali o sodelovanju na turističnem področju. Ugotovili so, da državne meje ne morejo biti ovira za sodelovanje, ki lahko koristi vsem. Zaradi tega so sklenili ustanoviti poseben odbor, ki bo koordiniral vse akcije na turističnem področju v omenjenih štirih deželah, katerih vsaka lahko ponudi turistom določene znamenitosti, tako na primer Koroška predvsem svoja jezera, Italija kulturne znamenitosti, Slovenija planine, morje in zdravilišča, Hrvaška pa morje.

LEPI SO LEPI, KRAJI DOMAČI

Desno: Srednjeveški blejski grad, ki mogočno kraljuje na strmem skalnatem vrhu 604 m visoko nad jezerom. Nekoč je bil ta grad sedež briksenških škofov, ki so leta 1004 dobili Bled z okolico za svoj fevd. V gradu je danes muzej. Ima tudi restavracijo. Z gradu je prelep razgled na Bled in njegovo okolico

Spodaj: Stari mlin ob Krki

Dolenjski kažipot: za kateri kraj se boste odločili?

Levo: Pomlad v Češnjicah pri Trški gori.
Vinogradi se prebujajo

Zgoraj: Cesta na Vršič. V ozadju Prisank
in Razor

Črni vrh nad Polhovim gradcem radi obiskujejo izletniki, ki se žele v lepoti in tišini nedotaknjene narave sprostiti in odpočiti. Po gričih vas pozdravljajo samotne kmečke domačije. Na vrhu pri cerkvi (862 m) se lahko odpočijete v prijazni krčmi, kjer vas na željo postrežejo z domačimi jedmi: salamo, želodcem, štruklji, ajdovimi žganci itd.

Planinska vas Sorica ob izviru Sore, ob vznožju bohinjskih gora, vas bo prevzela s svojo lepoto. Vas je bila naseljena že v srednjem veku. Tu je bil rojen znani slovenski slikar impresionist Ivan Grohar (1867—1911). Na njegovi rojstni hiši je vzidana spominska plošča

Po domačih krajih

Dragatuš v Beli krajini ima 45 hiš. Električno so napeljali l. 1948. Od takrat do danes je vas zelo napredovala. Radio imajo v vsaki hiši, poleg tega imajo 17 televizorjev, 28 pralnih strojev, 16 hladilnikov, 20 kopalnic in več električnih štedilnikov. Vse več imajo tudi kmetijskih strojev, posebno kosilnic. Dva vaščana imata traktor. Seveda niso v Dragatušu tudi brez avtomobilov, motorjev in mopedov. O podobnem napredku bi lahko zapisali še o številnih slovenskih vaseh.

Dolina Krke dobi vodovod. Uresničili bodo načrt, ki je bil narejen že pred vojno: od izvira v Globočcu pri Zagradcu bodo napeljali vodovod po dolini Krke. Tako bo dobilo vodovod petnajst vasi od zaselka Krka do Zagradca. Investitor je Stanovanjsko komunalno podjetje Grosuplje. Bodoči uporabniki vodovoda bodo h gradnji prispevali po tri tisoč dinarjev od vsakega gospodarstva. Zagradčani upa-

jo, da se bo uresničil tudi načrt, da bodo napeljali vodovod po vsej dolini Krke do Straže. Saj je zajetje v Globočcu tako močno, da bi lahko z vodo oskrbovalo vso dolino Krke.

V Velikih Laščah in okolici v zimskih mesecih domačini zelo pridno izdelujejo razno suho robo. Kar po cele družine delajo. Posebno pridni so ponekod otroci. Niso redki primeri, ko so si šolarji z izdelovanjem zobotrebcev prislužili toliko, da so lahko kupili mopede.

Že 279 let so Hočevarjevi gostilničarji na Mali Slevnici. To je ena najstarejših gostiln na Slovenskem, v kateri iz roda v rod gospodarijo in točijo vince Hočevarjevi birti. Zdaj pa se bo morda zataknilo — kajti mladi gospodar v Hočevarjevi hiši ima hčer. Če se bo omožila, bo stara gostilna na Mali Slevnici dobila gospodarje z drugačnim imenom.

Da gre ljubezen skozi želodec je sicer star pregovor, a še vedno drži. Tako menijo tudi dekleta iz Cerkvenjaka v Slovenskih goricah, ki so nedavno zaključila kuharski tečaj. Prav pridno so prihajala k pouku, ki so ga imele vsak dan razen ob sobotah in nedeljah. Med tečajnicami so bile tudi nekatere od Gradišča. Tečaj je vodila Katja Tušakova. Starši želijo, da bi pripravili še en kuharski tečaj za učenke 8. razreda osnovne šole.

Še več hmelja bodo letos zasadili v Savinjski dolini. Doslej so imeli tu zasejanih s hmeljem 1577 ha njivskih površin. Za obdelovanje bodo letos nabavili tudi še nove stroje in škropilnice za zaščito hmelja.

Kaj veš, kaj znaš o kmetijstvu? Pod tem naslovom so v Žalcu priredili zanimivo quiz oddajo. Na njej so se mladi kmetovalci iz Galicije, Celja, Šempetra,

Pred izložbo

Polzele, Vranskega in Braslovč pomerili v svojem znanju iz živinoreje, poljedelstva in hmeljarstva. Vsaka tekmovalna skupina je imela tri člane. Izkazalo se je, da so na splošno vsi dobro podkovani o kmetijstvu. Najboljša pa je bila skupina iz Braslovč, ki je tudi zmagala. Med tekmovalce so bile razdeljene nagrade v vrednosti 12.000 dinarjev. Zanimivo quiz oddajo je priredil kmetijski kombinat Žalec.

S»krofenbali« so praznovali predpustni čas v Šentjernejski dolini. To so že tradicionalne prireditve, začno pa se toliko nedelj pred pustom, kolikor gostiln je v tej dolini. Na vrsto mora namreč priti vsaka gostilna. Na teh gostilniških veselicah se morajo gostilničarji izkazati z dobro pripravljenimi krofi, saj gre za tekmovanje, v kateri gostilni so postregli z najboljšimi krofi. V Goriškovi gostilni v Dolnji Brezovici so letos postregli s krofom, ki je bil velik kakor cela pogača, vseeno pa je bil čisto pravi krof z lepim vencem ob robu, brez katerega ne sme biti pravi krof.

Ribnica ima 138 let staro cerkveno uro. Izdelana je bila leta 1832. Ura je točno merila čas vse do zavezniškega bombardiranja Ribnice malo pred koncem druge svetovne vojne. Od tedaj je njena točnost močno popustila, dokler se ni čisto

ustavila. Zdaj pa je ura spet oživila in točno meri čas kakor včasih. Novo življenje ji je »vdihnil« mojšter Jože Rušnjak, ki je vstavil vanjo nekatere nove dele in jo sploh temeljito obnovil. Rušnjak pravi, da bo najmanj pet desetletij spet točno merila čas.

V Slovenski vasi pri Šentrupertu ima 65-letni kmet Leopold Kozlevčar eno najbogatejših zasebnih zbirk starin na Slovenskem. Veselje za zbiranje dragocenih starinskih predmetov je podedoval po materi. V mladosti je veliko potoval in bil nekaj časa celo izredni slušatelj umetnostne zgodovine. Poznal se je z mnogimi znanimi slovenskimi slikarji, ki so ga večkrat obiskovali. V njegovi zbirki so številna dela slikarjev Groharja, Jakopiča, Sternena, Gasparija, Berganta, Sedeja in še nekaterih. V treh sobah ima shranjene dragocene predmete svoje zbirke, slike na steklu, panjske končnice, oltarne podobe, baročno pohištvo itd. Med največje dragocenosti pa po njegovem sodi porcelanast ciborij, katrega je uporabljal Primož Trubar. Ta ciborij je Kozlevčar dobil na gradu Draškovec pri Šentjerneju.

Za študentski dom v Banjaluki bodo jugoslovanski študentje sami zbrali sredstva. V ta namen bo vsak študent pri vpisu ali pri testiranju letnega semestra prispeval za gradnjo študentskega doma v Banjaluki po deset dinarjev.

V Ambergu blizu Nürnberga v ZR Nemčiji bodo v maju letos priredili »Gorenjski teden«. Prireditve bodo organizirali v okviru sodelovanja med Kranjem in Ambergom. To sodelovanje je bilo doslej le na kulturnem in športnem področju, v obeh mestih pa želijo, da bi se razširilo še na gospodarsko področje. Tako bo letos v maju v okviru »Gorenjskega tedna« v Ambergu v ZR Nemčiji razen športnih in kulturnih prireditev prirejena tudi razstava in prodaja naših izdelkov za široko potrošnjo. Sodelovali bodo tudi gostinci z nekaterimi našimi kuharskimi specialitetami, seveda bo na razstavi zastopan tudi naš turizem. Razstavo bodo uredili v prostorih veleblagovnic Storg in Kaufhof AG. Obe trgovski hiši sta zagotovili, da bodo blago, ki bo kvalitetno in tudi sicer konkurenčno za zahodnonemško tržišče, po razstavi zadržali in razprodajali. Trgovska hiša Kaufhof AG ima več sto veleblagovnic po vsej državi, kar je izrednega pomena za naša podjetja, ki bodo sodelovala na razstavi. Organizator gospodarskega dela »Gorenjskega tedna« v Nemčiji je podjetje »Gorenjski teden« v Kranju.

Od leve: Pokojni Ciril Jekše, Lojzka in Emil Semolič in pevovodja Viktor Saksida

Veja za vejo odpada od drevesa

V štirih mesecih nas je lani zapustilo pet rojakov povratnikov iz Argentine, ki so se za stalno naselili v svojih domačih krajih. Prvi je podlegel zahrbtni bolezni 68-letni Ludvik Birsa iz Branika, njemu je sledil 71-letni Leopold Ličen—Nuha, doma iz Črniča na Vipavskem, ki je živel v Hrvatinih nad Koprom. V Ljubljani je umrl znani revolucionar in borec za delavske pravice Franc Štoka. Dne 18. decembra je v Selu na Vipavskem zadet od srčne kapi umrl Ciril Jekše, star 78 let. Za njim pa nas je zapustil, prav tako za posledicami srčne kapi 68-letni Franc Pikec iz Velikih Žabelj na Vipavskem. Vsi so bili v Argentini aktivni člani delavskega kulturnega društva Ljudski oder.

Ciril Jekše je bil v Argentini prvi slovenski pevovodja. Pri DKD Ljudski oder je ustanovil tudi tamburaški zbor. V Argentino se je izselil leta 1924. Čez štiri leta se je vrnil, a se kmalu spet izselil z družino — ženo in hčerko. Leta 1938 ga je hudo potrla smrt komaj 18 let stare hčerke. Leta 1952 sta s soprogo obiskala Slovenijo.

Ciril Jekše se je v mladosti izučil za mizarja. V prvi svetovni vojni je odslužil kar pet let. Glasbi je bil predan z vsem srcem. Muzikalne osnove je dobil pri pokojnem skladatelju Vinku Vodopivcu. V Argentini je poleg pevskega zbora Ljudski oder poučeval tudi pri drugih slovenskih društvih. Vsakokrat, ko se je vrnil v svoj rojstni kraj, je obnovil ženski in mešani pevski zbor. Leta 1956 mu je umrla žena. Novembra 1967 pa se je Jekše za stalno vrnil v rojstni kraj in si obnovil požgano domačijo, kjer je dočakal zadnje trenutke svojega življenja. Za svoje požrtvovalno društveno delo je prejel več pohval. Predsednik Tito pa ga je odlikoval z redom zasluge za narod in medaljo s srebrnim vencem.

Mirko Ličen

Letošnji modni sejem, ki je bil januarja na Gospodarskem raztavišču v Ljubljani, je dokazal, da gredo naše tovarne oblačil in obutve vstric s svetovno modo. Vsakodnevna modna revija je bila prava paša za oči. Navdušeni smo bili nad pleteninami naših tovarn, bogatim izborom domiselnih modernih krojev, ubranostjo barv. Presenetljivo dober in moden izbor so prikazale jugoslovanske tovarne metrskega blaga. Tu je še posebej izstopala preboldska tekstilna tovarna, ki je razstavila nekaj vrst blaga poslikanih z originalnimi vzorci znane slikarja Jožeta Horvata — Jakija, imenovanih »Painters style Jaki«. Enega poletnih modelov iz blaga poslikanega z Jakijevimi vzorci predstavljam tudi na spodnji sliki.

Železarna Štore je sklenila pogodbo o tehničnem sodelovanju s pakistansko železarno Karimi industries Nowshern. Gre za tehnično sodelovanje v proizvodnji industrijskih valjev. Štorska železarna je s svojo ponudbo zmagala v konkurenci z več drugimi proizvajalci takih valjev, kar je zanjo doslej največji uspeh na mednarodnem tržišču. Železarna v Štorah se je pogodbeno zavezala, da bo dobavljala pakistanski železarni osnovno surovino za izdelovanje valjev za valjarne črne in barvne metalurgije, valjev za papirnice, gumarsko, tekstilno in sladkorno industrijo. Dalje bo poslala v Pakistan nekaj strokovnjakov za vlivanje in obdelavo valjev, nekaj pakistanskih strokovnjakov pa bo vzela na prakso v Štore. Pogodba velja za štiri leta. S predstavniki iz Pakistana so se tudi dogovorili za delitev dela pri proizvodnji valjev. Tako nekaterih vrst valjev v Pakistanu ne bi izdelovali, pač pa jih bodo direktno uvažali iz Jugoslavije.

Tovarna gospodinjskih strojev Gorenje v Velenju se zelo hitro vključuje tudi v mednarodno delitev dela. Lani je izvozila za okrog 3,5 milijona dolarjev izdelkov. Za letos pa načrtujejo, da bodo to številko še enkrat povečali. Tovarna Gorenje je med desetimi največjimi evropskimi proizvajalci gospodinjskih strojev in opreme za gospodinjstva. Lani je dosegla za okrog 620 milijonov dinarjev realizacije, za letos pa ima v načrtu okrog 1 milijardo in sto milijonov dinarjev. Ob novem letu se je tovarna Gorenje združila s tovarno elektromotorjev Sever v Subotici. Tovarna Gorenje gradi letos več novih tovarniških objektov. Že v prvem polletju mora biti dograjena tovarna televizijskih sprejemnikov, do jeseni pa nova tovarna štedilnikov. V načrtu imajo tudi tovarniški objekt za izdelavo malih gospodinjskih strojev v Mozirju.

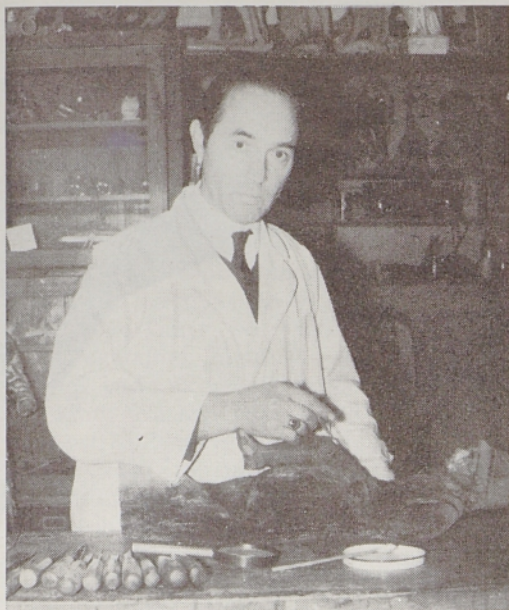
Za novomeško industrijo je bilo lani uspešno poslovno leto. Povečali so število zaposlenih, proizvodnjo in izvoz. Največ novih delavcev je zaposlila Industrija motornih vozil in sicer 354, na drugem mestu je tovarna zdravil Krka, ki je zaposlila 296 novih delovnih moči, na tret-

jem pa Novoteks s 149 novimi delavci. Pri izvozu je lani dosegla najvišjo številko tovarna zdravil Krka, ki je izvozila za 5,105.787 dolarjev svojih izdelkov, Industrija motornih vozil je ustvarila za 4,540.186 dolarjev izvoza. Novoles pa je izvozil za dobra dva milijona izdelkov.

Kamping prikolice, ki jih izdeluje novomeška Industrija motornih vozil, so že krepko prodrle na tuja tržišča. Konec januarja je to tovarno obiskala skupina 108 Holandcev, predstavnikov podjetja Dick Wissink, s katerim ima novomeška tovarna poslovne stike. Letos bo tovarna izdelala približno 12.800 avtomobilskih prikolic, ki so večinoma namenjene izvozu. Računajo, da bo vrednost letošnjega izvoza preseгла deset milijonov dolarjev. Tovarna odpira v tujini tudi lastne poslovalnice. Eno so že lani odprli v Münchnu, letos pa jih bodo odprli še v Avstriji, Belgiji in na Danskem. V vseh teh državah bo novomeška tovarna IMV organizirala tudi lastno prodajno servisno službo.

Štajerskim vinom se obeta na domačem in tujem tržišču še večji sloves. Mariborski obrat podjetja Slovenija vino Vinag se bo specializiral za proizvodnjo kvalitetnih štajerskih vin. Med podjetjem Vinag in mariborskim agrokombinatom je bila sklenjena desetletna pogodba, v kateri se je podjetje Vinag obvezalo, da bo vsako leto od agrokombinata odkupilo vinski pridelek — okrog 80 vagonov štajerskega vina. Priznani strokovnjaki pri Vinagu bodo nato v njegovih kleteh v Svečini in Mariboru s sodobno mehanizacijo vino šolali in ga pripravili za prodajo. Skupaj z agrokombinatom bo Vinag tudi predlagal, da se nekatere vrste kakovostnega vina zaščitijo z zaščitno znamko. Zaščitne znamke naj bi dobili: pekrčan, laški rizling, muškati silvanec, rumeni muškati in še nekatera vina. Pri Vinagu so prepričani, da bodo s takšnimi kakovostnimi sortnimi vini še veliko bolj osvojili tuja tržišča. Doslej največ štajerskih vin popijejo Angleži, lani smo tja izvozili 40 vagonov teh vin. Za letos pri Vinagu računajo, da bodo izvozili okrog 80 vagonov vina.

Vtovarni usnja Slovenj Gradec pripravljajo načrte za postavitev nove tovarne za izdelavo plastičnih mas. Pri gradnji nove tovarne bosta sodelovali tovarna gospodinjske opreme »Gorenje« iz Velenja in izvozno uvozno podjetje Koteks-Tobus iz Ljubljane. Računajo, da bo redna proizvodnja v novi tovarni plastičnih mas v Slovenjem Gradcu stekla že konec letošnjega leta.

Janez Zrnc

Starine, ki niso v muzeju

Kadar se človek navešča kake stvari, jo zavrže, ali enostavno pozabi. To so lahko tudi običaji, ki odhajajo v grob s starci, ali pa predmeti, ki se odsluženi znajdejo na podstrešju, če že prej niso končali na smetišču. Prah se je nabiral na njih, dolga leta so samevali pozabljeni in življenje rodov je šlo mimo njih. Čas jih je zavrzel, toda čas jim je dal spet novo veljavo v tekmi s tehniko in uporabnostjo.

Kaj nam stari predmeti danes pomenijo v stanovanjih? Morda res želimo popestriti gole stene, ali pa je to le globoko zakoreninjena nit, ki nas kot popkovina veže s preteklimi rodovi?

Temna izba v leseni kočici, kjer skozi mala okna z »gautri«¹ prodira le medla svetloba. Nad široko, grobo stesano javorovo mizo je »bohkov«² kot s slikami na steklo, z leščerbo nad mizo, na kateri mati lika s starim likalnikom na razbeljeno železo poškrabljeno perilo, ki ga ni opral pralni stroj. Zraven je črna zakajena kuhinja, kjer plapola ogenj na odprtem ognjišču in greje sajast, črn kotel obešen na verigi. Zadaž se odpira žrelo v veliko kmečko peč, središče življenja preteklosti v mrzlih zimskih večerih.

Pravljica, ali spomini?

Za marsikoga izmed nas to še ni pravljica, še se spominjamo, da smo nekje to videli, gotovo pa bo pravljica za naše otroke.

Zbiralska strast kajpak ni od današnjih dni. Včasih so bogatejši zbirali dragoceno-sti stare več tisoč let, v Egipt in Grčijo so hodile ekspedicije, ki so jih organizirali bogataši razvitih držav, ropale so piramide-grobnice in mumije v njih. Današnji zbiralec pa je bolj skromen, zadovoljen s predmetom katerega starost ne presega niti pedeset let.

Pod gradom v Ljubljani je trgovina

Njeni mali prostori so zatrpani z vsakovrstno staro kramo. To je trgovina Antika, ki v Ljubljani na Mestnem trgu že več kot dvajset let preprodaja stare predmete. Starinarnica ima svoj krog odjemalcev, vanjo radi zahajajo tudi tujci, saj se je v tujini intenzivno zbiranje starin začelo prej, kot pri nas.

Police so založene s kipci, leščerbami, svečniki, sabljami, pištolami, likalniki, urami, kovanci, mlinčki, kdo bi le naštel raznovrstno ropotijo.

Od kod vse to dobijo? Nekaj prinesejo ljudje, ki potrebujejo denar, in ki se želijo znebiti stare šare. Precej pa zberejo uslužbenci sami.

Nekateri predmeti pa dosegajo take cene, da niso vsakomur dosegljivi. To so dragoceni baročni kipi, ki so nekdanj krasili cerkve, pa so jih zaradi dotrajanosti vrgli na podstrešja. Tu so tudi slike, za Jamovo bo moral kupec odšteti celih pol milijona starih dinarjev. Tu je tudi ura, stara in utrujena, pa vendar, kot v posmeh današnjim časovnim strojem meri čas točno, kot pred sto leti.

Dleto, ki oživlja starine

Obiskali smo tudi delavnico rezbarskega in pozlatarskega mojstra Josipa Lapuha na Jurčičevem trgu, torej tudi v stari Ljubljani. Prostor je podoben starinarnici, le da je v njem manj takih predmetov. Mojster Lapuh satrine popravlja, dodaja manjkajoče dele, barva in zlati. Vse njegovo orodje so dleta in vrsta stekleničk s kemikalijami.

Moj poklic je že v rodu«, je dejal, »že oče je to delal, jaz pa sem potem, ko sem se izučil, delal kot restavrator v muzeju. Zdaj že nekaj let delam na svoje v tej delavnici.«

»Glejte, to je dolgostrajen posel. Tu ne gre za čas, čas ni pomemben. Z veseljem delam tudi po 12 ali 14 ur na dan. Ne, ni mi dolgčas, saj imam skoraj ves čas družbo. K meni v delavnico prihajajo na pomenek razni zbiralci starin, ki se v takem okolju dobro počutijo.«

Za koga pa vse delate in na katere izdelke ste najbolj ponosni?

»Za vse, ki pridejo. Nekoč sem delal že za nekoga iz Tel Aviva, pa iz Italije pride kdo in iz Avstrije in Nemčije. Najbolj ponosen pa sem na lesene, rezljane stebre, ki sem jih napravil za predsednika Tita in so zdaj na Brionih. Pa na cerkvene plastike za arhitekta Plečnika in Valentinčiča.«

Kaj menite o imitacijah?

Zadnje čase ljudje zelo veliko kupujejo cenene imitacije, kakršnih veliko napravijo v Trstu. Vendar jaz še naprej delam le ročno in po naročilih, drugače pa največ obnavljam razpadle starine.«

O zbiranju starih predmetov pa je mojster dejal: »Ljudje že od nekdanj zbirajo starine, to ni trenutna moda. Zdaj je pri nas že tako visok življenjski standard, da si ljudje lahko privoščijo poleg kruha, še kaj lepega v stanovanju. Sam sicer ne zbiram, imam pa nekaj lepih predmetov za dekoracijo.«

Tako je. Starine so si utrle pot iz zaprašenih podstrešij v moderna stanovanja. Vendar podstrešja starih hiš skrivajo še marsikaj, samo odkriti je treba.

Je zbiranje starin beg pred današnjim stehinizarim življenjem, je to morda vez, ki nas veže na naše prednike, ali je le modna muha? Težko bi bilo odgovoriti in bolje je molčati, kot stari predmeti.

Zakaj ne po slovensko?

Prvi sodobni učbenik slovenščine za tujce ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD je primeren za vse, za tiste, ki slovensko deloma že znajo, pa bi si želeli znanje obnoviti, še bolj pa za tiste, ki se žele učiti slovensko na novo. Celoten tečaj sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami (45 obratov), na katerih so posneta slovenska besedila lekcij, in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini ter s podrobno izdelano učno metodo. Knjiga obsega 273 strani.

Kompleten tečaj ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD lahko naročite na naslovu:

Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II — Jugoslavija.

Cena za Jugoslavijo: 189 din.

Cena za inozemstvo: 15,60 US dol.

Pri večjih naročilih odobravamo poseben popust. V ceni je že vračunana poštnina za priporočeno pošiljko. Pristojbina za letalsko pošiljko se plača posebej, pri večjih naročilih pa je že vračunana do letališč, ki so registrirana za mednarodni tovorni letalski promet.

Bogdan Pogačnik

Žajdelov tumor

ali kako se je Slovenec dr. Franc Žajdela uveljavil v francoski znanstveni medicini

Poseben dopis iz Pariza za »Rodno grudo«

Znanstvenik dr. Franc Žajdela s svojo asistentko pri delu v inštitutu. Slika je že izpred nekaj let. Posodila nam jo je njegova mati, ki živi v Ljubljani; snela jo je iz okvira na steni. Druge ni imela, ker se da sin redko fotografirati. Mama je tudi povedala, da je študiral v Ljubljani, Zagrebu in Padovi. Že od otroških let so ga mikale znanstvene raziskave. Nekoč so mu zato od nekega ljubljanskega zdravnika kupili mikroskop. Poročen je s Francozinjo. Njegova Renée zna slovensko. Njegovi otroci — kar šest jih je — razumejo po slovensko in pojejo po slovensko. Pa čisto slovenska imena imajo: Franček, Katrca, Miklavž, Peter, Janez in Micika

»Slovenci imamo silno dobro razvite možganske sposobnosti in prav škoda bi bilo, če ne bi doma načrtno razvili vsaj ene izmed vej sodobnega znanstvenega raziskovanja, brez česar bomo nujno zaostali«, mi je rekel Slovenec dr. Franc Žajdela, ki že vrsto let vodi znanstveno raziskovanje v oddelku za fiziologijo (rak in radiobiologija) na radijskem inštitutu I.N.S.E.R.M. v Orsayu pri Parizu. Dr. Žajdela meni, da imamo Slovenci verjetno prav za kemično znanost veliko pogojev, sam pa je na svojem primeru najbolj dokazal, kako so slovenski možgani mednarodno konkurenčni. Po rednih študijah na ljubljanski univerzi se je poprijel znanstvenih raziskovanj v Parizu in se uvrstil med najpomembnejše raziskovalce v sodobni francoski medicini, čeprav skuša vselej ostati sila skromen. Obenem pa je ohranil v svoji družini, čeprav je poročen s Francozinjo, nenavaden

posluš za slovenščino in vse kar je s slovenskim narodnostnim vprašanjem neposredno povezanega; vključno nenehno nujnost, da gremo v korak s časom.

Razgovoru z dr. Žajdelo ni samo težko slediti, kajti njegovo govorjenje je tako polno podatkov in znanstvenih postavk, da bi ga laik moral skoraj nenehno zastavljati s podvprašanji; še težje pa si je seveda te njegove pripombe zapisovati. Ko sem ga obiskal v njegovi ustanovi, eni izmed mnogih velikih, a na prvi pogled nekam povsem zaprto tihih stavb univerzitetno raziskovalnega centra v Orsayu, kakih 40 km iz Pariza, sem pomotoma blodil po mestecu Orsayu, kjer je tudi eksperimentalna zdravstvena postaja za rakasta obolenja ustanove P. Curie. Že po imenu so tudi tam poznali dr. Žajdelo: »Ah, to je tisti, ki goji bele miši«. Dejansko dr. Žajdela preučuje na belih miškah in podganah

celične spremembe, ki naj bi morda odkrile povzročitelja raka.

Vsak dan pride dr. Žajdela že zgodaj zjutraj iz mesteca Anthony, kjer stanuje, v svoj laboratorij v Orsay in ostaja tu praktično ves dan. »Smo vzporedna organizacija francoskega nacionalnega centra za znanstveno raziskovanje, ki se posveča le medicinskemu raziskovanju, INSERM«, je pripovedoval in obenem pojasnil tudi tradicionalne zveze, ki jih imajo po eni stani z ustanovo Curie, po drugi pa s Pasteurjevim zavodom. Menil je, da so v Franciji pri vseh siceršnjih narodnostih znanstvenemu raziskovanju dane zelo široke možnosti. »Zelo važno je tudi to, da pri raziskovanju nimamo absolutno nobenih pedagoških lastnosti, se pravi, da je raziskovalno delo ločeno od univerze. V svoji delovni enoti sem popolnoma svoboden in tudi finančno imam na razpolago dokajšnje vsote. Glede delovnega področja pa je bil mnenja, da ga je boljše omejiti. »Več kot deset asistentov ni mogoče več ustrezno voditi in zato tudi nima smisla, da bi delali večje raziskovalne enote.« Pobudo za sistematično organizacijo znanstveno raziskovalnega dela v Franciji je dal že leta 1936 v času takratne Ljudske fronte znani fizik Jean Perrin, seveda pa je treba strukturo nenehno spreminjati glede na potrebo časa. »Univerzitetna kriza v Franciji ni bila nikoli v tolikšni meri vprašanje denarja, kot pa vprašanje struktur«, je pribil Žajdela. V razgovoru je pojasnil, da sta obe francoski raziskovalni organizaciji, CNRS in INSERM pri vsem svojem koncentriranem centralizmu tudi dokaj demokratični ustanovi. V CNRS več kot polovico članov vodstvene uprave volijo sami raziskovalci; v njihovi zdravstveni INSERM pa je razmerje med voljenimi in imenovanimi točno 50 % : 50 %. Pri tem med posameznimi znanstvenimi raziskovalnimi enotami ob vsej samostojnosti sredstev in kreditov lahko tudi marsikaj uporabljajo skupno. »Naš institut za radium je kot nekak hotel in kobaltovo bomba, ki jo imamo v hiši in ki stane čez 600.000 frankov, uporabljamo po razporedu, eden toliko ur, drugi spet toliko, tako da je končno naprava polno izkoriščena. Dejansko so vse te naprave in snovi zelo drage. Sicer pa smo preračunali, da v biologiji en raziskovalec stane s tehniko vred 15.000 frankov na mesec.

Dr. Žajdela, ki je prav takrat, ko sem bil pri njem dobil ponovno vabila na dva mednarodna znanstvena kolokvija, se zelo težko odtrga od svojega gojišča miši. »V rakologiji sploh ni mogoče delati, če ne razpolagate s čistimi mišjimi rasami. Po 12 letih se šele izčistijo. Po 30 do 35 rodovih,

ko smo izvajali križanja samo med brati in sestrami, dobimo čisto raso, ki je vsaj na podlagi te ali one karakteristike lahko med seboj primerjamo. Tako imamo na primer raso, ki ima 100 odstotno tumor mlečne žleze«, je razlagal Žajdela, čeprav je sicer pripomnil, da rak ni deden. Celotno gojišče miši morajo seveda nenehno nadzorovati, voditi rodovnike, vzdrževati stalno in isto temperaturo in isto higijeno, dajati vselej sterilizirano vodo itd. »V tem prizadevanju sem izdelal dve taki čisti rasi: eno, ki ima tumor ščitne žleze, in drugo, ki ima pataloške spremembe v pankreacu, to je v tkivu, ki izdeluje inzulin.«

Nasploh pa so v njegovem laboratoriju izbrali sedem ras glede na potrebe raziskovalnega dela. Miši morajo biti bakteriološko v odličnem stanju, kajti če nimajo teh kakovosti ne morejo vzdržati večjih doz radijskih žarkov; vse celice, ki bi naj izdelale obrambne celice, namreč prehitro zgorijo. »Seveda pa so miši le orodje za raziskovanja v prid človeku. Ko sem pred leti prevzel to nalogo, sem vse začel znova. Danes imam skoraj 30.000 tako selekcioniranih miši in okrog 1500 podgan; pri podganah preizkušamo raka na jetrih.«

Nekam zoprn je zaudarjalo v sobah s spuščeni roloji in klimatičnimi napravami, a vendar samo za pranje kletk uporabljajo dnevno čez 7000 litrov posebej prečiščene vode.

V histološkem oddelku sem lahko videl vsakovrstne odtiske in barvne posnetke raznih tkiv, mišjih vranic in jeter. Kakšna skrivnostna poezija barv in usod je v teh mikroskopskih podobah živega bitja! »Rdeča celica je najbolj primerna za študij celične diferenciacije.«

Žajdela me je upozoril tudi na to, kako se danes znanstveniki s svojimi izdelki med seboj dopolnjujejo. V publikacijah »Contents contents« hitro najdeš teme, ki te zanimajo in jih hkrati s kratkim filmom naročiš po elektronski poti kjerkoli. »In vrhu tega je to še zelo poceni: en mikrofيلم stane 1 frank!«

V drugi laboratorijski sobi novo presenečenje: ultra centrifuga, ki daje možnost za raziskovanje jedrskih kislin. »Osnovno vprašanje je, kako celica bere svoj slovar... Vsa zgodba življenjskih snovi se razvija na temelju beljakovin... Sestava je ista samo sekvence so različne...«, je vmes kar stresal znanstvene ugotovitve dr. Žajdela in me povsem zmedel z ugotovitvijo: »Normalno človeško telo izdela vsak dan 400.000 milijard celic... in najbolj čudno je to, da ne pride do še večjega števila pomot pri taki proizvodnji, kajti rak nastopi prav takrat, kadar pride v tem prometu do pomote.« Bajje ima ena bak-

terija v sebi 10.000 specifičnih beljakovin, ena človeška pa verjetno še 2000 krat več! »Mi poskušamo ugotoviti, kako deluje ta mehanizem prenašanja informacij iz celičnega oboda v protoplazmo in kako protoplazma reagira v povratku informacije. Pri bakterijah smo v zadnjih dveh letih naredili ogromen napredek glede kontrole informacij, toda pri človeških celicah je to veliko bolj zapleteno; narave celične diferenciacije še ne poznamo dovolj. Toda tu je jedro vprašanj. Celica postane namreč rakasta takrat, kadar pride med jedrom in protoplazmo do neke pomote. Rdeča krvna telesca še najbolj poznamo; zato smo pri čistih rasah miši začeli zasledovati zlasti sistem rdečih krvnih teles. Ena ekipa dela samo na tem... Druga preskuša vprašanje raka s kemičnimi snovmi«. Pri tem se je ustavil ob vprašanju takoimenovanega Freindovega virusa, ki pa po njegovih ugotovitvah ni bolezen leukemije. »Virus se lahko razvije samo v okviru celice. Virus je nukleinsko jedro kisline, okrog katere je veliko beljakovin, ki zmotijo celico, da prevzame virus«. Do zdaj niso vedeli, da je eritocit pogoltnil en cel virus«. Ta vprašanja teles in antiteles so seveda sila aktualna pri raznih srčnih in drugih presaditvah. V Franciji sta zlasti profesor Mathé in profesor Dausset že veliko ustvarila na tem področju, zlasti kar zadeva izdelavo antilimfocitarnega seruma. Mimogrede mi je omenil tudi nov francoski mednarodni znanstveno raziskovalni center v Lyonu in pohvalil Francoze, češ da so na teh področjih marsikaj dosegli. O svojih lastnih odkritjih pa je nasprotno molčal vse do kraja. Toda takoimenovani Žajdelov tumor je znan po vsem svetu, od Amerike do Sovjetske zveze. Teh sedem gramov čistega tumorja, kot se je sam izrazil, je zelo lahko tudi otipljivih in tudi prenašamo jih lahko z eno samo injekcijsko iglo. Skoraj kot anekdoto je pripovedoval, kako je bil nekoč na nekem mednarodnem znanstvenem posvetovanju v Moskvi, kjer je mislil, da bo povsem neznan. »Pa so začeli kriliti prijazno okrog mene, češ, saj delamo z vašim, Žajdelovim tumorjem«. Pred leti je namreč delala pri njem tudi sovjetska asistentka Bjelousova in njej je dal eno samo epruveto s tem tumorskim izvlečkom. Toda v Sovjetski zvezi so iz tega naredili celo vrsto razmnožkov.

Najnovejša sporočila, ki so jih podali ameriški in japonski raziskovalci na mednarodnem kolokviju v Villejnu pri Parizu, češ, da so na sledi rakovemu virusu, so samo več kot aktualno dopolnilo vsakodnevnih prizadevanj zdravnikov vsega sveta, med katerimi je tudi Slovenec dr. Franc Žajdela.

Zaposlovanje ugodno

Razgovor z direktorjem republiškega zavoda za zaposlovanje Rudijem Mahkoto o zaposlovanju doma in na tujem

V preteklih letih se je v zahodnoevropskih in tudi v nekaterih prekmorskih državah zaposlilo nekaj sto tisoč jugoslovanskih delavcev. Večina je šla iskat boljšega kruha, večina ostaja v tujini le določen čas, nato pa se vrača v domovino. V ZR Nemčiji je po zadnjih uradnih podatkih 300.000 Jugoslovancev, precej manj jih je v Avstriji in še manjše število v vseh drugih državah. Največje zaposlovanje v Nemčiji je razumljivo, saj vlada tam izredna gospodarska konjunktura, jugoslovanski delavci so cenjeni, zelo dobri pa so tudi zaslužki.

Lahko rečemo, da je šla večina delavcev na tuje prostovoljno in tudi branil jim tega ni skoraj nihče, saj so bile na splošno v Jugoslaviji sorazmerno slabe možnosti za zaposlitev. Vsi pa se bodo lahko vrnili in, ko bodo želeli, se zaposlili doma. Še posebej to lahko rečemo za Slovenijo, saj so tu bile in še so ugodne možnosti za zaposlovanje. Tudi nas je zanimalo, kako poteka »proces« zaposlovanja v tem letu v Sloveniji, zato smo postavili nekaj vprašanj direktorju republiškega zavoda za zaposlovanje v Ljubljani Rudiju Mahkoti.

— **Večina mlajših bralcev Rodne grude je v tujini na z a č a s n e m delu, to se pravi, da se žele prej ali slej vrniti in zaposliti doma. Zanimalo jih bo, kako je zdaj pri nas z zaposlovanjem, zato vas naj najprej vprašamo, koliko ljudi se je na novo zaposlilo v Sloveniji v preteklem letu in v katerih panogah?**

V preteklem letu se je v Sloveniji na novo zaposlilo preko 16.000 delavcev, kar pomeni, da se je zaposlenost v primerjavi z letom 1968 povečala za 2,96%. Tako povečanje zaposlenosti je glede na vsa pretekla leta od 1. 1965 dalje izredno veliko. Takšen

potek zaposlovanja nudi mnogo večje možnosti kot so potrebne za zaposlitev naravnega prirastka prebivalstva (skoraj za polovico več). Če k temu prištejemo še nadomestitev zaradi naravnega odliva iz delovnega kontingenta (zaradi upokojitve in smrti), kar znese približno deset tisoč ljudi, je bilo v preteklem letu na razpolago oziroma zasedenih 26.000 delovnih mest. Dobra polovica povečanja zaposlenosti gre na račun industrije (8700 oseb), kjer je porast največji v kovinski industriji (4.463), v industriji električnih izdelkov (1.341), tekstilni (1.390) in kemični industriji (1.106).

Med drugimi gospodarskimi področji je zaposlenost najbolj porasla v trgovini in gostinstvu — za 4.703 delavce in v gradbeništvu za 2.414 delavcev. Tudi v drugih gospodarskih in negospodarskih dejavnostih narašča zaposlenost, vendar v manjši meri kot v navedenih.«

— **Koliko novih delovnih mest je predvidenih za letos? Kje?**

»Izredno dinamičen potek zaposlovanja v letu 1969 gre do določene meje tudi na račun počasnejšega zaposlovanja v prejšnjih letih. Zaradi tega lahko pričakujemo letos nekoliko bolj umirjeno zaposlovanje s stopnjo povečanja med dva in 2,5 odstotka. Ta planirana stopnja povečanja zaposlenosti še vedno pomeni absolutno večje število novih zaposlitev, kot znaša naravni prirastek prebivalstva t.j. število tistih, ki bodo iskali zaposlitev v tem letu. K temu moramo prišteti tudi že navedene podatke o nadomestitvi naravnega odliva iz zaposlenosti, ki prav tako pomenijo potrebno število novih delavcev. Manj ugodna so razmerja med potrebami po delavcih in iskalci zaposlitve v kvalitativnem pogledu t.j. po strokovnih kvalifikacijah. Med brezposelnimi je v Sloveniji trenutno skoraj 80% delavcev brez strokovnih kvalifikacij, gospodarstvo pa potrebuje le nekaj več kot 20% takih delavcev.

Povečanje zaposlenosti je pričakovati predvsem na gospodarskih področjih, ki so že zabeležila in tudi za letos napovedujejo močnejši porast. To so predvsem industrija z že omenjenimi strokami, gradbeništvo ter trgovina in gostinstvo, od negospodarskih področjih pa kulturno-prosvetna in socialno-zdravstvena dejavnost, kjer potrebujejo predvsem visoke in višje strokovne kadre.«

— **Znano je, da obstaja v nekaterih slovenskih podjetjih odpor do strokovnih kadrov. Delovna mesta, ki bi po sistematizaciji zahtevala višjo ali visoko izobrazbo, pogosto zasedajo strokovno ne dovolj usposobljeni ljudje. Istočasno pa v preteklih le-**

tih precej naših strokovnjakov ni dobilo dela doma in so se zaposlili v tujini.

»Res je, da struktura zaposlenih v našem gospodarstvu ne ustreza povsem zahtevam proizvodnje, zlasti njenim hitro nastajajočim spremembam, ki jih povzročajo razvoj ter uporaba in obvladovanje sodobnih postopkov in metod v tehnologiji in organizaciji dela. Zaradi tega potrebe po strokovnih kadrih naraščajo in jih ni mogoče sproti zadovoljevati. V preteklem letu se je zaposlilo 5538 delavcev s srednjo, višjo in visoko šolo. Ne glede na dejanske potrebe in resnično nujnost po dopolnilnem izobraževanju vseh, ki delajo na delovnih mestih strokovnjakov, posebej tistih s pomanjkljivo šolsko izobrazbo, pa so v sedanjem času potrebe po strokovnih kadrih takšne, da imajo resnično sposobni vedno možnosti najti zaposlitev. Lahko rečem, da je možnosti za zaposlitev in delo strokovnjakov dovolj, seveda pa pri tem mislim na možnosti, ki so na območju celotne Slovenije. Če pa upoštevamo potrebe po strokovnjakih v vsej državi, je teh možnosti še znatno več.«

— **Kaj bi svetovali našim ljudem, ki so trenutno še na delu v tujini (npr. v tekstilni, kovinski ali gradbeni stroki), kam naj se obrnejo, ko bodo — morda že letos — iskali delo doma?**

»Zavodi za zaposlovanje imajo pregled nad vsemi prostimi delovnimi mesti, ki jih prijavljajo delovne organizacije. Tako lahko dajejo informacije o tem, kolikšne so potrebe oziroma kateri delavci in s kakšnimi delovnimi sposobnostmi se iščejo. V izvlečku se take informacije tudi tedensko objavljajo v dnevnem časopisju. V tem letu nameravamo priobčiti podatke o možnosti zaposlitve v časopisih, ki so posebej namenjeni našim delavcem v tujini. Na ta način bodo naši delavci, si so začasno zaposleni v tujini, poučeni o tem, kje in kdaj se lahko zaposlijo doma in se bodo lahko neposredno povezovali s tistimi delovnimi organizacijami, ki razpolagajo z ustreznimi delovnimi mesti za njihovo zaposlitev.«

— **Turistično gospodarstvo predstavlja v dolgoročnem programu razvoja Slovenije pomembno mesto. Ali menite, da bo to pomagalo tudi pri zmanjševanju viškov delovne sile pri nas?**

»Prav gotovo je turizem gospodarsko področje, ki se pri nas zadnja leta zelo hitro razvija. Ta njegov vzpon pa zahteva tudi vedno več novih delavcev. Tudi v bodoče je pričakovati še nadaljnjo ekspanzijo turističnega gospodarstva, saj se bodo prav v letu 1970 njegove kapacitete pomembno povečale. Presežkov delavcev, katere ome-

njate, v Sloveniji ni, vsaj ne v smislu nekakšnih rezerv delovne sile in moramo računati na nove delavce za to ponogo predvsem iz tistega dela prebivalstva, ki prihaja iz šol in pa iz priliva od drugod (iz drugih krajev ali kot temu pravimo: mehanični priliv). Vendar tudi to gospodarsko področje potrebuje predvsem strokovno usposobljene delavce. Že danes pa čutimo pomanjkanje takih delavcev. Zaradi tega je zadovoljitev potreb, posebno bodočih, v veliki meri odvisna od tega, kako bomo znali in zmogli načrtovati in organizirati strokovno usposabljanje za različne poklice delavcev potrebnih turizmu in koliko sredstev bomo vložili v ta namen. Pri tem pa seveda nastajajo nove možnosti za zaposlitev in delo za veliko število našega prebivalstva.«

— **Prosimo vas še, da nam na kratko orisate potek zaposlovanja v tujini. Koliko Slovencev, menite, je trenutno zaposlenih v tujini? Koliko se jih je na tujem zaposlilo v preteklem letu? Koliko se jih bo predvidoma zaposlilo letos, v katerih državah?**

»Na razpolago imamo samo podatke za delavce, ki so se zaposlili v tujini preko zavodov za zaposlovanje. V letu 1969 se je zaposlilo v tujini 13.842 delavcev, kar je znatno manj kot leto prej. Največ naših ljudi se zaposli v Nemčiji (57 % od vseh) in v Avstriji (34 %), v drugih državah pa mnogo manj. Po strokovni usposobljenosti je največ priučenih in nepriučenih delavcev; takih je 54,6 % od vseh, ki so v preteklem letu odšli v tujino. Delavcev s poklicno šolo je 20,9 %, s srednjo, višjo in visoko izobrazbo pa 2,7 %, medtem ko je zasebnih kmetov 21,8 %. Ocenjuje se, da je sedaj na delu v tujini blizu 60.000 delavcev iz naše republike, pri čemer niso všteti družinski člani. Zaradi tega je letos pričakovati manjše število odhodov na delo v tujino, še posebej, ker podpiramo težnjo, da bi se delavci usposobili za delo že doma in v šolah oziroma s posebej organiziranimi načini usposabljanja pridobili potrebne kvalifikacije. Tak način izobraževanja so sprejele tudi tuje firme, ki šolanje naših delavcev tudi financirajo. Prav tako pa je usposobitev za delo v interesu naših delavcev, ki si na ta način izboljšujejo svoj položaj oziroma svoje prejemke v tujini, pridobljeno znanje in izkušnje pa jim bodo dobro služile tudi po vrnitvi v domovino, da bodo lažje našli ustrezno zaposlitev.

Letos se največje možnosti za zaposlovanje kažejo v ZR Nemčiji in Avstriji, kjer se bodo po predvidevanjih v glavnem zaposlili naši delavci, ki odhajajo na delo v tujino.«

Izobraževanje mladine za tujino

V šolskem centru za razne stroke v Soboti že nekaj mesecev delajo na programu izobraževanja delavcev za firmo »Demag« v Duisburgu v Zahodni Nemčiji. To je nova oblika izobraževanja mladih, ki se želijo zaposliti v tujini. Da bi zvedeli kaj več o tem izobraževanju mladih, smo se pogovarjali z vodjem programa ing. Ernestom Kološo.

»Takoј zatem, ko je tovarna prek republiškega in komunalnega zavoda za zaposlovanje sprožila vprašanje o možnostih izobraževanja mladih v našem centru, smo se vključili in začeli s pripravami. Med pripravami za izvedbo programa sem si tudi ogledal tovarno Demag z nalogo, da program izobraževanja čim bolj prilagodim zahtevam tehnologije, ki sloni izključno na znanstvenih izsledkih. Tudi oprema, ki je pogoj za izvedbo sodobne tehnologije je tako specialna in avtomatizirana, da se določene operacije vršijo popolnoma avtomatsko — programirano. Če k temu še dodamo, da proizvodni program tovarne obsega vse od transportnih sredstev, obdelovanja strojev pa do atomskih reaktorjev, moremo zaključiti, da se od povprečnega delavca zahteva, da obvlada obsežno specifično znanje stroke, ki jo zastopa,« nam je pripovedoval naš sogovornik in nadaljeval: »V našem centru izobražujemo dva poklica in sicer: strojne ključavničarje in strugarje. Čas, ki ga imamo na razpolago je kratek, saj obsega komaj okrog 700 ur in v tem času moramo iz mladincev, ki imajo poprečno po 7 razredov osnovne šole narediti strokovnjake, ki morajo poznati, obvladati in optimalno izkoristiti stroje. To pomeni, da je težišče znanja na praktičnem pouku, medtem ko je teorija vključena v program le toliko, kolikor je to potrebno, da kandidati dosledno obvladajo tehnično dokumentacijo (risbo, tehnološki list itd.). Praktični pouk obsega tri faze in to: osnovno znanje, delo na strojih in poklicno prilagajanje. Pri prvi fazi se kandidati seznanijo z najosnovnejšimi prijemi, pri drugi se naučijo delati na strojih po predvidenem postopku, medtem ko pri tretji fazi rešujejo probleme samostojno. Čeprav je čas izobraževanja relativno kratek, kandidati že danes po petih mesecih dosegajo lepe uspehe. Zato smatram, da je tak način izobraževanja priporočljiv za tovarne, ki imajo specifičen program.

Feri Maučec — Pomurski tednik

K vojakom gremo

Jeseni turneja Slakovega ansambla po ZDA in Kanadi

Že v prejšnji številki Rodne grude smo vas opozorili na to, da bo letošnja jesen obiskal slovenske naselbine v ZDA in Kanadi najbolj popularen slovenski narodnozabavni ansambel Lojzeta Slaka. Povedali smo tudi, kje je že dogovorjeno, da bodo nastopili. Po dosedanjih dogovorih bo ansambel med ameriškimi rojaki najprej nastopil 3. septembra na konferenci SNPJ v Ennon Valley. Za tem bodo sledila gostovanja v Clevelandu, Pittsburghu, Hermineju Strabanu, Johnstownu, v Detroitu, Chicagu, Garyju, St. Louisu in verjetno v Milwaukeeju, pa še v Elyju, Chisholmu, Pueblu, San Fransiscu in v Fontani. V Kanadi so doslej dogovorjeni nastopi v Vancouveru, Torontu, Edmontonu, Port Arturju, Hamiltonu in v Montrealu. Obširneje bomo o turneji in tudi o ansamblu Lojzeta Slaka objavili v eni izmed prihodnjih številčk Rodne grude.

Zadnje lanske znamke

V počastitev 50-letnice ljubljanske univerze je 9. decembra lani izšla tudi posebna priložnostna poštna znamka za 50 par. Na njej je poslopje rektorata ljubljanske univerze.

Osnutek za to znamko je napravil sloviti mojster Božidar Jakac.

Za 300-letnico zagrebškega vseučilišča je 17. decembra prav tako izšla posebna priložnostna znamka za 50 par.

Za začetek zagrebške univerze velja leto 1669, ko je dobil jezuitski kolegij univerzitetne privilegije od cesarja Leopolda I. Osnutek za to znamko je napravil beograjski likovnik Andreja Milenković.

Tretja lanska znamka iz serije v počastitev 25-letnice osvoboditve je izšla 19. decembra. To je bila znamka za 50 par za 25-letnico osvoboditve Titograda, glavnega mesta Črne gore. To mesto je bilo osvojevano 19. decembra 1944.

Na znamki je titograjski grb. Osnutek za znamko je napravil Beograjec Andreja Milenković.

Vse te znamke je natisnil beograjski zavod za tiskanje bankovcev, prvo v enobarvni linijski gravuri, drugi dve pa v ofsetnem tisku. Vse te znamke so bile izdane v polah po devet znamk in s posvetili na robovih. Naklada vsake je bila po dva

milijona. Njihova velikost je 37×30 mm, brez belega roba pa 33×26 mm, zobci grebenasti 12 1/2.

Za 50-letnico slovenske univerze v Ljubljani je imela pošta Ljubljana 19. decembra lani slavnostni spominski žig. Filatelistično društvo PTT Slovenija pa je izdalo spominski filatelistični ovitek.

Ob desetletnici Evropske konference za pošto in telekomunikacije (CEPT) je bilo od 23. 6. do 3. 7. lani v Luganu v Švici izredno zasedanje poštne komisije. Takoj nato je zasedal 4. in 5. julija še njen najvišji organ. Na tem zasedanju sta bili v to organizacijo soglasno sprejeti Jugoslavija in Malta. S tem je naša država postala članica pomembne ptt evropske skupnosti. Po pravilih te organizacije izdajajo vse njene članice vsako leto, in to predvsem v maju skupno znamko v počastitev CEPT oziroma bodoče združene Evrope. Za lanske CEPT znamke je bil osvojen osnutek italijanskih umetnikov Luiga Gashbarre in Giorgia Bellija. Naša država je izdala lansko CEPT znamko 20. decembra 1969, in sicer dve znamki po 1,25 in 3,25 din v nakladi 650.000 celih serij v polah po 9 znamk. Pole z znamko po 3,25 so oštevilčene. Natisnila jih je švicarska tiskarna »Courvoisier«.

Kako kupim nove serijske znamke?

Na kakšen način bi zbiralec znamk in bralci Rodne grude lahko kupili nove serije jugoslovanskih poštних znamk, ki jih tudi redno objavljate v Rodni grudi?

Morda bi lahko jugoslovanski konzulati posredovali prodajo jugoslovanskih znamk in tako začeli z novim načinom izmenjave.

Josephine Misić, Cleveland, Ohio, ZDA

Domači zbiralci znamk, filatelisti, ki žele imeti vse kompletne serije jugoslovanskih znamk, se nanje že vnaprej naročijo pri izdajatelju. Objavljamo njegov naslov: Biro za poštne marke, Palmatićeva 2, Beograd. Tudi bralcem Rodne grude in navdušenim filatelistom svetujemo to možnost, saj si bodo le tako zagotovili vse lepe serije jugoslovanskih znamk. To je še posebno ugodno zato, ker je objava v Rodni grudi sorazmerno pozna in so ta čas kompletne serije lahko že razprodane.

Tudi v Ljubljani je za filateliste posebna trgovina. Njen naslov je Filatelija, Ljubljana, Nazorjeva 1. Tudi tu prodajajo vse jugoslovanske znamke.

ZAČASNO NA TUJEM

Najprej si pomagaj sam

Kako bi se naš človek najprej vživel v tuje okolje

Poseben dopis za Rodno grudo iz Bonna

Bonn, februarja. — Ironija usode je morda hotela, da sproži preplah prav duhovnik, čeprav je samo glasno izrazil tisto, kar vse bolj skrbi tudi mnoge »posvetne« funkcionarje zahodnonemške vlade, v sindikatih, šolstvu in v uradih za zaposlovanje: »Tuji delavci,« je izjavil škof Tenhumberg, »lahko postanejo 'škandal' za Zvezno republiko. Ne po svoji krivdi, pač pa zaradi brezbrzičnosti zahodnonemških oblasti.«

Škof to razlaga takole: poleg okoli 1,6 milijona tujih delavcev, kolikor jih je zaposlenih v zahodnonemški industriji, je v Zvezno republiko Nemčijo prišlo vsaj še okoli pol milijona otrok in sorodnikov, o č katerih se jih šola samo okrog 20 odstotkov, večina pa se sploh ne »vživlja« v okolico. Sklep tega je bil: če se za tujce ne zanimajo dovolj zahodnonemške oblasti, bi vsaj cerkev morala storiti kaj več. Drugače vodi pot v »katastrofo«.

Osnovno: integracija

Izjava je odkrila enega izmed največjih problemov v življenju tujih delavcev v ZR Nemčiji — problem, ki ni značilen samo za Jugoslovane, čeprav morda najbolj zadeva prav njih, ker jih je v zadnjem času prišlo največ (v zadnjih letih skoraj polovica od 300.000, kolikor jih je v ZR Nemčiji danes). Zanje se dolgo ni zanimal nihče, niti v domovini niti v inozemstvu, vse napake iz preteklosti pa se ne dajo enostavno popraviti.

Problem je »integracija«, privajanje na okolico, ki je skoraj po pravilu na mnogo višji ravni, kot so jo bili vajeni priseljenci. Tudi če so ekonomsko in socialno, v plači ter v zdravstvenem in pokojninskem zavarovanju Jugoslovani izenačeni z domačini, občutijo — tako kot večina tujcev v ZR Nemčiji — da jih Nемец smatra za ljudi »druge vrste«. Čeprav je osnovna krivda za to v predsodkih domačinov, tudi gostujoči niso pri tem povsem nedolžni.

Jugoslovanom pogosto manjka pomoč in tudi samopomoč. Jugoslovanski in zahodnonemški sindikati in oblasti ali zahodnonemško »Delavsko skrbstvo« (Arbeiterwohlfahrt), kjer zdaj delajo tudi jugoslovanski socialni delavci ne morejo in tudi posledje ne bodo zmogli skrbeti za vse težave jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji. Še vedno drži stara resnica: če hočeš, da ti bodo pomagali drugi, si moraš najprej pomagati sam.

Vsekakor pa sta najbolj razvidni dve vrsti skrbi jugoslovanskih delavcev: prva ima osnove že v Jugoslaviji, druga vrsta pa je »lokalizirana« v Nemčiji. Kadar jugoslovanski delavec v Nemčiji ne more početi drugega, kot da nemočno čaka na kak dokument, ki mu ga iz malomarnosti ne pošljejo iz domače občine, bi se ne smel na »milost in nemilost« prepustiti nemškemu oblastem in delodajalcem. Tu je možno in tudi mora se nekaj storiti.

Manjka iniciativnost

Jugoslovanski delavci se, na primer, lahko vpišejo v zahodnonemško Zvezo sindikatov (DGB), vendar pa so doslej le redki izkoristili to možnost. Lahko se tudi tesneje medsebojno povežejo, posebno še v tovarnah, kjer jih je skupaj več, takih tovarn pa ni malo. Nekatera večja in bogatejša podjetja, v katerih je veliko Jugoslovancev — npr. tovarna čokolade »Trumpf« v Aachnu ali Deutz v Kölnu — tudi sama poskrbijo za njihovo »družabno« življenje.

Dopisniku pa medtem ni znan niti en sam primer iniciative samih delavcev, čeprav so, razumljivo, tudi tu »objektivne težave«: pogosto naši ljudje ne znajo jezika (in se niti ne potrudijo, da bi se ga naučili), še pogosteje pa so po delu tako utrujeni, da se jim niti ne ljubi razmišljati o kakih skupnih »družabnih« akcijah. Nedvomno je, da jim je potrebno več pomoči » s strani«, prav tako kot je jasno, da bi bilo mnogo bolje, da sami storijo kaj več zase, če morejo.

Pred nedavnim je to ugotovila tudi prva jugoslovanska »državna« delegacija, ki je prepotovala Zvezno republiko Nemčijo, da bi se seznanila z življenjem in s potrebami jugoslovanskih delavcev. Vodja delegacije, član zveznega izvršnega sveta Ivo Jerkić je ob razgovorih z jugoslovanskimi diplomati, konzularci in delavci ter z zahodnonemškimi ministri, vodji sindikatov, s predstavniki zavodov za zaposlovanje in »delavskega skrbstva« in drugimi menil takole:

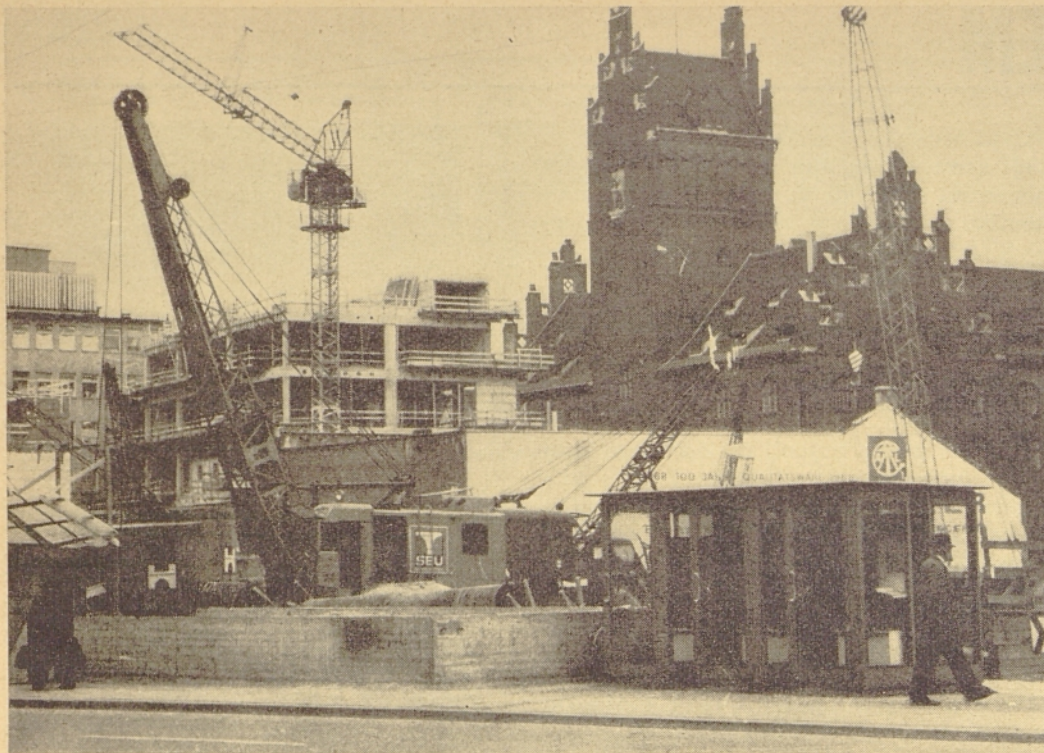

Sami na tujem. Foto Leon Dolinšek

Preberite v prilogi!

Razen članka, ki se začinja na tej strani, si preberite še:

- Dobimo se pri... (Obisk v nekaterih slovenskih gostilnah v okolici Stuttgarta)
- V Auto Unionu je vse več naših
- Skrb sindikatov za naše v tujini
- Kdo plača cerkveni davek?
- Slovenski kotichek v Derendingenu
- Carinski predpisi
- Kako poveš po nemško

»Sporazumi, ki smo jih podpisali, so odlični, manjka samo še njih popolna uveljavitev.« Odlični so, ker dajejo Jugoslovanom iste pravice kot drugim tujim in domačim delavcem v ZR Nemčiji. Uveljavitev pa ni popolna, ker se tudi jugoslovanske oblasti še niso povsem »vživele« v to stanje, ker ne opozarjajo delavce na vse, kar jih čaka v svetu, pa tudi zato, ker mnogi delavci še vedno prihajajo iz Jugoslavije »na črno«, ne pa na osnovi sporazuma o zaposlovanju v ZR Nemčiji.

Barake in stanovanja

Ali vedo vsi, da jim »Arbeiterwohlfahrt« lahko pomaga z nasveti in če je potrebno tudi z advokatom? Ali sploh vedo, kakšne pravice in dolžnosti imajo v Nemčiji? Poznajo predpise? Vsaka anketa bi dala porazen odgovor — večina bi odgovorila z ne. Negativen bi bil med drugim tudi odgovor na vprašanje: ali so jim dali v Jugoslaviji pred odhodom vsaj seznam naslovov in telefonskih števil uradov organizacije »Arbeiterwohlfahrt« v ZR Nemčiji, ali jih vsaj opozorili na to organizacijo? Tako pa se dogaja, da so včasih zares prikrasani — ali pri plači ali pri stanovanju, včasih pa le žive v tem prepričanju in nimajo nikogar, ki bi jim povedal nasprotno. Osnovne pripombe nekega jugoslovanskega delavca — ime in tovarna nista važni, ker je primer tipičen — so bile: »Zakaj nas pošiljajo stanovat v barake, ko pa je v mestu toliko stanovanj?« Ni vedel, da bi

moral za stanovanje v mestu plačati najmanj pol mesečne plače.

Res je, da nekateri jugoslovanski delavci žive v žalostnih pogojih, povprečna resnica pa je nekje na sredini: živijo sicer v zasilnih stanovanjih, po dva, trije ali šest v sobi, vendar pa je tu čisto, suho in predvsem poceni. Ko bi Jugoslovani živel »kot Nemec«, v lastnem stanovanju in še z družino, pogosto ne bi prihranil niti dvajset mark na mesec. Zato: kdor želi na hitro prihraniti veliko, se mora marsičemu odreči. Vsega pa se ne da.

Nasveti strokovnjakov

Strokovnjaki, ki poznajo razmere in težave jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji, jim svetujejo, če je to sploh mogoče, da — prihajajo v Nemčijo samo »legalno«, s posredovanjem jugoslovanskih zavodov za zaposlovanje in prek mešanih komisij, nikakor pa ne kot »turisti«, — od jugoslovanskih oblasti zahtevajo točne informacije o delu, plači in stanovanju, ki jih čaka v Nemčiji, in da prek sodišča tožijo krivce, če so prevarani, — se takoj včlanijo v strokovne sindikate, katerih predstavnik bode našli v vsaki tovarni in gradbišču, ker z majhno članarino »plačajo« veliko pomoč, — ne prihajajo brez naslovov najbližje podružnice, posvetovalnice organizacije »Arbeiterwohlfahrt« in od nje, če je treba, zahtevajo pomoč ali nasvet v težavah, — izkoristijo priložnost, posebej še prosto

soboto in nedeljo, da se strokovno izobražujejo, učijo in premagujejo »jezikovne ovire« in

— da si izmed sebe, če jih je več, izberejo predstavnika, ki bo zastopal njihove interese »navzven« in jim pomagal, da se bolj organizirajo »navznotraj«.

Če bodo uspeli v tem, se bodo jugoslovanski delavci lažje vživljali v okolje in družbo, v kateri žive, lažje bodo vzdržali v tujem svetu, če ta svet zanje ne bo več tako tuj. Saj vsekakor velja ena trditev za veliko večino: za vse je to le »začasno« stanje. Ko bi mogli, bi raje delali doma — za isto plačo, včasih pa tudi za manjšo. Doma niso tujci in »nižja rasa«.

Željko Brihta

Posvetovalnice »Arbeiterwohlfahrt«

- 1 Berlin 19, Suarezstr. 11, tel. 0311/3 06 31 41
- 68 Mannheim, Murgstr. 11, tel. 0621/37 19 31
- 732 Göppingen, Uhlandstr. 5
- 78 Freiburg, Brombergstr. 34, tel. 0761/46 229
- 7 Stuttgart, Neckarstr. 31, tel. 0711/2 93 703
- 8 München 21, Von-der-Pfordtenstr. 44, tel. 811/56 57 21
- 46 Dortmund, Schumannstr. 6, tel. 0231/81 24 37
- 6 Frankfurt/1 Münchenorstr. 48, tel. 0611/23 28 63
- 4 Düsseldorf, Metzgerstr. 15, tel. 0211/44 41 57
- 71 Heilbron, Untere Neckarstr. 16, tel. 0731/39 83
- 75 Karlsruhe, Kronenstr. 15, tel. 0721/66 061
- 3 Hannover, Posthornstr. 30, tel. 0511/44 05 22
- 48 Bielefeld, Jahnplatz 2
- 53 Bonn, Ollenhauerstr. 3, tel. 22 31 84
- 2 Hamburg 13, Rothenbaumchaussee 44
- 28 Bremen, Kohlhöckerstrasse 13
- 465 Gelsenkirchen, Margaretenhof 14
- 5 Köln, Rubensstrasse 3
- 565 Solingen, Kölner strasse 45
- 35 Kassel, Ruhlstrasse 6
- 746 Balingen, Wilhelmplatz 25
- 87 Würzburg, Berliner Platz 10

Skupno je od 26. januarja 1970 v ZR Nemčiji 22 sedežev »posvetovalnic za delavce iz Jugoslavije«, v njih pa je zaposlenih 34 socialnih delavcev (Sozialbetreuer).

Dobimo se pri...

Obisk v nekaterih slovenskih gostilnah
v okolici Stuttgarta

Na pustovanju v Sindelfingenu je bilo veselo. »Štirje kovači« iz Slovenije so igrali poskočne, in kakor vidite, niti mask ni manjkalo

Pustovanje v Sindelfingnu pri Stuttgartu.

Smo v razstavni dvorani, ki sprejme tisoč dvesto gostov. Anton Kranjc s strokovnim očesom ugotavlja, kaj je prav, kaj ni, kaj in kdo manjka, da bo dvorana nared. Zvečer je domala polna. »Štirje kovači«, ki jih je povabil Kranjc iz domovine, uživajo in prepevajo domače viže in tekmujejo s tamkajšnjim ansamblom naših fantov, »Triom Frančka Arnška«. Med plesalci je nekaj lepih mask. To je že tretja večja Kranjčeva prireditev za Slovence v Sindelfingnu in okolici, sicer pa je Kranjc znan uvoznik Radenske. Skratka, uspešen mož, s pridno, sposobno ženo in hčerkami. In rezultat: združevanje Slovencev na tujem, medsebojno spoznavanje in razvedrilo.

Če bi se pogovarjali s stotinami deklet in fantov, bi lahko napisali stotine zgodb, ki so jih mlada življenja začela pisati v rojstnem kraju, se nadaljujejo zdaj v Nemčiji in se bodo končale, kdo ve kje. Marija je odšla v svet, ker je doma preveč otrok, pa zdaj, še sama otrok, pričakuje otroka. Tako samo se je počutila v Nemčiji, ko pa je spoznala Ivana, je postalo vse lepše. Saj se bosta poročila, le kako najti stanovanje, kam potem z otrokom? Nista ga še nameravala imeti, planirala sta dve leti skrbne štednje, potem pa povratek domov. In zdaj? Marija ne ve, joče se in smeje obenem, joče, ker pričakuje otroka in ne ve, kam bi z njim in smeje se, ker je tako mlada in igrajo polko, Ivan pa jo stiska k sebi.

Tinca bi se rada slikala. Smuka se okrog nas, da moram poiskati njeno mamico, pa se pogovarjava vse mogoče. Mamico, kakor nešteto naših mater in čtetov v Nemčiji pa skrbi, kako bo z otrokom, ko bo šel v šolo. Nemško ne zna prav nič. Težko bo šlo in končno čez nekaj let, ko se bodo vrnilo domov, ko bo otrok končal osnovno šolo, ne bo znal več slovensko.

»Zakaj nič ne berete,« vprašam Janeza, ki trdi, da v Nemčiji odlično zasluži, pa mu vendar nikjer ni obstanka. Pa pravi, da raje potroši deset pa tudi več mark za steklenico vina, kot za časopis ali revijo, ker takrat, ko je v »ročcah«, vidi vse rožnato. **Sobotno popoldne v gostilni »Hamm« v Sindelfingnu.** Streže lastnica, gostoljubna Zalika Radikovič. Obzirno vpraša, če bi lahko prisedli k nam slovenski fantje. Seveda jih z veseljem sprejmemo medse. Soba je nenadoma polna življenja in smeha, saj vstopi kakih petnajst mladih fantov. Sami Domžalčani so. Končali so obvezno šolo, se izučili, odslužili vojsko in... Eden se je spomnil, da bi šel v Nemčijo, da bi se čim hitreje finančno opomogel. Pa so se odločili še prijatelji. Zdaj kakih dvajset Domžalčanov dela skupaj v neki nemški tovarni. Gledamo jih in poslušamo. Sprva zbijajo šale, naročajo čaje, pivo, prižigajo cigarete... Pa se le zapletejo v razgovor. Tožbe kar bruhajo iz njih, na videz čisto majhne, a boljše.

— Dolgčas je, nepopisno dolgčas. Hrana mi ni všeč. Nemško ne znam. Čisto ni-

česar se ne morem pomeniti s kolegom za strojem. Bojim se šefa, ker ga ne razumem. Garati moram. Tako daleč moram priti ob sobotah, da pridem do naših deklet na plesu. In še najmlajši: stanovanje bi rad, pred odhodom v tujino sem se oženil in ne morem živeti brez nje.

Pa spet drugi: samo eno leto bom ostal, potem pa nikdar več. V enem letu se bo dobro oblekel, malo prihranil, če bo pаметen, potem pa bo hotel še več... Avto, hiša... Tako mladi ljudje, pa bi hoteli vse naenkrat! Pa so med našimi fanti v Nemčiji tudi taki, ki so kupili avto s prvim, težko pridobljenim prihrankom, na obroke, in ga razbili. In zdaj? Še bo treba delati za pločevino, po kateri so segli pre-zgodaj.

Mladi Domžalčani, naročili ste Rodno grudo. Naj vas razveseljuje in vam pomaga, da boste lažje našli pot, ki vam bo najljubša.

Večer v gostilni »Pri kroni« v Plattenhardtu pri Stuttgartu. Tresk... Zazvenelo je steklo. Le nekaj pogledov proti mizi, kjer je nekdo raztreščil kozarec in nobenih besed. Mlad mož otožno zre skozi množico plesalcev, si živčno seže z rokami v lase in skloni glavo. Ansambel Vinka Fekonje ponovi svojo avizo »Gor čez jezero...« Plesalci za hip onemijo. »Kjer je moj dragi dom...«, doda nekdo na ves glas in udari po mizi.

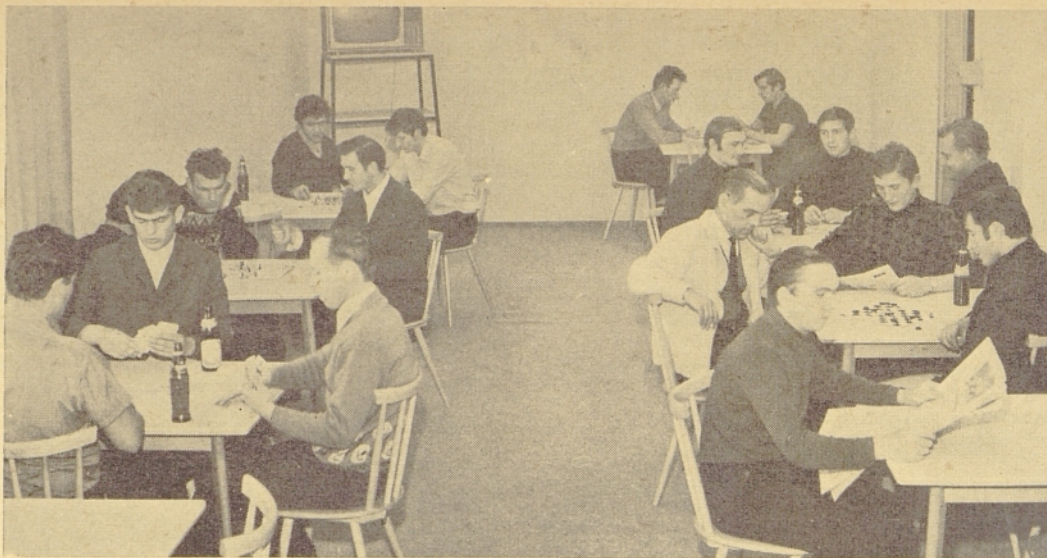
Orkester pa že zaigra poskočno polko, pa valček, pa spet polko. Igrajo neprenehoma

pet ur, kot vsako soboto in nedeljo. Vinko Ferkonja je v kratkem času oblikoval iz naših fantov odlični kvintet. Fekonja ima že lepo število dobrih lastnih skladb. S primernim, lepim besedilom jih opremlja Jože Teran, tudi član tega ansambla. Aviza »Gor čez jezero« pa je ideja muzikanta Andreja Gašperlina. Skratka, vse do ozvočenja si oskrbijo fantje sami.

Gostišče »Pri kroni« vodi Lojze Vavpotič z ženo. Poleg običajnih dnevnih gostinskih prostorov imata še veliko, prijetno, po domače urejeno dvorano, kjer se ob sobotah in nedeljah zbere okrog štiristo slovenskih deklet in fantov.

»Pridete večkrat sem?« vprašama par, ki slučajno ne pleše. »Ves teden delamo med tujci in komaj čakamo sobote. Vsak dan stisnemo kakšno marko za »krono«. Tako rečemo med seboj,« smeje pojasni žena in nadaljuje: »Pogovorimo se med seboj na dolgo in široko, najemo domačih specialitet, napojemo in naplešemo.« Mož pa prikimava: »Le kam bi sicer šli ... Stanovanja nimamo, društva tudi ne. Da bi pohajkovali med tujci, zato nimamo denarja. »Pri kroni« se vsaj lahko sprostimo in po slovensko poveselimo.«

Vera Valenci

V Auto Unionu je vse več naših

Takole stanujejo naši delavci, zaposleni v tovarni Auto Union v Ingolstadt. Na slikah: v dnevni sobi in skupni kuhinji, kjer si lahko fantje, ki žele domačo hrano, sami kuhajo

V tovarni Auto Union v Ingolstadt je zdaj zaposlenih že prek sedemsto delavcev iz Jugoslavije, večinoma Slovencev. Največ jih je prišlo prek Zavoda za zaposlovanje v Murski Soboti in še jih pričakujejo. Sodelovanje med zavodom in tovarno je že tako pogosto in tesno, da pripravljajo celo pobratimstvo mest Murska Sobota—Ingolstadt!

Stopimo za delavci, ki so tega dne končali z delom, v njihovo, le nekaj minut oddaljeno stanovanjsko naselje. Montažne pritlične hiše spominjajo na barake, so pa lične in opremljene z vsem osnovnim udobjem. Fantje se najprej zaletijo v dnevno sobo, kjer jih čaka pošta tistega dne. Pa ni vsak dan pošte, čeprav je to najizdatnejši obrok duševne hrane. No, fantje bodo zvečer sedli skupaj v tej sobi, gledali televizijo, šahirali, čitali, kramljali, pisali — vsak po svoje. Pri roki je avtomat za coca colo, pivo, cigarete, domala vse, pa

vendar pravijo, da je tako strašno dolgčas. Spalnice so skupinske, preproste, red in čistoča pa je slika njihovih stanovalcev. Za osnovno čiščenje vseh prostorov je poskrbljeno s strani tovarne, stalne čistilke dvakrat tedensko počistijo stanovanjske prostore. Seveda to ni mamina ali ženina roka, a kdor želi, si tudi v teh sobah lahko redi red ter pričara nekaj topline in domačnosti.

Fantje in možje, ki hočejo jesti po domače, po svoje, to znajo. Vsak stanovanjski objekt ima svojo kuhinjo z vrsto električnih kuhalnikov, pomivalno mizo in osebnimi shrambami. Zanimivo je videti te »kuharje«, kako spretno seseklajo čebulo, režejo meso, lupijo krompir, mešajo »pasulj« in podobno. Doma se najbrž ne bi lotili tega dela? Večina mlajših pa se hrani v tovarniški menzi, kjer obroki niso dragi. In kaj pravi personalna služba tovarne Avto Union? Da so naši fantje odlični de-

lavci in dobri ljudje in da jih imajo radi. Moti jih le prekomerno popivanje. Žal, ne znajo vs pametno izkoristiti prostega časa. V mestu je dovolj možnosti za pametno preživljanje prostega časa, od izobraževanja v delavskih univerzah do razvedrila v športnih društvih. Ingolstand ima lep zimski bazen, tovarna je pripravljena organizirati izlete, zabave. In zaradi nekaterih, ki ne poznajo meje, še drugi ne želijo zabav. Večina si želi miru in počitka, da bi naslednjega dne spet v redu delali za svoj planirani zaslužek.

V. V.

Ste prejeli na ogled Rodno grudo?

Preberite jo in — če vam je všeč — naročite se nanjo! Pokažite jo tudi prijateljem!

Ne pozabite, naš naslov je: Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Skrb sindikatov za naše v tujini

Slovenski sindikati na področju mednarodnih odnosov sodelujejo predvsem s sindikalnimi organizacijami sosednih dežel Italijo (Julijska krajina — Furlanija) in Avstrijo (Koroška, Štajerska), medtem ko je s sosednjo Madžarsko to sodelovanje dokaj omejeno, odvisno od trenutnega političnega položaja in v glavnem na ravni občinskih sindikalnih svetov. Razen tega imajo slovenski sindikati tudi stike s sindikati v ZR Nemčiji, Franciji, Luksemburgu in Ukrajini. To sodelovanje pa je v skladu s celotnim mednarodnim sodelovanjem zveze sindikatov Jugoslavije.

Ena izmed aktivnosti slovenskih sindikatov na tem področju je tudi urejanje problemov naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini. Kot je znano, je ZSJ imela v zadnjem času večje število razgovorov s sindikalnimi centralami tistih držav, kjer je zaposlenih večje število naših delavcev. Sindikati v teh deželah v vedno večjem obsegu prevzemajo skrb za zaščito interesov naših delavcev v novem okolju, seveda, če se včlanijo v sindikate teh dežel.

V zadnjem času je bilo že mnogo storjenega za urejevanje vprašanj naših delavcev v tujini, marsikaj pa bo treba še urediti. Med drugim bi tudi omenili zelo važen sporazum o socialni varnosti v ZRN, sporazum o zaposlovanju in za primer brezposelnosti. Že pred tem so bili podpisani ustrezni sporazumi z Avstrijo, Švedsko, Francijo in Nizozemsko. Po teh sporazumih so priznali našim delavcem enakopraven položaj z domačimi. Najvažnejše pa je to, da ti sporazumi dajejo sindikatom v posameznih deželah tudi pravno podlago, da se lahko zavzamejo za interese naših delavcev v tujini.

Naši sindikati so sodelovali tudi pri urejanju splošnih vprašanj v zvezi z našimi delavci v ZRN. Med drugim so sodelovali pri izbiri socialnih delavcev iz Jugoslavije, katere je zaposlila skrbstvena organizacija »Arbeiterwohlfort« v ZRN. Od skupno 43 socialnih delavcev iz Jugoslavije so jih iz Slovenije poslali 10. Tudi mladinska skrbstvena organizacija »Jugendsozialwerk« v ZRN je sprejelo tri Jugoslovane, med njimi tudi enega Slovenca, ki bodo v okviru te organizacije skrbeli za socialno delo med jugoslovansko mladino, zaposle-

no v ZRN. Sindikati ZRN pa bi želeli tudi nekaj naših sindikalnih aktivistov, ki bi delali v njihovih sindikatih. Tudi to vprašanje bodo sindikati rešili že v bližnji prihodnosti.

Že vrsto let pa naši sindikati vzdržujejo dobre sosedske in prijateljske odnose tudi z avstrijskimi sindikati in delavskimi zbornicami. V zadnjem času so tako skupno uspešno rešili tudi razne probleme v zvezi z zaposlovanjem naših delavcev v Avstriji.

V letošnjem delovnem programu pa imajo naši sindikati tudi vprašanje zaposlovanja naših ljudi v Italiji. Računajo, da je trenutno zaposlenih v Italiji približno 10.000 Jugoslovancev, v glavnem Hrvatov in Slovencev, hkrati pa so tudi italijanski delavci zaposleni pri nas.

S tem v zvezi so nastali razni problemi, ki zadevajo tudi sindikate in njihovo vlogo pri reševanju teh vprašanj, in sicer ne samo, kar zadeva zaščito delavcev, marveč tudi njihov prispevek pri reševanju teh vprašanj na meddržavnem področju (socialna konvencija, sporazum o zaposlovanju itd.). O tem vprašanju so že začeli razpravljati. Sredi januarja letos je bil že sestanek predstavnikov naših sindikatov in predstavnikov treh glavnih sindikalnih organizacij Furlanije-Julijske krajine.

Glavne naloge v zvezi s skrbjo za naše delavce v tujini so organizacija neposredne zaščite in skrb za boljše delovne in življenjske pogoje, propaganda za včlanjevanje naših delavcev v sindikalno organizacijo dežele, kjer se zaposlujejo, seznanjanje delavcev o njihovih pravicah in dolžnostih na novem delovnem mestu.

Komisija za mednarodne stike Zveze sindikatov Slovenije je v ta namen izdala doslej že tri priročnike za naše delavce, zaposlene v Avstriji, pripravila pa je tudi nov priročnik za naše delavce v ZRN. Komisija tudi koordinira svoje delo z ustreznimi organizacijami, ki se ukvarjajo z našimi delavci, zaposlenimi v tujini in med drugim tesno sodeluje tudi s Slovensko izseljensko matico.

V prihodnje nameravajo naši sindikati prevzeti tudi skrb za organiziranje kulturne dejavnosti med našimi ljudmi v tujini. Tu gre za razna gostovanja kulturniških skupin, opremo knjižnic z našimi knjigami, opremo klubov z raznimi zabavnimi rekviziti, od gramofonov, plošč, do magnetofonov in filmskih projektorjev. Veliko je zanimanje za naše filme. Skratka potrebe so še velike. Sindikati so prepričani, da bodo lahko izpolnili svoj program s skupnim sodelovanjem s tujimi sindikati in z ustreznimi organizacijami pri nas.

Kdo plača cerkveni davek

Mnogi naši bralci so nas že spraševali, kaj naj storijo, da jim ne bo treba plačevati med delom v ZR Nemčiji cerkvenega davka. Da jih ni nihče vprašal po veroizpovedi, ko so prišli v Nemčijo, pravijo. In zakaj naj bi plačevali cerkveni davek, ko niti v domovini niso hodili v cerkev, se pritožujejo nekateri. Res je, da na ta način mnogi jugoslovanski delavci trošijo v ZR Nemčiji milijone mark, ker ne vedo, da jim to ne bi bilo potrebno.

Cerkveni davek (Kirchensteuer), ki se večini delavcev v ZR Nemčiji avtomatsko odtrga od plače, ni obvezen davek, vendar pa so za oprostitev določeni pogoji. Cerkevni davek plača v ZR Nemčiji od svojih dohodkov vsakdo, ki pripada neki verski skupnosti. O tem ali pripada ali ne, se mora izjasniti vsakdo sam. Pripadnost neki verski skupnosti ugotavljajo tudi tako: vsakdo, ki ni posebej izjavil, da »izstopa iz cerkve«, je še vedno član te ali one verske skupnosti. O tem »izstopu« se je moral vsak sam izjasniti, ko je dopolnil štirinajst let. Možno je seveda izstopiti tudi kasneje, vendar pa je v tem primeru ta postopek že veliko bolj zapleten in ga je treba opraviti s pomočjo uradne osebe. Kdor ne pripada nobeni verski skupnosti, kdor je »uradno priznan« ateist, brezverec, ne plača cerkvenega davka. Tako pravilo kakor tudi izjeme veljajo za domačine in za tujce, ki so zaposleni na področju ZR Nemčije. Nemške oblasti ugotavljajo, če je nekdo vernik ali brezverec iz dokumentov, ki jih izpolni vsak tujec, da bi dobil dovoljenje za delo in bivanje v ZR Nemčiji. Kadar jugoslovanski delavec, ki se name-rava zaposliti v ZR Nemčiji, v tem formularju izpolni rubriko »vera«, se je s tem tudi že uvrstil med obveznike za plačilo cerkvenega davka, ki se mu avtomatsko odtrga od plače. Višina cerkvenega davka se razlikuje po posameznih nemških pokrajinah in znaša od sedem do deset odstotkov davka na dohodek. Kadar pa bi delavec v rubriko »vera« vpisal, da je »ateist« ali enostavno »keine« (kot odgovor na vprašanje »Religionszugehörigkeit«), bi mu ne bilo treba plačati cerkvenega davka.

Mnogi jugoslovanski delavci pa tega ne vedo, ker jih na to ni nihče opozoril niti

ob odhodu iz Jugoslavije niti ob prihodu v ZR Nemčijo. Tudi zahodnonemške oblasti poudarjajo, da je odločitev o tem popolnoma svobodna, zato je ni tako enostavno spremeniti. Kdor je danes izpolnil rubriko »vera« pritrnilo, se ne more že jutri premisliti. Tudi Nemci, kadar žele »spremeniti« prepričanje, morajo o tem predložiti pred notarjem potrjeno izjavo. Razprava o jugoslovanskem prispevku zahodnonemškemu cerkvenemu davku je postala, ne le slučajno, aktualna tudi v času splošne razprave o dohodkih cerkve v ZR Nemčiji. Nemški verniki skoraj množično »izstopajo« iz cerkve, vzroki za to pa so tako moralne kot materialne narave.

Dohodki katoliške in protestantske cerkve v ZR Nemčiji, ki izvirajo v glavnem iz davkov, so samo v letu 1968 znašali prek 2 milijardi mark. Kljub temu, da je davčnih zavezancev iz leta v leto manj, ti dohodki naraščajo, ker se večja odstotek davka. Zanimivo je, da se pravice »svobodnega odločanja« glede veroizpovedi poslužujejo celo zahodnonemški ministri — v prejšnji vladi je bil le en minister »ateist«, v sedanji pa jih je že pet.

Še naprej skrbite za nas

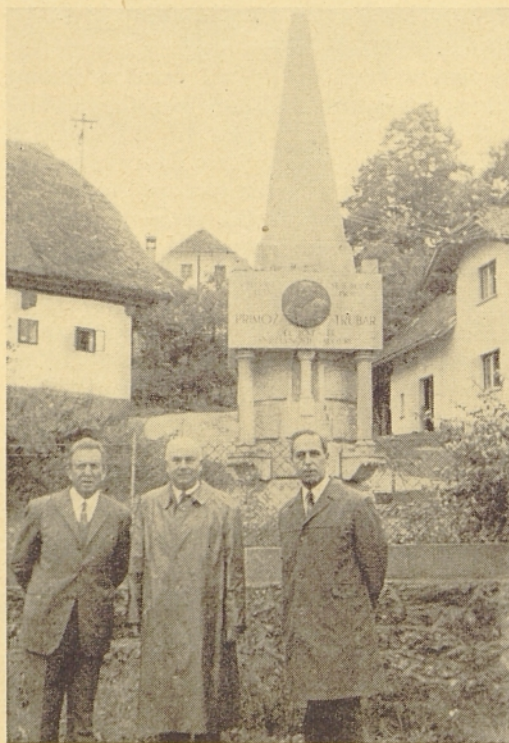
Po dolgih mesecih se vam ponovno oglašam iz te daljne severne dežele Švedske. Pošiljam vam lepe pozdrave z željo, da še naprej posvečate tolikšno skrb nam, ki smo daleč od rodne domovine. Prejel sem Slovenski izseljenski koledar 1970 in se vam zanj res iz srca zahvalim. Letos je zopet tako lepo opremljen. Ko ga človek prebira, se mu zdi kakor da se sprehaja po domačih tleh, pa saj že lepa slovenska beseda toliko pomeni za nas tukaj. Zato ga oba z ženo rada bereva. Pošiljam nakazilo za naročnino za Rodno grudo in koledar in še enkrat: hvala vam za vse, kar delate za nas!

Fran Breznik z družino
iz Švedske

Hvala za lepo pismo in toplo priznanje našim publikacijam. Iskreno smo veseli takšnih pohval in priznanj, saj so nam v spodbudo pri nadaljnjem uredniškem delu. Želeli pa bi tudi kritičnih pripomb in kaj naj bi v prihodnje v reviji ali koledarju še objavili v besedi ali sliki, odnosno, kaj bi morda izločili. Če bi imeli kaj pripomb, bomo veseli, če nam jih sporočite. Vam in družini želimo zdravja, sreče in delovnih uspehov v letu 1970.

Cerkvica v Derendingenu

Župnik Döttling (v sredini) ob obisku v Rašici, Trubarjevem rojstnem kraju

Slovenski kotichek v Derendingenu

Večina Slovencev, ki so na delu v ZR Nemčiji, ostane tam nekaj let, nekateri pa si jo tudi izberejo za svojo novo domovino. Morda je ta ali oni že kaj slišal o Derendingenu, ali pa je mogoče že sam obiskal zadnje službeno mesto očeta slovenske književnosti — Primoža Trubarja.

Derendingen leži približno 60 km južno od Stuttgarta blizu znanega vseučiliškega mesta Tübingena. Derendingen je bil nekoč predmestje Tübingena, danes pa je že njegov sestavni del. V kraju samem je nekaj industrije, še bolj pa se je razvil kraj kot

moderno stanovanjsko naselje. Slovence, ki zaide v ta kraj, začudi ulični napis Truber-Straße. Na koncu nekdanje vasi stoji namreč cerkvica, v kateri je naš Trubar deloval 19 let kot protestantski župnik. Tu je tudi umrl, kar priča v cerkvi spominska plošča z latinskim besedilom.

Vsakega obiskovalca ljubeznivo sprejme sedanji protestantski župnik, ki je 23. Trubarjev naslednik. Z veseljem pripoveduje o Trubarju in mu pokaže župnijski arhiv, kjer najde vsak Slovenec košček svoje domovine. To so spominski albumi s podpisi slovenskih obiskovalcev, knjige naših protestantskih piscev, med njimi Dalmatinova Biblija, strokovna literatura o naših protestantih, slike, časopisni izrezki o Trubarju, Trubarjeva znamka ob 400-letnici prve slovenske knjige (1951), idr.

Morda bo tudi bralce teh vrstic zanesla ob tej ali drugi priložnosti pot v ta kraj. Brez skrbi naj se obrnejo na župnika g. Walterja Döttlinga, ki stanuje v Derendingenu ob glavni cesti Sieben-Höfe Str. 125. Trubarjev naslednik na tej fari jim bo razkazal cerkvico, o našem utemeljitelju slovenske književnosti pa govoril tako goreče, kot bi bil pravi Slovenec. V lističu svoje fare pravkar priobčuje v nadaljevanjih Trubarjev življenjepis. Njegova gorečnost za našega Trubarja je tako živa, da je poleti 1969 obiskal naše kraje, da bi spoznal Trubarjevo deželo in njegov rojstni kraj Rašico na Dolenjskem. Ob tej priliki si je ogledal v Ljubljani tudi protestantske tiske v Narodni in univerzitetni knjižnici in obiskal založbo Mladinska knjiga,

Verjetno bi Trubar v protestantskem kulturnem izročilu živel tudi sicer, vendar brez tistega poudarka, ki mu ga daje njegov častilec in naslednik župnik Döttling. Zato ne boste razočarani, če boste v prostih dneh obiskali Trubarjevo zadnjo postajo — Derendingen pri Tübingenu.

Valter Braz

Carinski predpisi

Enotna 30 — odstotna carinska stopnja

Vse blago, ki ga potniki, naši ali tuji državljani, iz tujine prinesejo ali uvozijo, so po prijavi obvezni zanj plačati carino po enotni 30-odstotni carinski stopnji 1 odstotek posebne dajatve za carinsko evidentiranje in 3 odstotke posebne dajatve za izravnavo davčne obremenitve (skupaj 34 odstotkov).

Carina in dajatve se zaračunavajo od carinske osnove oziroma od carinske vrednosti blaga. Za blago ki ga prinašajo ali uvažajo državljani, določa carinsko osnovo Zvezna carinska uprava.

V primeru, da za določeno blago ni določena carinska osnova, carinska izpostava vzame ceno blaga, po kateri se določeno blago prodaja na drobno na tujem trgu, povečano za prevozne, zavarovalne in druge stroške za dostavo blaga do jugoslovanske meje.

Redne carinske stopnje iz carinske tarife

Posebej je treba poudariti, da je določeno blago, ki ga uvažajo državljani izvzeto od uporabe enotne 30 odstotne carinske stopnje. Te izjeme so le za zdravila, za katera je treba plačati carino po 13 odstotni carinski stopnji; za traktorje do 20 KM je treba plačati carino po 29 odstotni carinski stopnji; za kmetijske stroje, aparate, naprave in kmetijsko orodje ter njihove dele, za katere je treba plačati carino po carinskih stopnjah od 12 do 26 odstotkov; za osebne avtomobile in njihove dele je treba plačati carino po 50 odstotni carinski stopnji; za tovrstne avtomobile do 10 ton nosilnosti pa je treba plačati carino po 36 odstotni carinski stopnji.

S plačilom carine in $1 + 3 = 4$ odstotni dajatvi, je blago nacionalizirano — izravnavo z blagom, ki je izdelano v Jugoslaviji.

Plačilo zveznega prometnega davka

Preden se blago, ki je izdelano v Jugoslaviji, proda potrošnikom, je zanj treba plačati zvezni prometni davek. Za uvoženo blago je davčna osnova za obračun in plačilo zveznega prometnega davka večja od carinske osnove, saj davčno osnovo tvori carinska osnova (vrednost blaga na jugoslovanski meji), povečana za znesek carine in davščin ($1 + 3 = 4\%$), ki bremeni določeno blago.

Za večino blaga, ki ga prinašajo državljani, sprejemajo ali uvažajo, je treba pla-

čati davek po tarifni št. 1 tarife zveznega prometnega davka, to je 12,5 odstotka od davčne osnove.

Prometni davek za motorna vozila

Za osebne avtomobile pa veljajo naslednje stopnje in izračuni zveznega prometnega davka:

Za osebni avto, ki je vreden do 30.000 din (tuja devizna izvozna cena preračunana v dinarje, z dodatkom vseh stroškov za zavarovanje, prevoz in drugih stroškov do jugoslovanske meje, 50-odstotna carina in obe dajatvi $1 + 3$ odstotek), je treba plačati zvezni prometni davek po 12-odstotni davčni stopnji.

Za osebni avto, ki je vreden od 30.001 do 33.000 din, se prometni davek od 30.000 dinarjev obračuna po 12-odstotni davčni stopnji, ostanek od 30.000 do 33.000 din, to je ostanek od 1 do 3.000 din vrednosti pa je prišteti znesku, ki ga dobimo, ko smo davčno osnovo pomnožili z 12 odstotki (npr. za osebni avto, katerega davčna osnova je 33.000 din, najprej zmnožimo $30.000 \times 12 = 3.600$ din, prišteti moramo še ostanek 3.000 din = 6.600 din) to je znesek zveznega prometnega davka, ki ga moramo plačati za tak avto.

Za osebni avto, ki je vreden 33.001 do 50.000 din, je zvezni prometni davek treba plačati po 20-odstotni davčni stopnji.

Za osebni avto, ki je vreden od 33.001 do 57.140 din, je treba plačati zvezni prometni davek od vrednosti 33.001 do 50.000 din po 20-odstotni davčni stopnji, prišteti pa moramo še znesek od vrednosti 50.000 do 57.140 din, ki lahko znaša od 1 do 7.140 dinarjev.

Za osebne avtomobile, ki so vredni več kot 57.140 din, je treba plačati zvezni prometni davek po 30-odstotni davčni stopnji. Za kolesa s pomožnim motorjem, mopede, skuterje, motorna kolesa in tovrstna motorna vozila je treba plačati zvezni prometni davek po 12,5-odstotni davčni stopnji.

Preden se osebni avto registrira oziroma najkasneje 15 dni po uvozu je pri skupščini občine — davčni upravi treba plačati še republiški prometni davek — 3 odstotke in prispevek 2 odstotka ter občinski prometni davek, ki je v Ljubljani 4 odstotke, to je skupaj 9 odstotkov.

Davčna osnova za občinski in republiški prometni davek in prispevek je enaka davčni osnovi za plačilo zveznega prometnega davka. Le v primeru, če avto kupimo od podjetja, ki je registrirano za uvoz ali pa iz konsignacijskega skladišča, je davčna osnova nekaj večja, to je za stroške podjetja.

Carinska vrednost — to je carinska osnova

Iz prednjega lahko sklepamo, da ni pomembno le to, da vemo, kolikšni so odstotki posameznih dajatev, ki jih je treba plačati, temveč da igra pomembno vlogo carinska vrednost, ki jo carinski organi vzamejo za carinsko osnovo.

Za večino blaga, ki ga uvažajo jugoslovanski in tuji državljani, je zvezna carinska uprava predpisala cene posameznega blaga oziroma določila carinske osnove. Carinske osnove se večkrat menjajo, trenutno veljajo za motorna vozila tiste, ki so objavljene v Uradnem listu SFRJ, št. 36/69, za drugo blago pa tiste, ki so objavljene v Uradnem listu SFRJ št. 23/67, 15/68, 22/68, 38/68 in 23/69.

V primeru, da zvezna carinska uprava za določeno blago, ki se uvažata, ni določila carinske osnove, določi carinsko osnovo carinarnica, ki blago carini. To so zlasti razni stroji, aparati, naprave in orodje. V takem primeru je priporočljivo, da uvoznik prinese ali pošlje iz tujine kataloge, cenike ali prospekte, iz katerih so razvidne tuje cene za blago, ki se uvažata. Računov, izdanih v tujini, carinarnice ne morejo upoštevati. V primeru, da carinarnica določi preveliko carinsko osnovo, je treba vložiti ugovor in priložiti katalog, cenik, prospekt ali drugo. Carinarnica izda odločbo, proti odločbi je moč vložiti pritožbo na zvezno carinsko upravo v Beogradu, proti odločbi zvezne carinske uprave pa je moč sprožiti upravni spor pri vrhovnem sodišču Jugoslavije.

Posebej je treba poudariti, da se za rabljeno blago določa carinska in davčna osnova, kakor da bi bilo blago novo. To pomeni, da je treba za rabljeno blago plačati približno enake dajatve, kakor da bi uvozili novo blago. Prav zaradi tega se navadno rabljenega blaga ne splača uvažati.

Bistvo dosedanjih pojasnil

Prednja pojasnila smo napisali zaradi tega, ker navadno ljudje mislijo, da se carina, dajatve in zvezni prometni davek obračuna od cene, ki jo je posameznik plačal za določeno blago v tujini. Razlike so precejšnje, zlasti pri rabljenem blagu, katero se carinsko vrednoti za novo.

Ljudje tudi velikokrat preprosto seštevajo $30 + 1 + 3 + 12,5 = 46,5$ odstotka, dejansko pa ni tako, saj se davek obračuna od povečane davčne osnove in tako znese dejanski odstotek, ki ga je treba plačati, kar 50,75 odstotka od carinske osnove, vračunati pa je treba še znesek taks oz. kolekov.

(nadaljevanje prihodnjic)

Rodna gruda pod naslovom »Kako poveš po nemško« objavlja v vsaki številki po en dvojezični dvogovor med našim človekom in tujcem. Dvogovori glede na omejen obseg v tej rubriki zajemajo le najpomembnejše situacije, v katerih se znajde naš človek v tujini. Sem štejemo srečanja z nemško govorečim človekom na meji, na postaji, v hotelu, v restavraciji, pri iskanju potrebnih informacij, pri

nastopu dela, pri obratovodnji, na sindikatu, na obratnem svetu in na uradu za delo (bolniška blagajna). Vsi, ki že nekaj časa živite v novem okolju, si boste lahko s pridom pomagali z dvogovori. Napisani so v lahkem jeziku. Pod črto sledi prevod nemških besed (v osnovni obliki) in njihov izgovor, slovnične razlage pa ni. Dvogovori so oštevilčeni, da se lažje najde izgovor in pomen besed pod ustreznimi številkami.

Na postaji

Auf dem Bahnhof

1. Kje lahko menjam denar?	1. Wo kann ich Geld wechseln?	12. 22 minut.	12. 22 (zweiundzwanzig) Minuten.
2. Menjalnica je takoj desno (levo).	2. Die Wechselstube ist gleich rechts (links).	13. Enkrat 2. razred brzec Frankfurt.	13. Einmal zweiter D-Zug Frankfurt.
3. Kakšen je kurz za marko?	3. Wie ist der Kurs für die Mark.	14. Z rezervacijo?	14. Mit Platzkarte?
4. Ena marka je 3 dinarje 45 par.	4. Eine Mark ist 3 Dinar 45 Para.	15. Prosim ob oknu.	15. Bitte am Fenster.
5. Kje je garderoba?	5. Wo ist die Gepäckaufbewahrung?	16. 32 mark.	16. 32 (zweiunddreißig) Mark.
6. Na koncu perona (naravnost).	6. Am Ende des Bahnsteiges (Geradeaus).	17. Kdaj odpelje brzec v Frankfurt?	17. Wann fährt der D-Zug nach Frankfurt?
7. Koliko stane kovček?	7. Wieviel kostet der Koffer?	18. Ob 8.15, 19.45, 14.55 ...	18. Um 8.15, 10.45, 14.55 ...
8. Marko.	8. Eine Mark.	19. Kje stoji brzec za Frankfurt?	19. Wo steht der D-Zug nach Frankfurt?
9. Kdaj pride brzec iz Jugoslavije?	9. Wann kommt der D-Zug aus Jugoslawien?	20. Tretji peron.	20. 3. (dritter) Bahnsteig.
10. Ob 7.30.	10. Um 7.30 Uhr (sieben Uhr dreißig).	21. Kje stojijo avto izvoščki?	21. Wo stehen die Taxis?
11. Ima brzec iz Stuttgarta zamudo?	11. Hat der D-Zug aus Stuttgart Verspätung?	22. Pred kolodvorom.	22. Vor dem Bahnhof.
		23. Ste prosti?	23. Sind Sie frei?
		24. Prosim.	24. Bitte.
		25. Koliko stane do Tovarniške ceste 9?	25. Wieviel kostet bis zur Fabrikstraße 9 (neun)?
		26. 8 mark.	26. 8 (acht) Mark.

A. Izgovor črk v nemških besedah:

Da ne bi ponavljali pravil o izgovoru nemških črk in pomena nemških besed, naj bralci upoštevajo razlago v 2. številki Rodne grude!

Nemški znak

1. chs (Wechseln)
2. ts (rechts)
11. h na začetku besed (hat)
21. x (Taxi)
22. h (Bahn)
h (Hof)

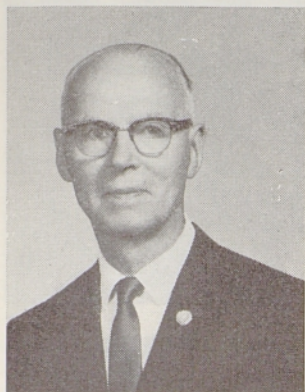
Izgovori kot slovensko

- ks (Ksenija)
c (Cecilija)
h (hlače)
ks (Ksenija)
. (se ne izgovarja)
h (hlače)

B. Pomen nemških besed:

1. das Geld — denar
wechseln — menjati	4. die Gepäckaufbewahrung —
garderoba
das Ende — konec
der Bahnsteig — peron
geradeaus — naravnost	13. einmal — enkrat
zweiter (Klasse)
— drugega razreda	20. dritter — tretji
2. die Wechselstube
— menjalnica
gleich — takoj
rechts — desno
links — levo	5. kosten — veljati, stati	14. die Platzkarte
— rezervacija	22. vor — pred
der Bahnhof — kolodvor
3. wie? — kakšen?
der — Krus — tečaj
die Mark — marka	9. wann? — kdaj?
der D-Zug — brzec
aus — iz	15. am — ob
das Fenster — okno	23. sind Sie? — ali ste?
frei — prosti
	10. um — ob	17. fahren — peljati (se)
nach — v, na	25. bis — do
die Fabrik — tovarna
die Straße — cesta
		19. stehen — stati	

ZDA

Leonarda Poljšaka ni več

Žalostna vest, ki smo jo prejeli iz Amerike, je bila tako nepričakovana, da smo ji težko verjeli, da enega naših najbolj požrtvovalnih clevelandskih kulturnih in društvenih delavcev — Leonarda Poljšaka ni več. V četrtek 5. februarja je podlegel možganski kapi, star 74 let.

Ves dejaven je sredi dela omahnil. V Prosvetinih številkah, ki so nas v teh dneh obiskale v starem kraju, je še vsa živa njegova beseda, s katero zavzeto pripoveduje o društvenem delu in zanimivo kramlja o doživetjih izpred desetletij, ko so naši ljudje kot pionirji prihajali za delom v obljubljeni deželici Ameriko. Zdaj bo za vselej usahnila njegova beseda in nikoli več se ne bomo srečali v starem kraju.

Bil je sin sončne Primorske. Iz Šmarja pri Braniku je pred šestimi desetletji odšel v Ameriko. Zaposlil se je v Warner & Swasey Co, kjer je nato delal 35 let, vse do upokojitve leta 1960. Med ameriškimi Slovenci je bilo takrat socialistično gibanje zelo razgibano. V klubih in večernih šolah so se izobraževali, da bi lažje tekmovali v neizprosni boju za obstanek, ki je bil v tistih letih za brezpravne delavce izredno oster. Kot mlad napreden delavec se je Leonard Poljšak takoj vključil v klub št. 27 Jugoslovanske socialistične zveze, ki je bila del Ameriške socialistične stranke. V okviru tega kluba je bil leta 1916 ustanovljen tudi delavski pevski zbor Zarja. Leo Poljšak je bil njegov prvi predsednik in je nato vodil Zarjo skozi vsa razdobja njene rasti petintridesetih let. Ko je leta 1930 prišlo med nekaterimi člani do nesoglasij in končno do razcepa, je ohranil socialistično Zarjo, ji pridobil novih pevcev in jo vodil k novim uspehom. Nad sto uspešnih

koncertov in operet so uprizorili v petih desetletjih obstoja. Pri vsakem nastopu se je kot prva oglasila delavska pesem.

Med zadnjo vojno je bila Zarja prvi slovenski pevski zbor v Ameriki, ki je rojacom zapel naše partizanske pesmi. Peli so jih na koncertih, prirejenih v korist okupirani domovini. S pevske nastopi so zbirali sredstva za nakup zdravil za Slovenijo, za gradnjo otroške bolnišnice v Ljubljani itd.

Vsa ta mnogostranska, razgibana dejavnost je kot z zlato nitko pretkana z nenehnim delom, hotenji in prizadevanji Zarjinega predsednika Lea Poljšaka, katerega so ob svojem zlatem jubileju pred štirimi leti izvolili za častnega predsednika.

Leo Poljšak ni sodeloval le pri Zarji. Petintrideset let je bil prizadeven tajnik društva Vodnikov venec št. 147 SNPJ. Bil je aktiven pri Slovenskem narodnem domu na St. Clairju, vodil je tajniške posle Kluba slovenskih upokojenecv v Euclidu, več let je sodeloval pri clevelandski federaciji društev SNPJ. In koliko člankov, dopisov, in drugega je napisal za Prosveto.

Vsa njegova družina je zavzeta za slovensko pesem. Soproga Viki poje pri Zarji od l. 1920. Sin Edwin je pianist pri Zarji od l. 1931 in prav v tej številki na drugem mestu poročamo, da so mu nedavno pri Zarji v znak hvaležnega priznanja podelili spominsko plaketo. Na tem lepem slavju je bil navzoč tudi njegov oče. Slovenske pesmi preprevata tudi vnuka Sandy in Jimmy, oba sta člana Mladinskega pevskega zbora pri Slovenskem narodnem domu na Waterloo cesti.

Tako je vso družino povezovala naša pesem, zavzetost za našo kulturo, kot eno samo toplo utripajoče srce. Zdaj je to srce ranjeno in močno krvavi. Dedek je odšel. Leonarda Poljšaka ne bo nikoli več domov, nič več ne bo prihajal na seje, na pevske vaje, da bi tehtno spregovoril. Ameriška Ljubljana je izgubila velikega moža, neumornega delavca, ki mu je bilo življenje delo in ljubezen do slovenske pesmi, do vsega našega slovenskega.

Globoko pretreseni se klanjamo njegovemu spominu, ki bo živel med nami tu in onstran oceana.

Družini naše globoko sožalje!

I. S.

Umrla je soproga Janka Roglja

Dne 12. januarja je umrla v Euclidu, Ohio soproga znanega slovenskega kulturnega

in društvenega delavca Janka Roglja, Rose T. Rogelj. Ob krsti so pokojni spregovorili v slovo C. J. Rovanešek, prvi glavni podpredsednik Ameriške bratske zveze, Frank Plut, predsednik društva Lunder-Adamič SNJP in W. Lipold, tajnik društva Ilirska vila ABZ. Ugledna družina je prejela tudi številna pismena sožalja. Za pokojno žalujejo: soproga Janka, hčerka dr. Carole Poirerer in sin Ajko v ZDA. Domači ter številni prijatelji so lepo počastili spomin na pokojno skrbno mater in dobro ženo ter zvesto prijateljico Rose s tem, da so zbrali prispevke za Slovenski dom ostarelih v Clevelandu. Skupno so zbrali v ta plemeniti namen 519.30 dolarja. Rojaku Janku Roglju in njegovi družini izrekamo ob bridki izgubi iskreno sožalje!

Zasluzeno priznanje

Slovenski pevski zbor Zarja je imel 25. januarja svoj letni občni zbor. Udeležba je bila lepa. Skoraj v celoti je bil ponovno izvoljen prejšnji odbor. Le tajnica Jean Krainz je prosila za razrešitev svoje društvene dolžnosti, ker bo v juniju postala mamica (že v naprej mnogo sreče in iskrene čestitke!).

Na občnem zboru so posebno počastili dolgoletnega člana in nadarjenega Zarjinega pianista Edwina Poljšaka. V zahvalo za njegovo prizadevno delo so mu izročili lepo spominsko plaketo. Čestitamo!

Študijski obisk Evrope

Oddelek za gospodarstvo in finance na Louisiana State University, bo letos poleti organiziral študijski obisk nekaterih evropskih dežel. Skupino bo vodil slovenski rojak dr. T. Hočevar, ki je profesor na tej univerzi. Udeleženci bodo obiskali Holandijo, Nemčijo, Avstrijo, Madžarsko, Jugoslavijo, Italijo, Švico, Francijo in Belgijo. Predavanja in seminarji bodo na univerzah na Dunaju, v Ljubljani, Trstu in Bruslju. Potovanje bo trajalo od 8. junija do 11. avgusta. Dr. T. Hočevar, ki bo skupino vodil, je bil rojen v Sloveniji, kjer je tudi študiral, zatem pa je promoviral iz gospodarskih ved na univerzi v Innsbrucku v Avstriji. Preden se je zaposlil v New Orleansu, je poučeval na Keuka College v državi New York, za tem pa na Florida State University.

Ansambel bratov Vadnal iz Clevelanda, ki bo s tradicionalno »Polka Tour« obiskal letos Jugoslavijo

Odbor pevskega zbora Zarja iz Clevelanda z jubilantom Edwinom Poljšakom. Na njegovi desni njegov oče Leonard. Najbrž je bil to njegov zadnji posnetek

Edwin Poljšak in Andy Turkman

Mladi naraščaj Zarjanov. Bodoči pevci clevelandske Zarje

Posnetek z lepo uspele vinske trgatve društva »Simon Gregorčič« v Torontu

Na farmi društva »Simon Gregorčič« v Torontu 28. septembra lani, ko so tekmovali v balinanju

Izvoljen, čeprav ni kandidiral

Znani aktivni in javni društveni delavec, član glavnega odbora SNPJ Edward Tomšič iz Walsenburga, Colo., je bil dvanajst let član mestnega odbora v Walsenburgu. Letos pa ni ponovno kandidiral, ker je menil da je bilo dvanajst let dovolj dolga doba njegovega dela v mestnem odboru. A volivci v njegovem volivnem okolišu so ga kljub temu, da ni bil med kandidati, vpisali na glasovnice. Tako je bil ponovno izvoljen v mestni odbor. To je v Walsenburgu, ki ima blizu pet tisoč prebivalcev, prvi primer, da je bil izvoljen odbornik, ki ni kandidiral. Vsekakor je primer jasen dokaz, kolikšen ugled in zaupanje si je pridobil rojak Tomšič med svojimi volivci. Čestitamo!

Za ameriški konzulat v Ljubljani

Čikaška Prosveta piše, da je clevelandski kongresnik Charles Vanik priporočil državnemu oddelku vlade, naj bi v Ljubljani odprli ameriški konzulat, kateremu bi bila priključena tudi čitalnica informacijske službe. Jugoslavija ima zdaj v Clevelandu svoj konzulat in mnogi clevelandski Slovenci zelo žele, da bi Ljubljana dobila ameriški konzulat. Kongresnik Vanik je bil lani na daljšem obisku v Jugoslaviji. Zlasti mu je ugajalo v Sloveniji. Dejal je, da je povsod po Jugoslaviji ugotovil prijateljsko naklonjenost do ZDA.

Glasbenik John Ivanush — 90-letnik

V Chardonu, Ohio je lani praznoval 90-letnico pomemben ameriški Slovenec — glasbenik John Ivanush, pionir slovenske opere v Ameriki. Jubilant se je rodil v Rogoški Slatini. Glasba ga je privlačevala že v otroških letih. Prvo strokovno znanje si je pridobil v Ptujju, ki se ponaša z eno najstarejših slovenskih glasbenih šol. Zatem se je štiri leta izpopolnjeval pri mornariški godbi v Pulju, kjer je bil njegov učitelj, komandant in kapelnik znani skladatelj operet Franz Lehár. Po končani vojaški službi je sledil svojemu kapelniku na Dunaj, kjer je skoraj dve leti igral v koncertnem orkestru, ki ga je vodil Lehár. V ZDA se je izselil leta 1902 in se takoj včlanil v strokovno združenje glasbenikov. V začetku je v La Salle Ill. igral v gledališkem orkestru in vodil eno prvih slovenskih godb na pihala. Nato ga je pot povelja v Minnesoto in South Dakoto, kjer je igral in vodil razne orkestre in godbe. Bil je tudi član glasbenega oddelka kolegija v Redfieldu. Nato pa se je odselil v

Cleveland, kjer je prevzel vodstvo godbe Bled, ki se je razvila v eno najboljših. Največ svojega strokovnega znanja in ustvarjalnega dela pa je posvetil pevskega zboru Zarja, ki mu je dirigiral dvajset let. Zanj je tudi uglasbil slovensko opero »Turjaška Rozamunda« na besedilo, ki ga je napisala po Prešernovi pesnitvi njegova soproga Mary Grill, ki je v tej operi pela tudi naslovno vlogo Rozamunde. Prvo slovensko opero so dali na oder Slovenskega narodnega doma v Clevelandu na Zahvalni dan 29. novembra 1928. Dvorana je bila polna do zadnjega kotička, več sto obiskovalcev je moralo oditi, ker niso dobili vstopnic. Vladalo je svečano vzušje — vsi navzoči so čutili, da so priče pomembnemu dogodku, ki bo ostal trajno zapisan v zgodovini naše ameriške Slovenije.

Letošnji obiski Slovenije

Tudi glavni tajnik Ameriške bratske zveze Frank Tomšič napoveduje za letošnje poletje svoj obisk v rojstni deželi svojih staršev. Slovenijo je prvič obiskal pred nekaj leti in bilo mu je zelo všeč. Zdaj jo namerava ponovno obiskati in si ogledati še druge zanimive kraje. Tudi veliko drugih članov in članic te organizacije ima namen v letošnjem poletju obiskati Slovenijo. V »Novi dobi« pišejo, da bi bilo prijetno skupno potovanje. Kar odločite se in dogovorite! Na svidenje!

Federacija slovensko ameriških upokojenskih klubov

Anton Okolish piše v Novi dobi, da se je Federacija klubov slovenskih upokojencev nedavno preimenovala v Federacijo slovensko ameriških upokojenskih klubov. V svoj krog bo zajela vse klube slovenskih upokojencev širom Amerike. Med prvimi sta pristopila k Federaciji kluba iz Girarda in Barbertona.

Oskrbovanci so zadovoljni v domu

Znani dopisnik Jakob Strekal piše v Novi dobi, da so oskrbovanci Slovenskega doma za ostarele v Fontani zelo zadovoljni z oskrbo. Posebej všeč jim je domača hrana, ki je obilna in okusna. Velikokrat imajo tudi razne priboljške, kakor na primer jabolčni zavitek, kakršnega znajo pripraviti le slovenske kuharice. Oskrba v domu je 115 dolarjev mesečno.

Znana društvena delavca Fred in Frances Vider iz Clarendon Hilsa sta lani slavila zlato poroko. Čestitamo! Mnogo sreče in še novih jubilejev, čeprav so naše čestitke malo pozne.

Kanada

Kanadčana našega rodu na svetovnem prvenstvu v Ljubljani

Na svetovnem prvenstvu v umetnostnem drsanju, ki je bilo od 2. do 8. marca v Ljubljani, sta za Kanado tekmovala tudi Kanadčana slovenskega porekla Val in Sandra Bezic iz Toronta. Sandra je stara 13, Val pa 17 let; pred tem sta zmagala na kanadskem nacionalnem prvenstvu, ki je bilo v Edmontonu, Alberta, v tekmovalju parov.

Kanadski tisk jima je pred njunim odhodom na svetovno prvenstvo v Ljubljano posvečal še posebno pozornost prav glede na to, da sta jugoslovanskega rodu. V intervjuju, ki sta ga po osvojitvi prvenstva imela na kanadski televiziji, pa sta Sandra in Val poudarila, da se s posebnim veseljem pripravljata na svetovno prvenstvo v Ljubljani, saj je to dežela njunih prednikov, ki jo bosta tokrat prvič videla in se srečala tudi s svojimi sorodniki.

Jubilej

Lani novembra je v Torontu praznoval 10-letnico pevskega zbora in glasbenega delovanja mladinski pevski zbor Slovenske šole Marije Pomagaj. Ustanovitelj zbora je redovnik Tone Zrnc, ki zbor tudi vodi. V desetih letih svojega obstoja je zbor priredil 12 pevskih koncertov, pet glasbenih festivalov, tri operete ter sodeloval pri številnih kulturnih prireditvah. V soboto 22. novembra je zbor priredil jubilejni koncert s pestrim programom. Ob tej priliki so pevci dirigentu podarili dirigentsko palico, na kateri sta vrezani letnici 1959—69

Jugoslovanska radijska oddaja

Naši rojaki v Port Arturju v Kanadi lahko poslušajo vsak torek od 20. do 21. zvečer jugoslovansko radijsko oddajo na postaji CKPR. F. M. Pobudo za to oddajo je dala rojakinja Tonija Torich-Marc ob sodelovanju Jugoslovansko kanadskega kulturno prosvetnega društva Jadran. Oddajo vodi in napoveduje ga. Toni Torich-Marc, njen namestnik pa je Janez Drčar. Direktor radijske postaje je s programom jugoslovanske oddaje zelo zadovoljen in je ponudil društvu Jadran še eno uro za jugoslovanske oddaje.

Avstralija

Petnajst let Slovenskega društva Melbourne

Lani 15. novembra so se člani Slovenskega društva Melbourne zbrali v dvorani cerkve sv. Cirila in Metoda v Kew na svojem petnajstem rednem občnem zboru. Zbranim so servirali zakusko in prikazali nekaj kratkometražnih filmov, med temi tudi znani Lenardičev film »Od kod sem doma«, ki je ob pesmi Slovenskega okteta in domači glasbi prikazal lepote domače dežele.

Sledil je občni zbor, na katerem so se pogovorili ne le o delu društva, temveč so posegli nazaj v vse dosedanje petnajstletno društveno delovanje. Čas je med tem prinesel spremembe, menjali so se odborniki, a društvo je ostalo v bistvu enako: nepolitična organizacija Slovencev v Melbourneu, brez strankarskih, razrednih, verskih ali kakšnih dobičkarskih ciljev, ustanovljena z edinim namenom, da dela v korist celotne slovenske skupnosti.

V preteklem petnajstletnem delovnem letu je društvo poleg običajnega družabnega delovanja — plesnih prireditev, dveh piknikov in filmskega večera največ razpravljalo o možnostih glede društvenih prostorov. Odplačila za dom v Carltonu so zaključena in tudi blagajna ni prazna. Razpravljali so o tem, kaj bi bilo bolj koristno: ali naj prodajo dom v Carltonu in z izkupičkom kupijo večjo dvorano, ali pa naj sedanji dom primerno preuredijo. Odločitev je odvisna še od nekaterih tehničnih zadržkov.

Društvo vzdržuje stike s slovenskimi društvi v Sydneyu, Canberri, Adelaidi, Brisbaneu in Geelongu; razmišljajo o ustanovitvi Zveze vseh slovenskih društev v Avstraliji. Kot organizacija je društvo vključeno v The Good Neighbour Council of Victo-

ria in so prek tega društva omogočili brezplačne počitnice dvema slovenskima otrokoma. Dramska družina ima že lepo tradicijo. Poročali smo že, da so lani z lepim uspehom igrali Finžgarjevo dramo »Razvalina življenja«. Društvo izdaja tudi svoje glasilo Vestnik, ki izhaja vsaka dva meseca.

Za bodoče je odprtih še mnogo področij, na katerih bi se društvo lahko uveljavilo. Med temi v svojem poročilu o občnem zboru v Vestniku navajajo te: ustanovitev mladinske organizacije, zadružne posojilnice, stavbne zadruge, nabavljalne zadruge, smučarske in športne sekcije, počitniškega doma, čitalnice, tečaja za pouk angleščine itd.

V novi odbor so bili izvoljeni: za predsednika M. Peršič, podpredsednika P. Česnik in D. Gomizelj, tajnika Z. Rome, blagajnika M. Hartman, za odbornike pa: Helena van de Laak, E. Mesarjeva, B. Jeleničeva, T. Slavič, D. Pintarič, M. Svetina, S. Pibernik, T. Urbas, J. Potočnik, J. Burgar, M. Adamič, M. Kocbek in M. Zorzut. Na občnem zboru je bil soglasno sprejet predlog o ustanovitvi podpornega fonda, ki se bo imenoval po zaslužnem lani umrlem članu Podporni fond Ivana Urbasa. Iz tega fonda bodo prejeli podporo rojaki, ki bi jih prizadela kakšna huda nesreča. Sprejet je bil tudi predlog, da naj novi upravni odbor prouči možnost denarne pomoči članom v smrtnih primerih. Če bi se izkazalo za potrebno, naj bi se v ta namen zvišala članarina največ do 6 dol. letno za družine in 5 dol za samce.

Društvu želimo uspešno poslovno leto!

Urugvaj

Dobri rezultati pri društvenem delu

Naše prvo slovensko prekmursko društvo v Montevideu je doseglo lani pri društvenem delu dobre rezultate. Napredovali smo sicer počasi, a sigurno. Letos bodo končali z ureditvijo dvorane in bomo imeli otvoritev ob dnevu republike 29. novembra.

Naša radijska oddaja traja sedaj 30 minut, namesto petnajst in je na programu vsako nedeljo. Vsa zahvala našim zavednim članom, ki nam pri tem pomagajo! V oddaji predvajamo našo glasbo in obveščamo poslušalce o novicah iz Slovenije in Jugoslavije. Udeležujemo se vseh patriotskih manifestacij v naši naselbini, enako tudi druga bratska društva sodelujejo z nami. Nedavno smo imeli tekmovanje v balinanju in prva nagrada je potovanje v Jugoslavijo. Dne 11. januarja bomo imeli občni zbor. Izvolili bomo nov odbor, za katerega

upamo, da bo nadaljeval delo v zadovoljstvo vseh članov društva.

Geza Kološa, predsednik

(Upamo, da bomo kmalu prejeli poročilo o novem odboru društva in kdo si je na tekmovanju v balinanju pridobil prvo nagrado — potovanje v Jugoslavijo. Prvemu slovenskemu prekmurskemu društvu v Montevideu želimo uspešno društveno leto! Uredništvo)

Holandija

Nov grob

V bolnišnici v Brunsumu je 5. februarja podlegel dolgotrajni hudi bolezni naš naročnik Albin Šibret iz Heerlena. Pokojni je bil zaveden mož in prizadeven društveni delavec. Dolga leta je bil tajnik društva »Eдинost«. Star je bil 75 let. Pokopali so ga 9. februarja na pokopališču St. Cornelius v Heerlerheide. Njegovi soprogi in sinovom izrekamo globoko sožalje, njemu pa želimo miren počitek v zemlji dežele, kjer si je ustvaril svoj drugi dom! Ohranili ga bomo v svetlem spominu!

Francija

Konec marca, pred 25 leti

Konec marca — pred 25 leti — v letu 1945 so se zbrali v Parizu predstavniki naših izseljenskih naselbin iz skoraj vse Francije, da bi na svojem prvem kongresu postavili temelje jugoslovanske organizacije, ki je med vojno zrasla iz gibanja odpora in se kmalu začela imenovati Združenje Jugoslovanov v Franciji. To prvo srečanje je delegatom najgloblje ostalo v spominu tudi zato, ker so se na tem zborovanju prvokrat sešli s predstavniki NOV, ki so bili hkrati tudi prvo predstavniško telo nove Jugoslavije, akreditirano pri francoskih oblasteh. Med drugim so na svojem prvem kongresu zborovalci tudi poudarili pomen pomoči od vojne hudo prizadeti domovini. Akcija zbiranja pomoči se je začela kmalu zatem. Prvi prispevki so bili namenjeni za izgradnjo martinove visoke peči za slovenske železarne. V ta namen so rojaki v Franciji zbrali v letih 1945 in 1946 blizu milijon frankov.

Novice iz društva Jadran

Družinski večer našega društva, na katerem smo se zbrali v soboto 27. decembra

lani v dvorani Billiard v Freymingu, je res lepo uspel. Dvorana je bila polno zasedena. Člani in članice so bili postreženi z jedili in pijačo. Imeli smo tudi tombolo z z lepimi dobitki. Izkupček smo namenili seveda za društveno blagajno. Za prijetno zabavo je skrbel orkester Karlija Skrube, da smo se lahko veselili skoraj vso noč.

V nedeljo 18. januarja je imelo naše društvo Jadran letni občni zbor. Predsednik Jože Cadej je pozdravil navzoče in jim zaželel srečno novo leto 1970 ter se zahvalil članom za sodelovanje pri društvenem delu. Nato smo se z enominutnim molkom spomnili lani umrlih članov. Lani so nas za vselej zapustili: Alojz Grčar, Nežka Jerus, Antonija Pavčnik, Anton Vidmar, Alojz Dular, Matilda Razpet, Jožefa Zubukovec, Martin Krevl, Anton Gorenc in Martin Hribar. Vsem članom je društvo poskrbelo za čim lepši pogreb. Spremili smo jih z društveno zastavo. Pevski zbor je vsakemu zapel ob grobu žalostinko. Od vsakega smo se poslovili s kratkim govorom in mu položili na grob venec.

O delu društva v preteklem letu je poročal tajnik Jože Zdravič. Imeli smo štiri sestanke in šest odborovih sej. Šli smo na dva izleta: v Luksemburg in v Nemčijo. Pevski zbor je nastopil na koncertu v Diferferten v Nemčiji in v Sarre Union, Moselle ter ob francoskem narodnem prazniku pred spomenikom padlih v Freymingu. Društvo je lani priredilo tudi dve veselici na prostem, ki sta lepo uspeli, ker je bilo lepo vreme. Sodelovali smo pri povorkah z društveno zastavo ob vseh francoskih narodnih praznikih (14. julija in 2. novembra) ter najlepše proslavili jugoslovanski narodni praznik 29. november, nato pa še rudarski praznik svete Barbare. Po proslavi smo imeli banket, na katerem se je vsak lahko dobro okrepčal in se poveselil med prijatelji.

Blagajnik Franc Cindrič je poročal o stanju blagajne, ki je kar zadovoljivo. Sledila je izvolitev novega odbora. Članstvo se je soglasno izreklo, da naj ostane prejšnji odbor, ki je v preteklem letu uspešno vodil društveno delo. S tem so soglašali tudi ponovno izvoljeni odborniki, čeprav bodo nekateri svoje društvene dolžnosti opravljal bolj s težavo, a z dobro voljo bo že šlo.

Anton Skruba, drugi tajnik

O delu društva Triglav v Merlebachu

Kakor po navadi nas je tudi lani obiskal Miklavž in obdaroval otroke društvenih članov. Lani nas je za vedno zapustilo sedem članov in članic. Vsakega smo pospre-

mili na zadnji poti z društveno zastavo. Naj jim bo lahka tuja zemlja!

Dne 17. januarja smo se zbrali na družabnem večeru in to v tolikšnem številu, kakor že dolgo ne. Pridne kuharice so nam postregle z odličnimi kranjskimi klobasami, ki jih je izdelal mesarski mojster, naš rojak in član g. Samec. Upokoјencem in vdovam smo razdelili nad 600 novih frankov. Tudi dobre kapljice in zabave ni manjkalo, tako da smo se veselili kar tja do ranega jutra.

Dne 1. februarja smo se spet zbrali v isti dvorani na letnem občnem zboru. Drugi predsednik je pozdravil navzoče člane in se zahvalil za udeležbo. Nato smo minuto tišine posvetili spomenu lani umrlih članov. Drugi predsednik je omenil težkoče, ki so nas lani doletele in ki so več ali manj znane članom. Po poročilu blagajnika Jeana Flisa smo z veseljem zvedeli, da je stanje v blagajni še kar dobro. Sledila je izvolitev novega odbora. Volitve so hitro potekale, k čimer so gotovo pripomogle tudi spodbudne besede odbornika Jeana Flisa, ki je član našega društva že od ustanovitve v letu 1932. Izvoljeni so bili: za prvega predsednika Mirko Štrukelj, za drugega predsednika Viktor Štibilj, za tajnika Dominik Čufer, za prvega blagajnika Stanko Urbanc, drugega blagajnika Jean Polak, tretjega blagajnika Jean Flis. Za preglednika računov smo izvolili Claude Jošta in Mirka Stuva, za zastavonoši Alojza Trefalta in Roberta Mrumna, za spremljevalca pa Franca Kosca in Tršiča. Novoizvoljeni odborniki se bodo z vso prizadevnostjo potrudili pri društvenem delu, seveda pa pri tem računajo tudi na pomoč ostalega članstva. Naj živi naše društvo Triglav.

Tajnik Dominik Čufer

O našem društvu v Aumetzu

Dne 18. januarja je imelo Slovensko delavsko društvo v Aumetzu letni občni zbor, na katerem smo izvolili novi odbor, ki pa je pravzaprav ostal isti kakor je bil. Predsednik je Martin Gorišek, podpredsednik Ernest Petkovšek, tajnik Anton Pišlar, njegov pomočnik pa Jože Peternel, blagajnik Gabrijel Jamnik, njegov namestnik pa Anton Golob. Lani smo imeli več lepo uspešnih družabnih prireditev, priredili smo izlet v Pariz, na francoski državni praznik 14. julija pa smo se udeležili povorke z vozom, ki smo ga uredili pod naslovom »Slovenci pri košnji«. Izredno je uspela Vinska trgatev 25. oktobra, katere se je udeležil tudi naš konzul iz Strasbourga. Leto smo zaključili z miklavževanjem 14. decembra. Na prireditvi so bili obdarovani otroci in tudi odrasli. Pa še žalostna no-

vica: konec leta smo spremili na zadnji poti člana Luko Goloba. V načrtu imamo nakup kakšne stare hiše nekje v Sloveniji, katero bi popravili in uredili za oddih naših članov. Na razpolago imamo 7000 frs, za ostalo bi najeli posojilo. Seveda ne vemo, če se bo načrt dal uresničiti.

Jože Peternel

Družabni večer v Sallauminesu

Naše združenje je tudi letos priredilo družabni večer. V lepo okrašeni in okusno pripravljene dvorani Epinette se kljub takrat hudo razsajajoči gripi zbralo lepo število članov društva. Že pri vходу v dvorano so obiskovalce pozdravile naše mlade odbornice in jim zaželele dobrodošlico s kozarčkom pristne domače slivovke. To dobro domačo kapljico smo prejeli v darilo od prirediteljev jugoslovanske razstave v Parizu ob priliki našega obiska 28. septembra lani.

Iz kuhinje je kaj prijetno dišalo po okusno pripravljenih jedilih, katere so pripravile naše izvrstne kuharice — članice združenja. Posebna zahvala za to velja gospe Pečnikovi in Demšarjevi, ki že več let z vso prizadevnostjo, spretnostjo in izkušnostjo skrbe za to, da so gostje na naših družabnih večerih in drugih podobnih prireditvah postreženi z dobro pripravljenimi jedili.

Tudi dedek Mraz je bil zelo radodaren, saj je moral razdeliti nad sto daril. Pri tem ima zasluge naša dolgoletna članica Francka Prekova. Ker je bil ubogi dedek tako obložen je hoté ali nehoté izgubil en škorenj od darila, namenjenega našemu vedno veselemu fotografu Laporniku. Za nadomestilo pa je tega v drugem škornju čakalo veselo presenečenje, ki je izzvalo med članstvom veliko smeha. Ob tej priliki je bilo obdarovanih nad 70 otrok naših članov. Poskrbljeno je bilo tudi za bolne in onemogle člane, katerim so razdelili 710 frs podpore. Družabni večer je lepo uspel, za kar gre zahvala celotnemu odboru, posebej še mladim odbornikom, ki ob vsaki priložnosti z vso vnemo poprimejo za delo v dobrobit vsega članstva.

Justin Čebul

Poizvedba

Iščem sorodnika **Korče Vincenca in Lucille**, nazadnje stanujoča: **Rt 2 Box 5925 Forth Pierce, Florida 33452**. Že nekaj let se nista oglasila sorodnikom v Ljubljani, zato smo v skrbeh. Za vsa pojasnila bomo iskreno hvaležni. Pišite, prosimo na naslov: Miša Druškovič, Šentvid pri Ljubljani, Pestotnikova 7.

Ljubezen za denar

Kaj pravi psiholog

Kaj je pravzaprav prostitucija? Prostitucija ni le moralni in ne samo socialno-ekonomski ter psihološki pojav. Pri iskanju pravega odgovora ne moremo mimo vseh aspektov in delov našega življenja, našega bivanja. Na splošno bi potemtakem lahko rekli, da je za prostitucijo značilna erotično-seksualna aktivnost žensk, ki zahteva in pričakuje plačilo za blago, ki se ga pravzaprav ne da prodajati. Če to »trgovanje« ne omejimo samo na prejemanje denarja, ampak to definicijo uporabimo za katero koli žensko, ki postavlja ceno nečemu, kar je brez cene (za kar imamo s psihološkega aspekta polno pravico!), potem lažje spoznamo, kako obsežen je problem, ki mu pravimo prostitucija. Ne gre le za dekleta na cestah in ulicah, ki prodajajo svojo takšno ali drugačno privlačnost, ampak tudi za gmotno dobro pre-

skrbljene ženske, ki se poročijo z bogatim moškim samo zato, da bi bile še bolj bogate (tako se tudi prodajajo!), ter naposled za dolgo vrsto žensk, ki med obema omenjenima skrajnostima na različne načine in za različno ceno prodajajo svoje seksualne usluge.

Seveda pa bi bili zelo krivični, če bi zamenjali ugotovitev, da ustvarjajo ugodno podnebje za razvoj prostitucije tudi značilnosti moške spolnosti. Znano je, da moški z lahkoto loči povsem nagonski biološki akt od drugih oblik ljubezni in medsebojne zvestobe. Prav tako lahko z lahkoto poteši svoje nagonske potrebe brez občutka krivde in brez težjih psihičnih motenj. Moški kupuje žensko telo in spolni akt prav tako kot vsako drugo blago, ki je na tržišču. Do živega blaga ima zato tudi podoben odnos kot do stvari v trgovinah.

Kadar obsojamo prostitucijo, obsojamo v glavnem le dekleta, ki se prodajajo (najbrž zato, ker so moralne norme pisali moški!), ne obsojamo pa kdo ve kako moških, ki obiskujejo prostitutke, pa čeprav zaslužijo enako obsodbo. Prav tako ne obsojamo moških, ki recimo starejšim, pa tudi mlajšim ženskam, katere nimajo dovolj priložnosti za seksualno življenje, prodajajo svoje storitve in svojo moškost. Takšni moški so navadno le osrednje osebnosti smešnic, ne pa pokvarjenci, ki bi zaslužili obsodbo družbe. Zato pa vsak dan slišimo ugotovitve, da je prostitucija predvsem zadovoljevanje potreb ženske — bodisi zadovoljevanje gmotnih, erotičnih in seksualnih potreb — ter naposled, da je prostitucija odsev moralne pokvarjenosti.

Solze v očeh

»Doma nas je bilo deset otrok«, je pisala rojakinja iz Nemčije. »Kolikokrat sem s solzami v očeh gledala druge otroke, ki so imeli dovolj belega kruha. Naš oče pa je bil pijanec in mater je pretepal. Če bi zaradi pijančevanja ne zanemarjal dela na kmetiji, bi verjetno živeli vsi precej drugače. Denarja za šolanje ni bilo. Ko sem odrasla, sem zapustila domačo hišo in odšla v mesto. V velikem strahu, da ne bi še naprej živela v revščini, katere posledice sem si za vedno zapomnila, sem zašla tudi na pota prostitucije. Zdaj sem že nekaj časa v Nemčiji. Moram priznati, da ne občutim nobenega pomanjkanja, le da me včasih muči občutek krivde...«

Tako kot v pismu naše rojakinje lahko v marsikateri zgodbi prostitutke najdemo

revščino ali slabe življenjske razmere nasploh kot vzrok, ki so jo silile v prostitucijo.

Obiski

Včasih pa najdemo tudi kako drugo spodbudo za prostitucijo. Rojakinja iz Stuttgarta piše:

Spoznala sva se prek časopisov. Ko sva se prvič srečala, me je osvojil. Nekaj časa sva si dopisovala. Vedno me je vabil, naj pridem in da se bova kar tukaj (v tujini) poročila. Odlasla sem, naposled pa sem le šla s tolažbo, da se lahko vedno vrnem, če mi ne bo všeč. Na začetku je bil dober z menoj, kmalu pa me je začel zanemarjati. Začela sem dvomiti v najino poroko, zato sem ga večkrat nagovarjala, naj bi se poročila. Veliko izgovorov je našel, zlasti pa, da nima dovolj denarja. Ob tem je večkrat omenil, naj tudi jaz kaj prispevam k izboljšanju najinih gmotnih razmer. V sobo, kjer sva stanovala, je vabil tuje moške in me z njimi puščal samo. Tako se je začela moja pot. Ne vem, kako naj si pomagam? Vse to delam z upanjem, da bom zbrala dovolj denarja in da se bova lahko poročila.«

Spet primer, ki potrjuje, da je finančni dobiček prostitutke največkrat malenkosten. Levji delež njenega zaslužka pobežejo lastniki javnih hiš ali ljubimci-zvodniki. Večkrat pa celo zakonski mož! In ker gre marsikdaj za ženske, katerih gmotne razmere niso ravno slabe, velja posvečati več pozornosti njihovim osebnostnim značilnostim.

Izkušnje kažejo, da pasivnih odločitev za prostitucijo ni malo. Včasih tako zahtevajo starši (mati prostitutka), včasih ljubimci, ki želijo živeti na račun dekleta, še bolj pogosto pa so moški, ki so sposobni obvladati dekletovo pasivno erotiko.

Stopnja inteligentnosti, prejšnji socialni položaj, gmotne razmere, kulturna zrelost in poklicno delo so lahko dejavniki, ki zavirajo ali pa pospešujejo žensko pasivno erotiko k prostituciji. Temeljite raziskave so pokazale, da v glavnem prostitutka ni le moralno, ampak večkrat tudi duševno defektna. Navadno nima dovolj čuta za svojo bistveno vrednost, za vrednost človeške osebnosti, nima pravilnega odnosa do družbe in do dela. Čeprav različni strokovnjaki navajajo različne značilnosti prostitutk — od lenobe, ničmernosti, neodgovornosti, razsipništva do neurejenosti in psihične nezrelosti, vendar skoraj vsi menijo, da

nečesa prostitutke le nimajo: nimajo dovolj seksa! Zaradi svojega infantilizma (otroške nezrelosti) v bistvu prostitutka uporablja delovanje genitalij za uresničevanje neseksualnih ciljev, da bi tako nadomestila svojo osebnostno nezrelost.

Razen tako imenovanih večnih tipov prostitutk, ki nikoli niso imele svoje osebnosti, je veliko žensk, ki svojo osebnost zavračajo zaradi drugih spodbud: občutka manjvrednosti, zlasti v tujem okolju, ki zmanjšuje vrednote njene ženske osebnosti. V takšnih primerih ni daleč do sklepa, da ženska v obupu odvrže svoje telo in ga uporabi kot sredstvo za ustvarjanje dobrin, ki jih bo pozneje še kako potrebovala.

Žal pa skoraj nobena prostitutka v tujini ne pomisli na poznejše psihične težave, ki jih tako »prisluženi« denar ne odtehta. Res je sicer, da je strah pred morebitno poznejšo obsodbo v domačem okolju malenkosten. (»Kdo pa bo vedel, kaj sem delala v tujini?«), vendar prodajanje telesa nujno povzroči posledice v duševnosti in spreminja osebnost. Težave so navadno tolikšne, da jih marsikdaj ne morejo odpraviti niti najboljši strokovnjaki.

Cena gmotnih dobrin po tej poti je lahko hudo visoka. Za koliko smo pripravljeni uničiti svoje življenje in svojo osebnost?

A. K.

Drobci

Okrepčilo proti utrujenosti

Ves dan naporno delate. Zjutraj vstanete utrujeni in slabotni. Pomagajte si. Pripravite si krepčilno pijačo iz soka ene pomaranče, ene limone, rumenjaka in žličke medu. Vse dobro premešajte in izpijte. Privoščite si takšno pijačo vsako jutro pol ure pred zajtrkom. Kmalu boste z veseljem lahko ugotovili, da je utrujenost prešla in da je tudi vaša polt postala bolj sveža in mladostna. Če pijači primešate še kozarec mleka, vam ta krepčilni napitek nadomesti celoten zajtrk.

Oči me bole!

Pomagajte si na star preizkušen način. Skuhajte čaj iz žajblja in kamilic. V mlačnega namočite blazinico iz gaze, ožemite jo, nato pa ležite in si z mokro blazinico pokrijte oči. Sprostite se in ležite tako dvajset minut. Če boste to ponovili več dni zapored, učinek ne bo izostal. Vaš pogled bo postal svež, tudi podočnjaki bodo izginili.

Ko se kopamo

Kopanje v vodi, toplejši od 36 stopinj ni priporočljivo, ker se zaradi vročine žile preveč raztezajo. Najprimernejša toplota vode za kopel je od 33 do 35 stopinj.

Kaj so kuhale naše babice?

Telečja obara z ajdovimi žganci

Kos telečjega mesa (pleča ali prsi) zrežemo na večje kose. Na rezance zrežemo večji rdeč korenček, korenino zelene in peteršilja. Skupaj z mesom damo v lonec, zalijemo z mlačno vodo, dodamo lovorjev list, solimo in kuhamo. Posebej naredimo prežganje: na žlici masti ali olja prepražimo žlico moke, ko ta malo zarumeni, dodamo drobno narezano čebulo in pražimo dalje. Svetlorjavo prežganje dodamo obari katero odišavimo še z nekaj sesekljanega zelenega peteršilja, ščepom majaronovih plevic, koščkom limonine lupine in strokom strtega česna. Vse skupaj prevremo. Nazadnje obaro okisamo z belim vinom ali kisom.

Ajdove žgance pripravimo: približno pol kg ajdove moke presejemo in zakuhamo v litru osoljenega kropa. Vrejo naj v pokriti posodi 10 minut. Nato žgance, ki so v kepi, v sredi preluknjamo s kühalnico, da se moka bolje prekuha. Vre naj počasi še četrto ure. Nato nekaj vode odcedimo v drugo posodo in žgance zmešamo s kühalnico. Če so presuhi, jim dolijemo še molo vode v kateri smo jih kuhali. Bolj voljni in rahli so, če jih že v loncu, še preden jih zmešamo, nekoliko zabelimo. Žgance nato razdrobimo s kühalnico in vilicami v skledo ter zabelimo z ocvirki.

Dolenjske kepe z dušenim kislim zeljem

Četrto kg govedine, četrto kg teletine in četrto kg svinjine zmeljemo v mesnem strojčku dodamo zmletemu mesu 1 v mleku namočeno ožeto žemljo, pol sesekljanega, na maščobi prepražene čebule in dve stepeni jajci, osolimo, odišavimo s strtim česnom in poprom in zmes dobro premešamo. Posebej naredimo tekoče testo iz kozarca mleka, 1 rumenjaka, snega od beljaka in 10 dkg moke. Mesno zmes oblikujemo v kepe, vsako kepo pomočimo v testo ter nato ocvremo v vroči masti.

H keпам postrežemo z dušenim kislim zeljem, ki ga pripravimo tako: na masti prepražimo sesekljano čebulo, dodamo kislo zelje (pol kg) in dušimo. Vmes solimo, mu dodamo strt česen, kumino in malo popopramo. Med dušenjem zelje malo zalijemo, pokrijemo in pustimo, da se zmešča.

Mavta ali medved s svinjino in zeljem

Pol kg fižola čez noč namočimo, nato pa ga skuhamo v osoljeni vodi z lovorjevim listom in strokom strtega česna. V drugem loncu skuhamo tričetrt kg olupljenega krompirja. Kuhan krompir odcedimo, zabelimo z maslom ali smetano in ocvirkovo mastjo. Nato primešamo h krompirju fižol in vse skupaj zmečkamo v pire. Posebej skuhamo kislo zelje in kos prekajene svinjine. Postrežemo tako, da v skledo ali globok krožnik damo najprej zelje, povrhn v sredi pa kupček pireja iz krompirja in fižola. Na zelje pa naložimo narezano svinjino.

Istrska rižota z radičem

Na olju prepražimo dva narezana zrela paradižnika ali žlico paradižnikove mezge in 2 stroka sesekljanega česna, dodamo prebran opran riž (količina: za prgišče na osebo), premešamo in solimo ter zalijemo z nekaj zajemalkami tople vode. Ko popije riž vso vodo ga zalijemo v 2 dcl belega vina in dušimo do mehkega. V slani malo okisani vodi posebej kuhamo ribe. Kuhanim odstranimo kosti, nato dodamo še sesekljan zelen peteršilj, košček surovega masla in ščep popra. Ko z rižoto postrežemo jo povrhn potresemo s parmezanom, Poleg ponudimo radič s fižolom v solati.

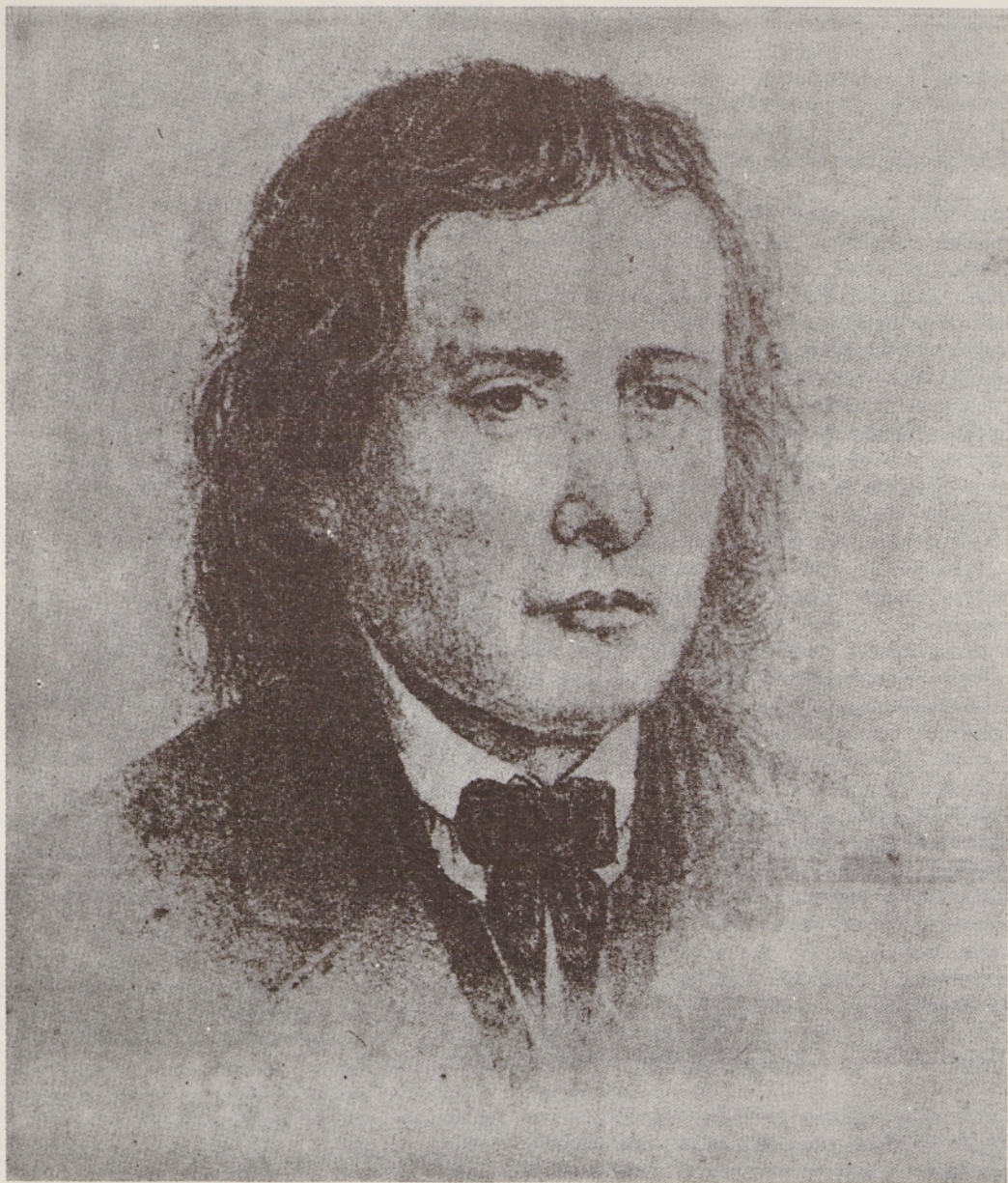
Skutini cmoki z zdrobom

V skledi penasto vmešate 4 dkg masla ali margarine, dodate 1 rumenjaka in 1 celo jajce, solite, vmešate 15 do 20 dkg dobre skute ter 5 do 6 dkg pšeničnega zdroba. Dobro premešate in pustite, da deset minut počiva. Če se vam zdi testo premehko, pred kuhanjem lahko dodate nekaj žlic moke. Iz testa oblikujete večje cmoke, ki jih skuhate v malo osoljenem kropu.

Če vam služijo za samostojno jed, jih pred serviranjem potresite z naribanim sirom ali zabelite s precvrtimi drobtinami. Če pa služijo kot sladica, jih zabelite z na maslu prevretimi drobtinami ter potresete s sladkorjem in cimetom, po okusu jih lahko še oblijete z džemom ali marmelado.

Špehovka

Bolj preprosto testo za potico razvaljamo in namažemo z naslednjim nadevom: pol kg ocvirkov sesekljammo ali zmeljemo in jim dodamo 2 rumenjaka, 3 žlice smetane, 10 dkg sladkorne sipe, ščep cimeta in sneg iz beljakov. Špehovko shajamo in spečemo. Ponudimo toplo ali mrzlo.

Dr. Prešern

Prešernova podoba

Nemajhno razburjenje je v vsej Sloveniji povzročilo odkritje »nove Prešernove podobe«, ki jo je na najbolj senzacionalističen način preteklo jesen v Nedeljskem dnevniku ponudil na ogled Marko Marin. Imeli smo novo Prešernovo podobo, dokazov, da je to res dr. France Prešeren, pa ne. Bilo je premalo, da nam je Marko Marin zatrjeval, da je to Prešeren, in bilo je premalo tudi to, da so njegovi privrženci hoteli pridobiti Slovence z besedami »Zakaj ne bi imeli lepega Prešernja?«

Pri vsem pa je še najbolj zanimivo tudi to, da lahkega dela in tudi pravega uspeha niso imeli tudi tisti, ki so dokazovali, da to ni in ne more biti največji slovenski pesnik.

Še preden pa so se pomirili prepiri o podobi, ki jo je odkril Marko Marin, že je bila pripravljena nova, prvovrstna poslastica Slovincem za sam kulturni praznik, Prešernov dan. Očitno tudi v kulturi ne gre brez senzacij — nova senzacionalna ugotovitev se glasi:

Prešeren se je dal fotografirati!

Za dr. Franceta Prešerna so doslej vsi literarni zgodovinarji in življenjepisci trdili, da se za življenje ni dal portretirati. Časovno najbližja njegovi smrti je bila slika takratnega ljubljanskega slikarja Goldensteina, ki pa je bila narejena po spominu. Podobnost je bila sicer izpričana, vendar pa vseeno dvomljiva. O tem, da je bil Prešeren še za življenje fotografiran, se je vedelo le malo.

Pravo fotografijo dr. Franceta Prešerna, ki je bila 7. februarja letos objavljena v ljubljanskem Delu, je odkril Čoro Škodlar, njena lastnica pa je vdova po ljubljanskem lekarnarju Nada Hočevarjeva. Fotografija izvira iz zapuščine ljubljanskega trgovca in naravoslovca-samouka Ferdinanda Schmidta, Prešernovega dobrega prijatelja; doslej je bila v njegovi zapuščini pri vrsti sorodnikov, že pred nekaj leti pa je iz Avstrije prišla v Slovenijo.

Odkritje nove in, upajmo, prave Prešernove podobe je za Slovence vsekakor velik kulturni in zgodovinski dogodek, ki pa mu žal današnji svet daje tudi vzdevek »senzacija«. Nehote pri tem pomislimo, da Prešeren pri vsem tem skupaj že ni več pomemben, da je pomemben tisti, ki ga odkrije in »plasira«, da se ta ali oni želi za vsako ceno zapisati v zgodovino. Podoba največjega slovenskega pesnika in genija pa v nas samih ostane nespremenjena.

J. P.

Prešernove nagrade 1970

V počastitev slovenskega kulturnega praznika, na dan 121. obletnice smrti največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna, je bila v vsej Sloveniji vrsta kulturnih prireditev. Ta dan svečano proslavljajo tudi Slovenci v zamejstvu, v Italiji in Avstriji, kjer ima ta dan še poseben, narodnoobrambni pomen.

Osrednja slovenska proslava Prešernovega dne je bila v ljubljanski Operi, kjer so nastopili nekateri priznani slovenski glasbeni umetniki, slovesno pa so ob tej priložnosti podelili tudi »Prešernove nagrade«. Letos so jih prejeli: Mihaela Šarič za življenjsko delo na področju igralske umetnosti, Veno Pilon za življenjsko delo na področju slikarstva, Partizanski invalidski pevski zbor ob 25-letnici za koncertno izvajanje partizanskih pesmi doma in v tujini ter dipl. ing. arh. Stanko Kristl za arhitekturno zasnovno osnovne šole dr. Franceta Prešerna v Kranju.

Hkrati so razdelili tudi nagrade Prešernovega sklada. Prejeli so jih: Jakob Jež, Albert Kastelic, Maks Kavčič, Tone Kuntner, Marko Munih, Anton Petje, Anton Pibernik, Vladimir Sedej, Bine Rogelj, Tone Svetina, Rudi Šeligo, Zlatko Šugman, Jože Tisnikar, Marjan Vodopivec in Dane Zajc.

Zapuščina arhitekta Johna Jagra

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je nedavno prevzela drugi del zapuščine slovenskega rojaka, ameriškega arhitekta Johna Jagra. Lani 31. oktobra je preteklo deset let od smrti tega našega znamenitega rojaka, ki je umrl v Minneapolisu star 89 let. Pred desetimi leti ob njegovi smrti smo v Rodni grudi obširneje spregovorili o njem. Naj danes na kratko povzamemo iz njegovega življenjepisa nekaj podatkov. Bil je sin železniškega čuvaja iz Bistre pri Vrhniki. Z instrukcijami si je pomagal pri šolanju. Na ljubljanski realki je maturiral. Zatem je odšel na Dunaj, kjer je študiral arhitekturo. Tam se je seznanil in se tesno povezal z ustvarjalci Slovenske moderne, pesnikoma Otonom Župančičem in Murnom ter pisateljem Ivanom Cankarjem. Posebej ga je privlačevala naša narodna motivika. L. 1898 je prepotoval Dolenjsko, bil na Pivki, na Vipavskem, na Krasu, kjer je skrbno zbiral narodne motive. Te je pozneje uporabil za stenski okras Narodne kavarne v Ljubljani, ki je bila v tistih časih zbirališče naprednih Ljubljancov. Dve leti kasneje

je sodeloval na prvi slovenski umetniški razstavi v Ljubljani, kjer je rastavljal tudi svoje osnutke za opremo Župančičevih pesniških zbirk »Čaša opojnosti« in »Pisanice«.

Pri študiju arhitekture se je odločil za napredno smer, ki ga je kasneje najtesneje povezala z ustvarjalcem naših najlepših arhitekturnih umetnin, pokojnim mojstrom Jožetom Plečnikom. Avstrijska vlada je arhitekta Jagra poslala na Kitajsko, kjer je v Pekingu vodil gradnjo stavbe avstrijskega poslaništva. Od tam se ni več vrnil v domače kraje. Preselil se je k bratu v St. Paul v Ameriko. Kmalu po prihodu se je udeležil javnega natečaja za novo arhitekturno ureditev Minneapolisa, mesta, ki se je nenehno večalo. Njegovi načrti so prejeli prvo nagrado. Tako je postal »Builder of Minneapolis« — graditelj Minneapolisa. Pod tem imenom so ga splošno poznali v tem velenemestu, ki ga je sodobno oblikoval skupaj z ameriškim arhitektoma Sullivanom in Wrightom. S svojo življenjsko družico Erjavčevo iz Ribnice na Dolenjskem, je leta 1914 tik pred prvo svetovno vojno, obiskal Slovenijo. Drugo srečanje z rojstno domovino je doživel kmalu zatem, ko se je z ameriškim prostovoljskim odredom, katerega je sam organiziral, udeležil bojev na solunski fronti. S svojim velikim tehničnim znanjem je takrat zelo koristil. Tudi med drugo svetovno vojno je zavzeto spremljal usodo svoje rojstne dežele in z veseljem pozdravil njeno osvoboditev. Vse do svoje pre zgodnje smrti je nato z zanimanjem spremljal njen napredek, njeno moderno rast. Sam osebno je bil sila skromen. Delal in ustvarjal je v svojem samotnem domu. Vesel pa je bil, če je dobil obisk iz Slovenije. Med drugimi ga je nekoč obiskal tudi akademski slikar Božidar Jakac, ki ga je ob tej priložnosti tudi portretiral. Po njegovi smrti se je pokojnikova vdova odločila, da vso bogato zapuščino svojega soproga pokloni Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Prvo pošiljko je ta ustanova prejela pred dvema letoma, drugi del pa je prispel nedavno. Ta zbirka je izredno bogata in kaže pravo podobo njenega skrbnega zbiralca: njegovo izredno razgledanost, njegov posluš za vse, kar je lepo, njegovo kulturno širino.

V zapuščini je obsežno rokopisno gradivo, njegovi načrti, reprodukcije, korespondenca, številni članki, zemljevidi, izredno bogata zbirka knjig, lepo vezanih in skrbno ohranjenih starih tiskov, ki so živ dokaz, da arhitekt Jager ni bil samo široko razgledan v svoji stroki, temveč se je tudi temeljito bavil z drugimi znanstvenimi problemi kot resen znanstveni delavec.

O razstavi naivnega slikarja Jožeta Tisnikarja

Po dogovoru o kulturni izmenjavi med Avstrijo in Slovenijo je nedavno priredil v Gradcu razstavo svojih slikarskih del slovenski slikar samouk Jože Tisnikar. Razstava je vzbudila veliko zanimanja in so o njej pohvalno pisali številni avstrijski listi. Med drugim naštevajo uspehe dose danjih Tisnikarjevih slikarskih razstav v Zahodni Nemčiji, Angliji, Italiji in na Švedskem. Poročevalec časopisa »Kleine Zeitung« je zapisal, da slikarska dela, kakršna so Tisnikarjeva, danes niso samo dokaz globoke ustvarjalne sposobnosti, temveč so tudi pričevanje človeka, za katerega pomeni ta način izražanja tudi nezogibno soočenje z osnovami lastnega življenjskega obstoja.

Sedem desetletij Jožeta Župančiča

Naš sodelavec, publicist Jože Župančič iz Litiije, je v letošnjem februarju praznoval sedemdesetletnico. Naši bralci ga dobro poznajo po njegovih člankih in reportažah, ki smo jih objavili v Rodni grudi. Še bolj pa ga poznajo Slovenci v Ameriki, saj je dolgoletni dopisnik Prosvete. V svojih dopisih po domače pripoveduje o preteklosti in sedanosti domačih krajev in naših ljudi. Posebej rad se ustavlja v Litiji in sploh v Zasavju, kjer živi. Med ameriški rojaki si je pridobil že številne prijatelje, z mnogimi si stalno dopisuje.

Po rodu je Jože Župančič Novomeščan, po poklicu pa je bil učitelj. Učil je v Škofji Loki in v Poljanah, zatem pa vrsto let v Litiji, kjer živi zdaj kot upokojenec. Med zadnjo vojno je moral kot izgnanec v Srbijo.

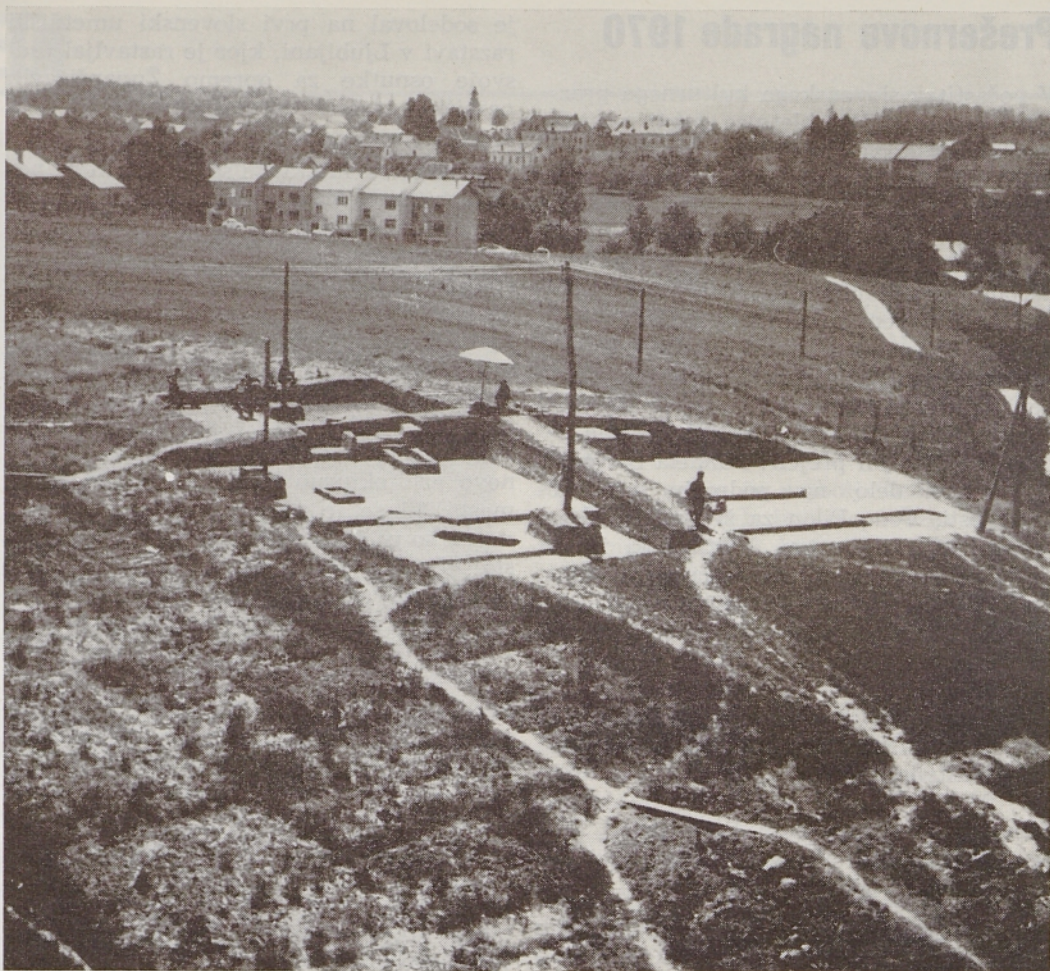
Publicistično se je začel udejstvovati že skoraj pred petimi desetletji. Dolgo vrsto let je bil stalen dopisnik ljubljanskih dnevnikov. Zvesto je spremljal vsa dogajanja v Zasavju in jih kot kronist beležil. Rad je posegel tudi v zgodovino in tako ohranil marsikateri dogodek, ki bi sicer utonil v pozabo. Osebno je poznal mnoge naše kulturne ustvarjalce in pisal je o njih. Tudi danes kot upokojenec še pridno piše. Lani konec leta se je moral zaradi srčne bolezni zateči v bolnišnico. Iz srca smo bili veseli, ko smo se nato spet srečali.

Jubilantu čestitamo in želimo, da bi se mu zdravje okrepilo in da bi našim ljudem doma in po svetu še veliko lepega napisal. s.

V dolini pokopanih mest

Na Znančevih njivah pri Novem mestu, kjer so lani izkopal bogato gomilo iz halštatske dobe. To je bila gomila bogate plemkinje, saj so v njej našli polno bronastega okrasja, steklenih biserov in dobro ohranjenih glinastih posod

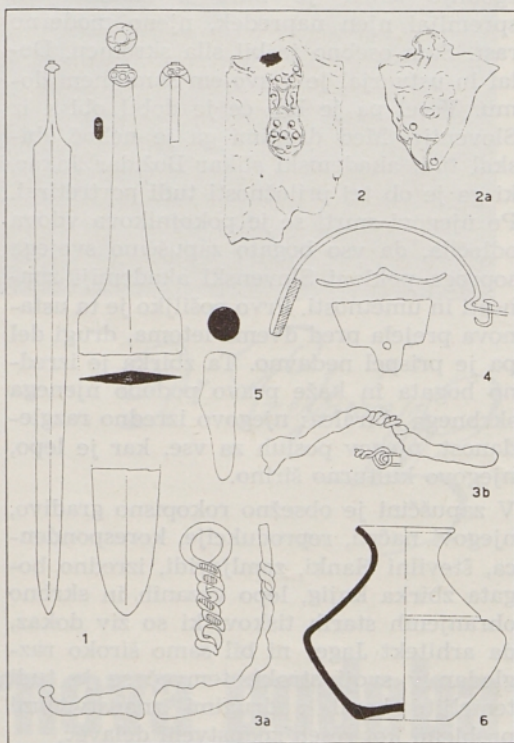
Izkopanine pri Brežicah

Težko bi našli še kje na tako majhnem prostoru toliko davno pokopanih mest, kot jih poznamo v dolini dolnje Krke. Gradili so jih tuji narodi, od argonavtskih Pelazgov (Drama ob Krki?), Venetov (Dobe pri Kostanjevici), Ilirov in Keltov v prazgodovini, do zgodovinskih Rimljanov, Rugijcev (Nomiduni), Gotov in Langobardov v zgodnjem srednjem veku. V nevarnih časih so se ljudstva utrjevala na težko dostopnih gorjanskih višinah, v mirnih stoletjih se spuščala k velikim cestam na odprtem polju ali na bregove Krke, kadar je postajala plovna. Mesta so cvetela, se bojevala, zmagovala in podlegala novim osvajalcem. Zapuščena ali razdejana so zginjala v razvaline, ki sta jih preraščala ruša in trnje, kot nam govore še danes imena njihovih grobov: Groblje, Razdrto, Raszulo, Trnišče, Trnovo, Drnovo. Tu je pokopana tudi znamenita zgodovina naših krajev, o katerih še nedavno nismo niti slutili.

Tisoč let mesta Pendir

Ljudje pod Gorjanci govore o mitološkem

mestu Pendir v gorah nad Mihovim. Kelti so mu dali ime Pennodun. Po naše bi rekli »utrdba na vrhu«. Še danes pravijo domačini tam »Na vrheh«, ostanke trdnjave z obrambnim obzidjem pa so stari domačini do nedavnega imenovali Zidani gaber. Ime Pennodun je pred še ne letom dni po dolgem iskanju uspelo profesorju dr. Francetu Bezlaju izluščiti iz ohranjenega imena Pendir, kar moramo šteti, po pomenu za nadaljnje raziskave, za enega največjih uspehov filološke arheologije.

Trdnjava Na vrheh je bila vojaško in politično središče večjega dela dežele med Krko in Gorjanci v dveh povsem različnih časih, ilirskih pred več kot poltretjim tisočletjem in v pozni antiki, v langobardskih rokah pred prihodom Slovencev pa je postal stari Pennodun, ki je še vedno nosil to ime (kako so ga imenovali Iliri, ne vemo), vojaško in politično središče najbrž vse Dolenjske ali celo tudi dela Štajerske.

O ilirski trdnjavi ne vemo še nič, poznamo komaj nekaj naključnih arheoloških najdb. Preprosto pastirsko ljudstvo Ilirov

se je začelo utrjevati na strateških položajih zaradi sovražnih vpadov z Vzhoda. V obrambo si je pričelo kovati orožje iz železa, ki ga poprej ni poznalo. Pridobivali so ga iz topilniške peči preproste jamaste oblike v Štrajbosu pod Ržiščami. Bilo je slabe kakovosti, saj v peči še niso znali doseči visoke temperature, kot so jo pozneje Kelti, da bi železo steklo in se žindra iz njega izločila.

Ilirski vojaški poveljniki s svojimi posadkami na Vel. Malencah pri Čatežu, na Starem gradu nad Podbočjem, na Zidanem gabru, Vinjem vrhu, novomeškem Marofu, Viru pri Stični in Magdalenski gori so se spreminjali v vladajoč aristokratski sloj, ponekod z razkošnimi dvori, kot posebno jasno kažejo najdbe v knežjih gomilah v Novem mestu. Pomehkuženo viteško življenje se je v poznejših stoletjih pogre-

Peč za pedjo s pomočjo žlice in čopiča odkrivajo strokovnjaki zemljo na najdiščih

zalo že v moralni razvrat, kot nam ga v bronu upodablja situlska umetnost tudi pri nas (Brezje pri Trebelnem). Prihod novega ljudstva Keltov pomeni konec samopašnosti ilirskega vladajočega sloja. V mirnih stoletjih rimske okupacije najdemo ubožne ostanke Ilirov zopet na odprtih nižinah, kot je ilirsko naselje Cruc — na Gorenji gomili, kjer brez upa nade tonejo v mrak zgodovinske pozabe. Na samotnem ilirskem Zidanem gabru gnezdiijo samo še sove.

Rimski in langobardski Pennodun

Ko se konec 4. stoletja dramatično podira rimska država pri nas in na vsem Balkanu; ko Hieronima iz dalmatinskega Stridona v pismu Heliodoru l. 395 prevzema groza ob pustošenju in plenjenju divjih ljudstev po deželah med Bizancem in Alpami; ko postajajo Rimljanke, matere in Bogu posvečene device igrače človeškim zverem in plenilci privezujejo konje k oltarjem porušenih cerkva, kot slikovito to-

ži znameniti Dalmatinec; ko se tudi v našem Poetoviu skrije dekile pred tujimi divjaki v domači hipokaust in se tam čepe zaduši v dimu požara in pokrijejo ruševine v našem Cruciumu na Šentjernejskem polju posekane glave brez trupel, se umikajo Rimljani in porimljanjeni keltski domačini iz doline Krke zopet v varne Gorjance, kjer sezidajo novo, močno trdnjavo Na vrheh, novi Pennodun. (Begunci iz Neviodunuma na Krškem polju se utrdijo takrat že drugič na veliki, stari ilirski utrdbi na Vel. Malencah.) Tintnik in pisalo, stilus, na Zidanem gabru morda kaže, da poskuša mestna uprava iz zapuščenega rimskega mesta tudi v divjini vzdrževati še nekakšen stari red v deželi, vendar je antike za vselej konec. Rimljani odhajajo, vojaške posadke po strateških višinah so domačinske, Bežjaki, kot se sami imenujejo, pokristjanjeni Kelti, ki govorijo tudi po deželi neko rovtarsko latinščino.

Leta 546 pripeljejo bizantinski oficirji iz Gorenje Panonije v Gorjance in na ostalo Dolenjsko germansko ljudstvo Langobardov. Izročje jim stare rimske trdnjave, tudi Zidanj gaber, in jim za vojaško službo nasužeje cekinov, da si vojaki v zlatarski delavnici na Vinjem vrhu z njimi zlate opremo in izdelujejo nakit, ki je s svojim tako imenovanim langobardskim stilom II zbudil pozornost v svetu. Pred nevarnimi Franki in Goti stražijo Langobardi novo bizantinsko državno mejo po Gorjancih, po katerih se pasejo črede orjaških bizonov, kot je langobardski kronist Pavel Diakon slišal pripovedovati zelo verodostojnega starca, češ da bi na koži takega ubitega goveda lahko ležalo petnajst ljudi. Vse kaže, da je bil poveljnik na Zidanem gabru langobardski vojvoda Alboin, ki je postal leta 560 kralj.

Vsekakor se je leta 568 prav kralj Alboin pripravljaj na Zidanem gabru, trdnjavi Pennodun, na selitev s svojim ljudstvom v Italijo. S seboj je nosil lobanjo gepidskega kralja Kunimunda, kateremu je uničil čil kraljevstvo in ga v srditem boju v Sremu ubil z lastnim mečem, si vzel s silo njegovo hčer Rozamundo za ženo, iz tastoje lobanje pa si pustil izdelati vinski kozarec. Ko se je pred odhodom iz naših krajev Alboin s »kraljeve gore« oziral, kakor daleč mu je seglo oko, po Italiji (italska meja je tekla takrat po grebenih Gorjancev), je pri razvalinah umrlega rimskega Cruciuma v ravnini taborila stotisočglava množica Langobardov, premaganih Gepidov, Sarmatov, Bolgarov, Panoncev, Turingijcev, Sasov, Posavcev in Noričanov ter čakala, da krene z zmagovitim kraljem na pot.

O kralju Alboinu so se širile po germanskih deželah junaške pesmi in tudi pod Gorjanci se je do danes ohranil mit o »kralju Pendirju« na Zidanem gabru, o njegovih bojih in zakladih v Hudi peči, ki jih čuva keltski škrtat Taus, na Zahodu imenovan Dus. Keltski domačini so Alboina imenovali kar gospodarja Pennoduna, Pennodunarius, iz česar smo Slovenci pozneje naredili graščaka ali kralja Pendirja.

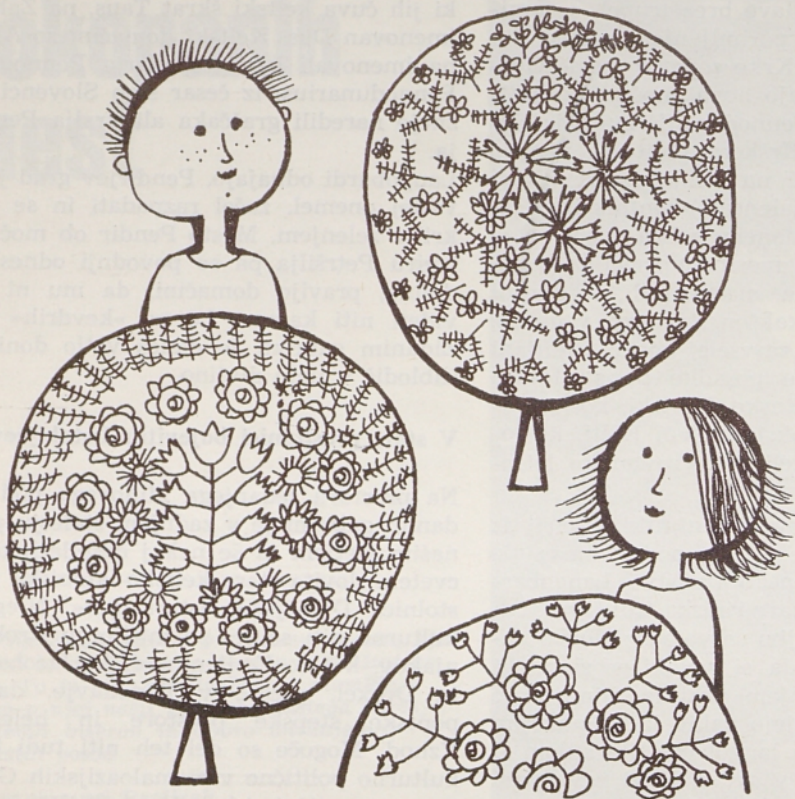
Langobardi odhajajo, Pendirjev grad je za vselej onemel, začel razpadati in se prekril z zelenjem. Mesto Pendir ob močnem izviru Petršilja pa so povodnji odnesle v dolino, pravijo domačini, da mu ni več videti niti kamna. Le na »kevdrih« pod Zidanim gabrom še danes votlo doni, če zablodiš v tisto divjino.

V stari prestolnici bojevitih Latobijcev

Na prostoru sedanjega Mihovega pod Zidanim gabrom je v zadnjem stoletju pred našim štetjem in še nekaj desetletij dalje cvetela slovita stara keltsko-latobiška prestolnica Dolenjske, »stari dun«. Njegove kulturne niti so se, po mišljenju strokovnjakov, kot so E. Beninger, P. Jacobsthal in Drexel, predle v Podonavje, daljne pontsko stepske prostore in helenski Vzhod. Mogoče so del teh niti tudi tiste kulturno politične vezi maloazijskih Galačanov z matičnimi keltskimi središči v južni Galiji (Franciji), ki jih že dolgo poznamo, pa bi jih težko iskali drugod kot prek keltske Dolenjske.

Bogati zakladi iz mihovške keltske nekropole leže že 70 let neobjavljeni na Dunaju. Domačin Ignac Kušljan je znamenito prestolniško in knežje grobišče nekoč konec prejšnjega stoletja odkril čisto po naključju. Budni dunajski obveščevalci so kustosa Dvornega muzeja Josefa Szombathyja z novico presenetili sredi njegovega potovanja v Lindau. Cesarski arheolog, ki je imel oster posluš za pomembnost najdb, je nemudoma iz svojega hotela v Waidhofenu Kušljanu brzojavil in mu še isti dan, 20. avgusta 1899, napisal kar dvoje pisem. In ker Kušljana, ki je bil ves navezan na domači Deželni muzej, ni mogel pridobiti z obljubami niti z denarjem, ga je z grdo spletko, »potegavščino gosposke«, kot je prekasno spoznal kustos A. Müllner, v pismu od 28. novembra 1899 v imenu dunajske Centralne komisije ljubljanskemu muzeju grdo očrnil in — uspel: Deželni muzej je Kušljana z izgovorom, da nima denarja, odslovil, dunajski pa ga je naglo zasnubil zase in ga naučil najsodobnejšega odkopavanja. Tako smo zgubili Mihovo.

(se nadaljuje)

Tone Pavček

NAJLEPŠE NA SVETU

Mama je ena sama,
prva radost je mama,
prvi spev nina — nana,
prva beseda: mama!

Dajmo vse rože mami,
dajmo vsa sonca mami,
pesem, ki v nas se drami,
dajmo, zapojmo mami:

Naj ne ostane brez mame
nihče na širnem svetu,
naj žive naše mame,
mame — najlepše na svetu!

Srečko Kosovel

PROŠNJA

Noč, razgri
črna krila,
pridi k meni
bela vila
in prinesi
tanke sanje
in prinesi
zlate zvončke
in prinesi
mi bonbončke.
Sanje,
da me deneš vanje,
zvončke
za tenko zvončkljanje,
a bonbončke
za smehljanje.

(Iz knjige »Pisma na moj naslov«)

MAME NI

Mame ni. Odšla je daleč. Atek hodi v službo. Soseđa nam kuha in pere. Dolgčas mi je, kadar sem sama in pazim na mlajši sestrici.

Kje si, mama?
Mama, vrni se!

Zdenka s Kozjega

OTROŠKA LJUDSKA PESEM

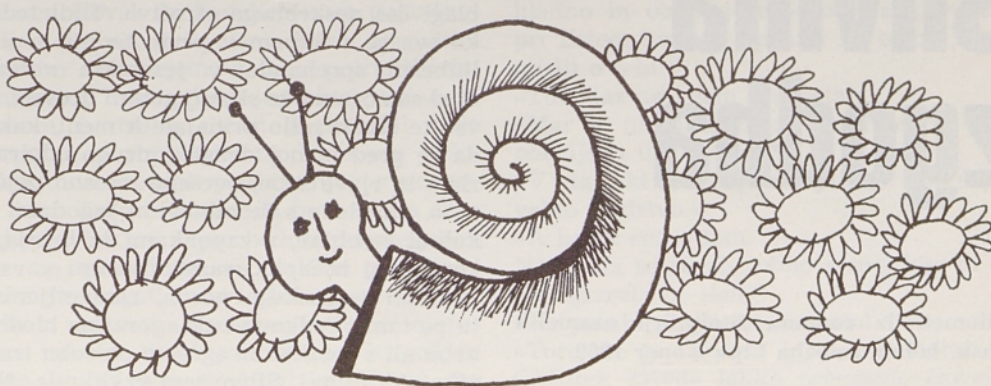
Muren, muren, pridi iz luknjice,
bova jedla bele štrukljice!
Pridi, bom ti dal zlat komat,
greva na polje pšenico sejat.

UGANKA

Urnih nog sem, bistra, zvita,
putk sem lačna, nikdar sita.
Plašček moj rjavo rdeči
lovcem je močno povšeči.

(Lisica)

Branka Jurca:

VELIKA NOVICA

Otroci so komaj čakali pomladi, tudi Tonček se je veselil. Oče mu je obljubil, da bosta na prvi pomladni dan odšla na hrib za hišo in da se ne bosta vrnila pred nočjo.

Poslej je od zore do mraka oprezoval za pomladjo: poslušal je vetrove, ki so se podili prek streh, gledal je travo za hišo, ki je vsak dan bolj zelenela, opazoval je sonce, ki je vse bolj grelo... toda pomladi, tiste prave pomladi, o kateri sta se menila z očetom, še vedno ni bilo.

Ko pa je nekega dne stopil na vrt, mu je zašumelo okoli ušes:

»Pomlad prihaja, pomlad prihaja...«

Bil je veter.

Prestopil se je in z nogo zadel ob drobno stvarco. Obstal je, se sklonil in pogledal: bil je polž, ki je bil še včeraj zaprt v svojo hišico, zdaj pa je prikukal na svetlo, in se napatil s hiško vred v svet.

»Pomlad prihaja...« je zašumelo.

»Pomlad prihaja!« je zaklical Tonček. Zagledal je marjetice na travniku: druga za drugo so odpirale oči.

»Pomlad prihaja...« je zašumelo.

»Pomlad prihaja!« je zaklical Tonček.

Nagnil je glavo vznak in zagledal lastovici — imeli sta dolge in ozke perutnice in preklana repa — sledil jima je, dokler se nista spustili proti gnezdu na njihovi hiši.

»Pomlad je tu...« je zašumelo.

»Pomlad je tu!« je zaklical Tonček.

Toda očeta ni bilo doma, oče je bil v službi. Stekel bi k očetu, da bi mu povedal veliko novico, ko se ne bi bal tistega trga Križemkražem...

Domislil se je telefona.

Stekel je domov, dvignil slušalko in zavrtel po številkah: ena, tri, pet, nič, osem. Pritisnil je slušalko na uho, na drugi strani se je oglasil oče.

»Velika novica, oče!«

Oče pa:

»Si znova kakšno zagodel?«

»Ne, ne, nič nisem zagodel, pomlad je prišla...«

»Si jo videl?«

»Kako videl?«

»Si jo slišal?«

»Kako slišal?«

»Kako pa veš, da je prišla?«

»Polž je prikukal iz hiške...«

»In kaj še?«

»Marjetice so se razcvetele...«

»In kaj še?«

»In lastovke so se vrnile... pod streho... v svoje gnezdo. No, ali ni prišla pomlad?«

»Zares, skoraj bi pozabil,« je rekel oče.

»Saj, pri meni ni ne polža, ne marjetic in ne lastovk... A kaj bi ti rad?«

»Kaj nisi rekel, da boš prišel domov, ko bo prvič pomlad?«

»Že, rekel sem...«

»Če si rekel, pridi...«

Zatem je bilo nekaj hipov tiho.

Potem se je oče vdal — obljubil je, da bo kmalu doma. Tonček je poskočil.

Silvina zgodba

Odlomek iz romana Stolpnica osamelih
žensk. Izdala založba Lipa Koper 1969

Svoja otroška leta sem preživela na deželi, tako da se je z meglami, z redkim soncem, s suhim listjem, z duhom po dimu od suhljadi in z duhom po pečenem kostanju zmeraj vračal k meni tisti daljni, blagi čas neskrbnega otroštva. Tudi tedaj, ko sva se s Silvom v prvih tednih najine ljubezni sprehajala v jesenskih večerih med samotnimi že skoraj golimi drevesi, so vse te stvari milo prihajale k meni, kakor da se pred menoj druga z drugo odpirajo zlate in rjave sobe, ovešene z rosno pajčevino, okrašene s češminovimi jagodami in kobuli jerebike, z zaponkami iz brinja, s koraldami iz šipka, razstavljenimi v vseh izložbah jesenskega gozda, razsvetljenimi tu pa tam z redko zvezdo zgoraj na bledem nebu ali s pastirskim ognjem ob robu travnika. Ali duhaš, Silvo, sem vzkliknila. Nekje sežigajo dračje. Duh po poznih gobah, ki jih je že osmodila slana. Mraz, pred katerim poskuša zavarovati moje roke tako, da si jih polaga na prsi, za izrez svojega suknjiča. Skrivno žuborenje potočka v dolinici, do katere sva prišla, tako zavarovanega pred pogledi z listjem in mahom, da nenadoma stopim v nizko vodo in si zmočim čevelj, ki mi ga Silvo sezuje in obriše s svojim robcem. Del vseh teh reči sem, tihega hukanja sove, daljnega pasjega laježa, izginjajočega dima; vse se razteza pred menoj tako v neskončnost in spokojnost kokor ta jesenska megla, ki jo ljubim. Najino skupno življenje bo trajalo do smrti in še onkraj groba, tako objeta bova ostala drug v drugem, del tega gozda, del te jeseni in mnogih pomladi, ki se bodo prav tukaj razcvetele, prav na tem kraju, na tej majhni jasi, obdani s skoraj nepredirnimi grmovjem in praprotjo, kjer je postalo resnica, o čemer sem prej samo sanjarila. Tudi tisto popoldne, ko sem stopala proti Ponchiellijevi vili, sem spet vdihavala na cesti ob robu parka sladki vonj po smrečju in jesenskem listju, o, nekje še cveto pozne ciklame, ne samo jesenski podlesek, temveč vse rože poletja, zdelo se mi je, da vidim žareči šopek iz temno rdečih vrtnic, ki mi ga je podaril Silvo za rojstni dan. Ampak nekje so tudi pokale vejice pod bežečimi koraki, neka pošast se je prestopala med listjem, rila s kremplji med koreninami še pred trenutkom mirno rastočih dreves in jih razgajevala. Vsa bojna oprema moje samozavesti, moj oklep iz barv, vonjev in spominov, ves čar, ki naj bi me varoval in napravil neranljivo se je razpršil v nič, ko sem pritisnila na gumb v zvoncu pri Ponchiellijevih vratih.

»To veš, da sem še visoka in zravnana. Tudi kadar se ga napijem, si prizadevam, da bi držala pokonci glavo, in potem pravijo

o meni v podjetju: Silva je že spet požrla metlin ročaj. Z visoko dvigneno glavo sem stopila v tisto stanovanje: zaudarjalo je po cenenem parfumu in pregretem olju, že v predsobi, s plaščem in s šali moškega, ki je ljubil kričeče barve, z odprtimi vrati v kopalnico, iz katere je prihajal duh po razkužilu. Vse to je tako učinkovalo name, da mi je postalo slabo, toliko da sem prestopila prag in so se zaprla vrata za menoj — z verigo, ki jo je zataknila v zapah tista stara coprnica, me pogledala s hudobnim, pomenljivim pogledom in potem oddrsala menda v kuhinjo. O, sovražstvo tega pogleda! In sovražstvo v meni! Zalilo mi je žile kot strup. Poskušala sem še zrasti, da sem prav z nedostopne višine potem gledala na Ponchiellija, ki me je sprejel v svoji sobi.

V višino je meril kvečjemu meter petinpetdeset, trup je imel izredno dolg, noge pa kratke in tanke, veliko glavo z redkimi lasmi, umetelno počesanimi od strani čez plešo, izbuljene oči stare želve, mokra usta, od tobaka čisto porjavele zobe, prav tako porjavele prste, nohte pa — pomisli si! rožnato lakirane, skratka, bil je karikatura kakega lastnika beznice v južni Italiji, in ko se mi je priklonil skoraj do tal, prijel mojo roko in poljubil konice prstov, se spet priklonil in mi pokazal, naj sedem na naslonjač, mi sedel nasproti, prekrizal svoje dolge roke na prsih in začel bolščati vame s slaboumno zaljubljenim pogledom, sem začutila, da sem v popolni premoči in se torej nimam bati ničesar. Nekakšna objesnost me je prevzela; začutila sem, razumeš, da bom laže, kakor sem si mislila, odigrala svojo vlogo; skoraj pomilovati sem ga morala. Ni znal slovenski, samo lomil je nekaj besed, jaz pa sem se delala, da ne znam italijanski.

Vseeno pa sva se začela pogovarjati o tistem, zaradi česar sem prišla, ko sem potegnila iz torbice list s Silvovo izjavo ljubljenosti in ga položila pred Ponchiellija na mizo. Komaj da je preblisnil po njem s pogledom; izjava ga očitno ni zanimala. »Il marito«, je rekel in zakrilil z rokami v nekakšnem pretiranem valovanju uslužnosti. Pomembno je nagubal čelo, namršil obrvi in zmajal z glavo, nato pa si položil roko z razkremenimi prsti, na katerih so lakirani nohti delovali kot posmeh, na tisti del svojega domačega jopiča iz progaste svile, pod katerim je menda utripalo njegovo južnjaško srce. Gospod Ponchielli je bil Siciljanec, to mi je povedal v isti sapi, ko je pričel govoriti o Silvu. Vzdignil je obrvi in hkrati potegnil iz žepa beležnico, iz katere je iztrgal list. Na tem listu je pisalo nekaj o Silvu, tam so bili neki podatki, ki mi jih je bežno pokazal, nato pa

list raztrgal na drobne koščke, ki jih je vrgel v koš za odpadke. In kakor da je s tem za uvod dovolj ponazoril, kaj name-rava storiti za Silva, mi je začel praviti, kako se mojemu možu, dokler je on, Pon-chielli, na kvesturi, ne more zgoditi nič huđega; samo posvariti ga mora, naj bo previden in pretrga svoje dosedanje zveze, o katerih vedo na kvesturi več, kakor se njemu sanja. Dokler bo la divina signora (očitno je mislil s tem mene) voljna prihajati enkrat tedensko v njegovo skromno stanovanjce na klepet in na kozarček si-ciljanskega vina, v katerem žari sonce nje-gove domovine (natočil mi je v kozarec in natočil tudi sebi), dokler ga bo voljna poslušati eno samo kratko urico na teden, njemu pa dovoliti, da si medtem pase oči na brezprimerni lepoti — toliko časa je il marito varen. Seveda pa mora on, Ponchi-elli, pričakovati kot prijatelj in zaščitnik od obeh, da bo mladi mož začel, čeprav skrajna zelo previdno, sodelovati s svojimi resničnimi prijatelji (pri tem si je spet potrkal na levo stran domačega jopiča), ker ni dovolj, če mu podari prostost, ki jo je mož že zaigral, temveč mora neprevidni mladi človek tudi dokazati, da je to darilo zaslužil. Pri tem mi je položil roko na ko-leno. Roka se je pomaknila za ped vi-še. Skozi tanko blago krila sem začutila, kako vlažni in vroči so tisti prsti. Nisem se mogla premagati — z gnusom sem roko odrinila, veliko je bilo že to, da ga nisem udarila po nji. Vtaknil si jo je v žep jopiča in začel tam nekaž obračati, kroglico iz pa-pirja, ki jo je potegnil ven, položil na mi-zno ploščo pred seboj in jo začel zamišlje-no vrteti s kazalcem.

»Torej gospa ne prenese, da bi se je do-taknil?«

Molčala sem in si grizla ustnice.

»Nekaj pa vendarle zaslužim za svojo do-rotu, kajne? Nekaj malega — tako je bilo domenjeno.« Posmejal se je s tihim, ven-dar rezgetajočim smehom. »Un bacio.« Poskušala sem se nasmehniti, hkrati pa sem odkimala. On tega menda sploh ni vi-del, ker je skoraj pobožno vrtel na mizni plošči tisto papirnato kroglico. Tako si morda domišlja, da gospod bog vrti ljudi na našem planetu, samo frčne malo, poglej, pa bo zemlja odletela v prazno in z njo vred mi vsi! Ali pa si domišlja, da bo tako združil mene v sivo in umazano krog-lico?

»Torej vas odbijam?«

Nisem si upala reči da, ampak on se je po-smejal in rekel, da bo to sčasoma minilo, ko se bom privadila nanj in se naučila od njega stvari, ob katerih se mi bodo zdela vsa moja dosedanja doživetja pusta in prazna; on ve, da bom dobra učenka, spo-

zna se na ženske, če mi sme to zaupati. Se-veda tudi ve, da z damo, s pravo damo, kakršna sem jaz, ne more ravnati surovo, kakor morda nekaterim nižjim ženskam ugaja. Sicer pa je že po naravi nenavadno obziren človek in kavalir — un galantu-mo — res, nikoli še nisem imela opraviti s takšnim kavalirjem, s tako potrpežljivim častilcem. Pripravljen je čakati tedne in mesece, če treba, da bi si pridobil moje zaupanje in simpatijo; za danes mu zado-stuje, da sem sploh prišla v njegov skrom-ni dom. Zadostuje mu, da bova izpila sku-paj kozarček na najno bodoče prijateljstvo, ker me spoštuje in ve, kakšne pomisleke mora premagati prava dama, preden na-veže z neznanim možkim intimnejše, če-prav za oba osrečujoče stike. Govoril je hitro, se pri tem smehljaj in mi ves čas kazal tiste svoje od tobaka porumenele zobe, jaz pa sem mislila: torej tedne in mesece, dobro, dobro, to je rešitev.

»Samo malo bova še poklepetala«, je re-kel in potem pristavil: »Do dna, do dna!«, ker sem si samo naslonila kozarec na ust-nice. Izpraznila sem ga, vino je imelo gre-nak priokus, to žlahtno vino, presejano s soncem, kakor mi je govoril in mi kazal zobe, sam pa se ga ni dotaknil, pravzaprav si je kozarec samo nagnil k ustnicam in ga nato odstavil.

No, stvar je bila zelo preprosta. V vinu je bil prašek, ki me je omamil. Zaspala sem, ampak morda ne docela, ker sem se zave-dala, da sanjam grozne sanje. Tista pošast je kopala z rilcem po moji najskrivnejši notranjščini, hlipala in stokala in se potila in me oblivala z nečim, kar ni bilo ne znoj ne vino: bile so pomije, žltave pomije, odišavljene s cenanim parfumom, sladkob-no dišečim po vijolicah.

Zgodaj zjutraj sem se zbudila na širokem kavču čisto gola. V objemu nečesa, kar je bilo najbolj podobno velikanskemu kosma-temu pajku. Ko sem se zavedela, od gro-ze niti zakričati nisem mogla, samo odrini-la sem tisto reč, ko se mi je hotel spet naj-zaupneje približati. Z vso močjo sem ga pahnila od sebe in ga vrgla z ležišča, da je potem zdolaj na tleh ležalo nekaj, kar ni bilo človek, in se mi režalo med rumenimi zobmi, ponavljajoč mi: lepa, prelepa moja. Toliko moči sem še imela, da sem se vzdig-nila s postelje. Potem me je zvililo, začela sem bruhati in sem pobruhalo preprogo z vzorcem cvetličnih vencev in progasti svi-leni jopič — on sam se mi je komaj še umaknil. In zdaj sem vedela, da je zame vsega konec. Ali pa nisem tega vedela že od začetka? Ali ni tega vedel tudi Silvo, brž ko me je poslal na to pot? Jaz pa moram kljub temu še živeti. Otroka imam doma, ki me čaka. Moža, ki me ljubi.

Hlastno sem se začela oblačiti, ne da bi bila pogledala moškega, ki se je bil vzdig-nil, se usedel v naslanjač in si mirno pri-žgal cigareto.

Ko sem prišla domov, me je Silvo sprejel hladno in obtožujoče. »Torej si prenočila pri tistem lumpu? Tega si ne bi bil nikoli mislil o tebi.«

»Tudi jaz ne,« sem zašepetala.

»Mar se nisva zmenila, da prideš še pred policijsko uro domov?«

»V vinu, ki mi ga je dal piti, je bilo uspa-valno sredstvo.«

»A hočeš reči s tem. . .«

Naslonila se je ob sobno steno, ker bi si-cer zgrmela po tleh.

»Ne pozabi, da si me ti poslal tja.«

»Torej te je uspaval in potem zlorabil?« Občutek krivde lahko prevzame človeka, tudi ne da bi bil kriv, samo da je takrat hujši, ker nerazumnega ni mogoče prema-gati z razumom. Nekriva sem stala pred krivcem in se tresla od krivde. Saj sem re-ševala njega, ne sebe, vendar je to zdaj vstalo med nama kakor zid, tako da nisem mogla drugega kakor sneti prstan, čeprav z upanjem, da ga ne bo vzel, temveč mi ga bo spet nataknil na prst, jokaje, kot sem morala čeprav brez solza, jokati jaz. Ne, ni ga vzel, pa tudi vrnil mi ga ni; prstan je obležal tam kakor kužen predmet, oh, go-tovo leži še dandanašnji nekje pozabljen in zapuščen. Kako posrečeno logiko ima se-bičnost! Kako spretno se zna povzpeti nad vse zakone resnice, čeprav nad zakone res-ničnosti — resničnosti se polasti kot svoje-ga plena — kako zna prikrojiti vsak spodr-slaj, ki ga je sama povzročila, v svojo ko-rist!

Zdaj je samo še manjkalo, da se mu za-čnem opravičevati, in res sem ga začela prositi, naj razume, kaj se je zgodilo, in mu zatrjevati, da tega nisem hotela, saj dobro ve, kako se mi je upirala že misel, da bi sploh šla tja, čeprav samo na pogovor. On pa me ni mogel razumeti, bilo je, kakor da v svojem ponižanju govorim kitajščino. Vsa smrdljiva revščina ženske, ki se boji, da je nepreklicno izgubila svojega moške-ga, me je zalivala kot gnojnica, me odplav-ljala s seboj na dno močvirne jame, v ka-terem sem se brez moči pogrezala, medtem ko je kot slaboumna fata morgana nad menoj še zmerom plavalo moje ranjeno upanje.

Za vsak primer

Izletnik poprosi pri kmetu za prenočišče in potoži: — Tako me zobje bole, da bi do stropa skakal. Ko mu pokažejo kamro, kjer bo spal, kmet tiho šepne ženi: — Meta, klobase, ki vise pod stropom pa za vsak primer dol poberi.

Pomoč

— Janko, ali kaj pomagaš doma očetu zdaj, ko je mama v bolnišnici?
— O, seveda mu pomagam. Včeraj sem z vozičkom odpeljal nazaj v gostilno za štiri tisočake praznih steklenic.

Na morju

— Oh, pomisli, tri može sem že izgubila na morju.
— Grozno, so bili vsi trije mornarji?
— Ne mornarji, ampak babjaki.

Ne-mara

— Tonček, zakaj pa nočeš jesti ješprenjčka?
— Mar misliš, da nisem slišal, ko si rekla očetu, da je danes prašič stopil vanj?

Prebrisan

— Zakaj pa piješ samo rdeče vino, kadar voziš avto?
— Zato, ker bi se v krvi manj poznalo, če bi me preiskali.

Ljubo doma

Jože se je po daljšem bivanju v tujini spet vrnil domov. Ko je stopil na domača tla, je olajšano vzdihnil:
— Pa sem končno spet tu, kjer te trgovci in gostinci sleparijo v valutni, na katero se vsaj spoznaš.

Zakonski prepir

— Pomisli, mama, komaj sva se poročila, pa me že pošilja k vragu!
— In kaj si ti storila?
— Saj vidiš, mama, k tebi sem prišla...

Pri zdravniku

Zdravnik: — Ne morem ugotoviti, kaj vam povzroča težave, a to utegne biti preveč zaužitega alkohola...
Pacient: — Že dobro, doktor, bom pa drugič prišel, ko boste trezni.

Taka je najboljša

— Zdravo, Polde, kako ti kaj gre? Se z ženo razumeta?
— Kje pa, že mesec dni ne govori z menoj.
— Kaj res? Le lepo skrbi zanjo. Takšnega miru zlepa ne boš imel pri drugi.

Jugoslovan v Parizu

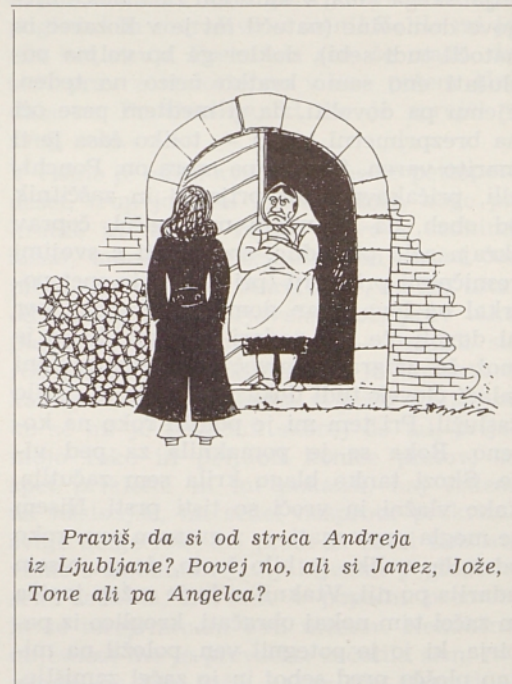
Francoz prime za rame Jugoslovana, ki v Parizu s steklenico v roki meri širino pločnika, in ga opomni:
— Gospod, ne počenjate prav! Kaj ne veste, da umre vsako leto na tisoče Francozov zaradi alkohola?
— Kar naj umirajo, — ga ta zavrne — jaz sem Jugoslovan!

Za nobeno rabo

Oče: — Učiteljica se je pritožila, da te ne more ničesar naučiti.
Sin: — Očka, kaj ti nisem že v začetku leta rekel, da ta učiteljica ni za nobeno rabo.

Pri sodniku

Sodnik: — Ste že bili kdaj kaznovani?
Tat: — Ne še in ponosen sem na to.
Sodnik: — Na to se vam pač ni treba posebno ponašati.
Tat (užaljen): — Kaj mislite, da je majhna reč krasti tako, da te ne zasačijo?!

— Praviš, da si od strica Andreja iz Ljubljane? Povej no, ali si Janez, Jože, Tone ali pa Angelca?

— Kdo pa je telefoniral?
— Najbrž nekdo od vremenske službe, ker je vprašal, če je zrak čist.

Alfa Romeo

pojem hitrosti,
udobja in elegance

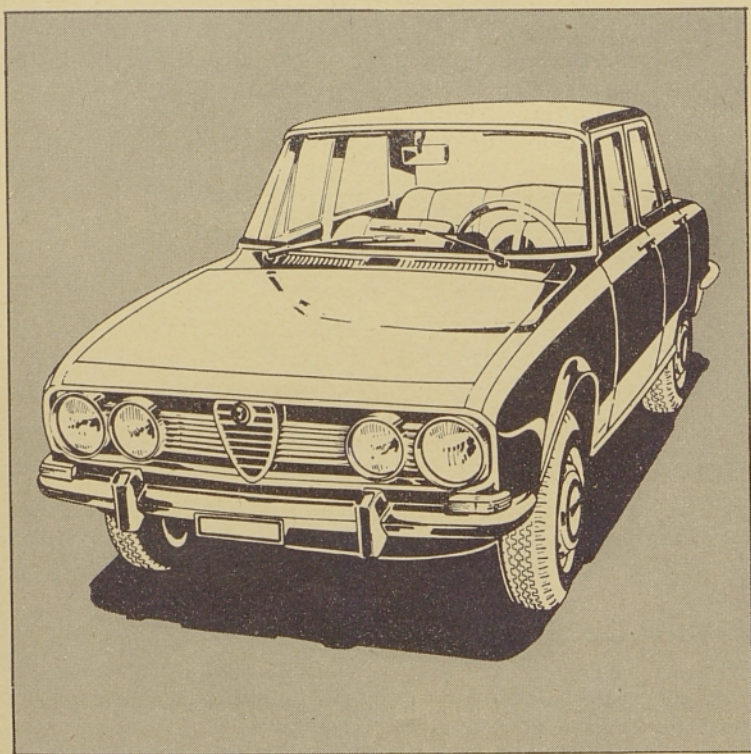
Od nekdanj zagotavlja Alfa Romeo odlike, ki jih pričakujemo od tako kvalitetnih avtomobilov. Bistvena sprememba, ki jo je prinesel čas, pa je v tem, da so današnje »alfe« (tehnično in oblikovno dognane) dostopne širokemu krogu kupcev in ne le nekaj izbrancem. Udobje, ki je bila ne potrebna pri športnih avtomobilih, je zdaj postala eden največjih razlogov za nakup.

BERLINA 1750 — 1779 ccm, 132 KM, 180 km/h

GIULIA 1300 TI — 1290 ccm, 103 KM, 169 km/h

Drugi tipi: giulia super, gt junior 1300, gt celoce, spider veloce

Radi vam pošljemo vse podrobne informacije in prospekte.

COSMOS

**zastopstvo tujih firm:
alfa romeo, m.a.n., gibo, same,
alpina, bertolini, autovox...**

**ljubljan, celovška 32, 34, 182
telefon: 313-141, 313-062, 56-455**

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

Translurist

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

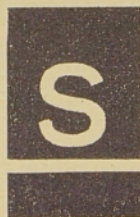
CENTRALA: LJUBLJANA, Subičeva ulica 1. telefon 20 136,
telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja
Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103, USA

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

Zavarovalnica SAVA

POSLOVNA ENOTA LJUBLJANA

Vam nudi vse vrste zavarovanj

TRGOVSKO PODJETJE

Izbica

LJUBLJANA, Tomšičeva 2/V

Telefon: 23 521, 22 571

Kupujte vse modno blago v naših poslovalnicah:

ROKAVIČAR, Titova 17, pletenino, trikotažo, rokavice;

PIONIR, Titova 17, vsa oblačila za otroke;

NOGAVIČAR, Nazorjeva 3, nogavice vseh vrst;

JELKA, Miklošičeva 34, modno blago vseh vrst;

MAJA, Miklošičeva 10, specialna trgovina za ženske rokavice,
nogavice, perilo, pletenine.

mali oglasi pozdravi mali oglasi poz

Naročite jih na naslov

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II

Cena: do 30 besed je 60,00 dinarjev.

UGODNO PRODAM dve posestvi, vinograd z gospodarskim
poslopjem. Hiša takoj vseljiva. Ob glavni cesti.

Jože PEČNIK

Slogonsko 35

p. KAPELA pri Dobovi

Toplo pozdravljam sestro Marijo JUHA v KANADI in
njeno družino Toneta, Majdo, Frenka, Janezka, enako brata
Cirila Zupančiča z ženo Aili ter prijatelja Alojza Zupančiča.

Jože ZUPANČIČ

ŠENČUR 384 pri Kranju

Pri Slovenski izseljenski matici lahko dobite

Slovenska izseljenska matica vam po naročilu lahko pošlje katerokoli knjigo, ki je izšla v Sloveniji in je še na voljo. Posebej pa vam priporočamo:

Ivan Cankar: THE BAILIFF YERNEY (Hlapec Jernej, angleški prevod)

— Eno izmed najboljših del Ivana Cankarja, ki je bilo doslej prevedeno že v številne tuje jezike. — Cena: 30 din.

Ivan Potrč: THE LAND AND THE FLESH (Na kmetih)

— angleški prevod enega izmed najboljših del slovenske povojne književnosti; večkrat nagrajeno delo, po katerem radi segajo tudi tuji bralci.

Anton Slodnjak: SLOVENSKO SLOVSTVO

— Doslej edina zgodovina slovenskega slovstva, ki obravnava tudi književno udejstvovanje slovenskih izseljencev. — Cena: 85 din.

Anton Slodnjak: FRANCE PREŠEREN I, II

— celotno zbrano delo največjega slovenskega pesnika z obširnimi življenjepisom in komentarjem. Cena: 90,00 din.

IZ RODA V ROD DUH IŠČE POT

— antologija slovenske poezije, ki zajema najlepše slovenske pesmi vse od Trubarja pa do današnjih dni. — Cena: broširana 29,50 din, vezana v pl.: 49,50 din.

Anton Ingolič: DEKLICA IZ CHICAGA

— nova mladinska povest, ki je povezana z našim izseljentvom. — Cena: broširana 8 din.

Andrej Kokot: ZEMLJA MOLČI

— prva pesniška zbirka koroškega Slovenca, kar je med Slovenci v Avstriji svojevrsten dogodek. Knjiga je pravi odraz dogajanj med našimi rojaki na Koroškem. — Cena 10 din.

SLOVENSKÉ NARODNE JEDI

— Knjiga, ki bi ne smela manjkati v nobeni slovenski hiši doma in po svetu. — Cena: 29 din.

NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM

— Knjiga, ki nam razkriva čudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti. — Cena: 44 din.

Jack Tomšič: POGNALE SO NA TUJIH TLEH

— Pesniška zbirka našega rojaka iz Clevelanda, ZDA. — Cena: 12,50 din.

Jože Klenovšek: RAZPOTJA NEMIRA

— Pesniška zbirka našega rojaka, ki živi v Južnoafriški republiki. — Cena: 15 din.

France Planina: JUGOSLAVIJA

— poljudno zemljepisni zapisi o Jugoslaviji, kakršna je danes. — Cena: 54,00 din.

Mira Mihelič: STOLPNICA OSAMELIH ŽENSK

— zadnje delo sodobne slovenske pisateljice. Cena: 43,00 din, vezana v usnje 48,00 din.

Tone Svetina: UKANA III

— tretji del do zdaj najbolj brane slovenske knjige iz NOB. — Cena: 85,00 din.

Josip Vandot: KEKČEVE ZGODBE

— zbirka popularnih zgodb o Kekcu, po katerih so bili posneti že trije slovenski mladinski filmi. Cena: 35,00 din.

Ivan Olbracht: BIBLIJSKE ZGODBE

— literarna obdelava najlepših zgodb Svetega pisma, ki jih je iz češkega originala prevedel Severin Šali. Cena: 62,00 din.

K navedenim cenam prištejemo še stroške pošiljanja z navadno pošto. Precej višja od te je letalska poštnina, ki znaša 12 do 40 dinarjev, za obširnejše knjige pa lahko tudi več.

GRAMOFONSKE PLOŠČE!

Slovenska izseljenska matica je posebej za vas izdala na dveh stereo ploščah prvo slovensko opero

GORENJSKI SLAVČEK

Obe plošči v stereo tehniki staneta 100,25 N din.

Razen te vam nudimo tudi vse plošče, izdelane v prvi slovenski tovarni gramofonskih plošč HELIDON.

Lahko pa vam pošljemo tudi katero koli ploščo, ki jo je izdala kaka druga jugoslovanska tovarna gramofonskih plošč. Jugoton, RTB, Diskos.

BARVNI DIAPOZITIVI

Za vas, še posebej pa za vaše otroke bodo zanimivi raznovrstni barvni diapozitivi (slides) v plastičnih okvirčkih, ki vam jih nudimo po izredno ugodnih cenah. Na voljo je več kot 100 različnih serij diapozitivov. Vašim otrokom, ki doslej še niso imeli priliko videti slovenske zemlje, bodo pričarali vse njene lepote in zanimivosti, po snovi pa zajemajo tudi vsa druga področja, ki vas zanimajo: *književnost* (slike iz življenja in dela vseh pomembnih slovenskih pisateljev), *zgodovina* (posebej opozarjamo na vrsto diapozitivov, ki prikazujejo gradove na Slovenskem), *umetnost*, *zemljepisje*, idr. Vsaka serija diapozitivov ima tudi posebno knjižico s pojasnili k besedilu.

1 serija barvnih diapozitivov, s tekstom stane . . . 49,50 N din

1 serija črno-belih diapozitivov stane 39,50 N din

Vsaka serija obsega od 20 do 40 posnetkov.

Za vsa naročila se obrnite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, LJUBLJANA,
CANKARJEVA 1/II — JUGOSLAVIJA

